

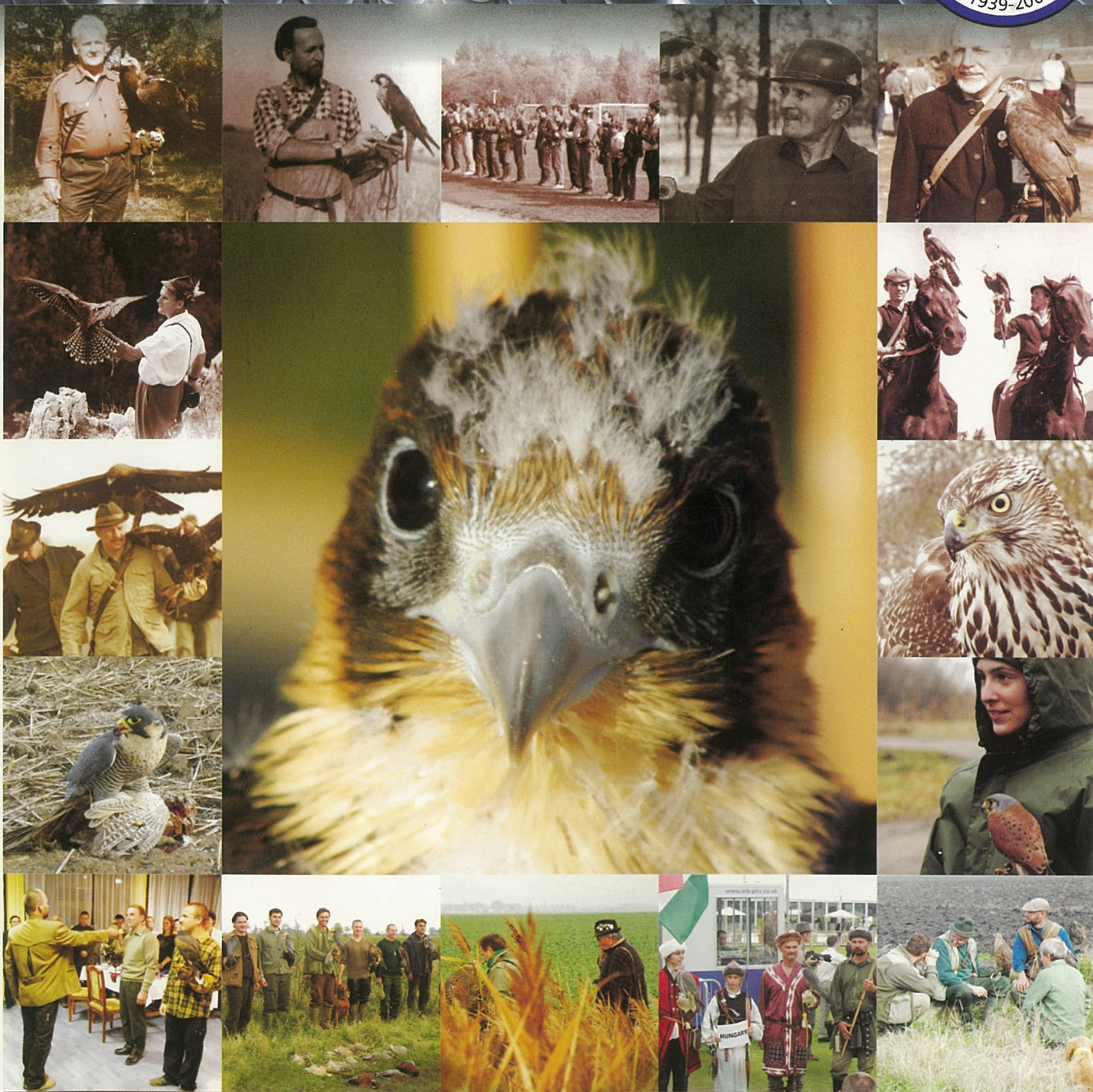
A Magyar Solymász Egyesület Évkönyve

Magyar Solymász

70

1939-2009

II. Nemzetközi Solymász Fesztivál
2009. július 11-12.
Anglia, Reading

MAGYAR SOLYMÁSZ

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET
ÉVKÖNYVE

2009

TARTALOMJEGYZÉK

KÖSZÖNTŐ

<i>Tóth János elnök: 70 éves a Magyar Solymász Egyesület</i>	5
--	---

VISSZATEKINTÉS

<i>Bogyai Frigyes: A magyar solymászat alakulása 1956. után</i>	8
<i>A búcsúlevél – A Magyar Solymász Egyesület újjáalakulásának dokumentuma</i>	15
<i>Wrábel György: A sorsfordító elnök – interjú Aradi Jánossal</i>	16
<i>Berkesi József: Egy solymász életút</i>	24
<i>Aradi János: Egy régi riport Odescalchi Zoárd herceg solymászatáról</i>	28
<i>Vancsó Géza: Dúcz László emlékére</i>	30

AZ ÉV SOLYMÁSZÁ

<i>Wrábel György: Medgyesi György</i>	34
---	----

A SOLYMÁSZAT TÖRTÉNETE

<i>Dr. Obrusánszky Borbála: Mongol solymászat a régmúltban</i>	36
<i>Dorogi Sándor: Adalékok a solymászat történetéhez</i>	39

SOLYMÁSZAT

<i>Földvári István: Solymászavatus</i>	50
<i>Sági Oszkár: Ragadozómadár-fiókák nevelése</i>	53
<i>Krekács Zoltán: Solymászat a repülőtéren</i>	58
<i>Gasztonyi Dani: Pasa(s) és utunk az első nyúlig</i>	61
<i>Wrábel György: Fegyverneki vadászat</i>	66
<i>Ertinger Géza: Tombola 2008</i>	68

ZÖLDHATÓSÁG

<i>Práger Anna: CITES hatóság - változások</i>	70
--	----

KITEKINTŐ

<i>Szappan László: A marokkói solymászat</i>	74
<i>Peter Chungnak: Vadászat Koronás sassal</i>	77
<i>Varga Gábor: Szlovák sasászok</i>	82

TUDOMÁNY

<i>Déri János: Áramütés hatékony kezelése mágnessel</i>	86
---	----

RAGADOZÓMADÁR-VÉDELEM

<i>Rajnik Ferenc: Egy Eleonóra sólyom és én</i>	90
<i>Bereczky István: A sajtóhidvégi átmeneti madármenhely - 2008.</i>	93
<i>Bogyai Frigyes: Néhány fontos adat a ragadozó madarak számának drasztikus csökkenéséhez</i>	95
<i>Gasztonyi Dani: A tarkavércse</i>	97
<i>Gasztonyi Dani: Vörösfarkú ölyv</i>	99

VÉLEMÉNY

<i>Ertinger Géza: Mi a teendő?</i>	104
--	-----

MELLÉKLET

<i>Földvári István: A magyar solymászat etikettje</i>	108
---	-----

VEZETŐSÉG, TAGOK, TAGJELÖLTEK.....	114
------------------------------------	-----

ENGLISH SUMMARY	117
-----------------------	-----

ELŐSZÓ

A Magyar Solymász Egyesület idén 70 éves. 1939-ben a világon negyedikként alakult meg, az angol, német és holland solymász klubok után.

Vajon az alapítók, nagy nevű solymász elődeink, számítottak arra, hogy elképzelésük ilyen sokáig, a történelem viharait túlélve, megmarad és meghatározó lesz minden időszakban a felnevelődő solymász nemzedékek számára?

Úgy gondolom, hogy tudták mit tesznek, és tisztában voltak elkezdett munkájuk jelentőségével. Érezték, hogy az évezredes tudást, generációk tapasztalatát, szellemi örökségünket akkor tudják a legjobban megőrizni, ha erre szervezetet hoznak létre. Mindig voltak kiemelkedő solymászok, akiknek a tudását a fiatalabbak átvehették és továbbvitték. A solymászatra jellemző az „apáról fiúra” öröklődő tudás, ami által megőrződött évszázadokon keresztül. Voltak és most is vannak solymászkönyveink, cikkek az évkönyvben, és videófelvételek, amelyekből sok mindent meg lehet tanulni. A mesterfogásokat, és az etikus solymászatot is le lehet írni, vagy filmen be lehet mutatni, de a solymász megbecsülését madara iránt és viszonyát a természethez, csak személyes példával lehet átadni. A solymászat szellemisége egy közösségen belül hat igazán, és ettől válik értékké. A szervezett solymászat kiemelkedően fontos, mert általános szintre emeli a solymász erkölcsöt, egyfajta követelményt állít fel a solymászat minden területén. Ráadásul ezt hatékonyan és gyorsan képes elvégezni. Voltak időszakok, amikor a solymászat továbbélését csak a szervezett solymászat biztosította és nyilvánvaló, hogy e nélkül ma már nem létezne Magyarországon. Köszönettel tartozunk bölcs elődeinknek, akiknek az előrelátása máig érezhető.

A solymász összefogás legújabb kiemelkedő eredménye, hogy egy rendkívül színvonalas, a magyar solymászatot átfogó és a jövőt felvázoló tanulmánnyal részt veszünk a Magyar Szellemi Örökség pályázaton. A Magyar Unesco Bizottság Kulturális Albizottsága vizsgálja az anyagot, bírálata most zajlik. Reményeink szerint a magyar solymászat felkerül a Nemzeti Szellemi Örökség Listára, amely elismerés minden solymász ősünknek és lehetőség a ma solymászáinak.

A mai világban, amikor az individualizmus rendkívül divatos, a Magyar Solymász Egyesület tagjainak időről időre sikerül bebizonyítani, hogy vannak olyan célok, amiért érdemes összefogni és a közösségért tenni. Ezt az utat jelölték ki elődeink, erre példa az ő tevékenységük.

*Tóth János
elnök*

Budapesten a Természettudományi Múzeumban
1939. június 6-án alakult meg a Magyar Solymász Egyesület

Vezetősége:

Nemeskéri Kiss Géza

elnök

királyi fővadász, a solymászat hazai újra meghonosítója

Nádlér Herbert

alelnök

a világviszonylatban is egyedülálló vadászati trófeaértékelés kidolgozója

Dr. Tóth László

Fábián Gyula

titkárok

Katona László

pénztárnok

Bástyai Lóránt

solymásmester

aki szervezője, motorja volt az Egyesület létrehozásának

VISSZATEKINTÉS

A MAGYAR SOLYMÁSZAT ALAKULÁSA 1956 UTÁN

Annak érdekében, hogy e kor solymászatát némiképp megértsék a mai kor solymászhai, a történeteket a II. világháború befejezésétől elemzem.

Ezt az időszakot két világhírű solymásznak, Bástyai Lóránt és Lelovich György könyveiből, írásaiból és féltve őrzött leveleiből már ismerjük. Az ő nézőpontjuk híven tükrözi vissza a solymászatban elért sikereiket és a háború után megváltozott egzisztenciális helyzetüket.

Ennél árnyaltabb képet kapunk dr. Tóth Sándor könyveiből (A hírnév kötelez; Nyitány a hírnévhez). Írásai levéltári kutatásokon, az ott fellelt dokumentumokon alapulnak. Ezen túlmenően évtizedeken keresztül vett részt a magyar vadászat irányításában, és nem utolsósorban édesapja mellett dolgozott a Lelovich-féle solymásztelepen.

A dr. Tóth Sándor által közölt levéltári dokumentumokból tudhatjuk meg, hogy a szervezett solymászok a Magyar Solymász Vadásztársaság (MSV) és a Magyar Solymász Egyesület (MSE) tagjai a madártan elismert tudósai sport- és hivatásos vadászok, vadászati felügyelők voltak. Ezzel párhuzamosan működtek a halastavak védelmére szerződöttné hivatásos solymászok, valamint a Fegyverneken, majd Gödöllőn működő MALLERD Ragadozó madár kísérleti telep Lelovich, illetve Bástyai vezetésével.

A ragadozó madár kísérleti telep megszüntetése után Bástyai a budapesti Állatkert madárosztályát vezette 1951-től 1957-ig. Ebben az időszakban készültek el a magyar természetfilmezésnek világhírnevet hozó filmek, mint az Egy kerecsensólyom története, a Gyöngyvirágtól lombhullásig. Ezek állatjelenetei Lelovich György magas színvonalú szakmai tudásán alapultak.

A fentiekből következik, hogy e kor solymászhainak vadászati lehetőségei adóttak voltak. Az a kérdés, hogy ragadozó madárral lehet-e vadászni, fel sem merült! A Madártani Intézettel kialakult szoros kapcsolatra utal az is, hogy az MSV alapító tagjai között volt dr. Vertse Albert, az intézet igazgatója. Majd éppen a fogyatkozó ragadozó madarak biológiai, vadgazdálkodási szerepének vizsgálatára, és nem utolsósorban a solymászhai

hagyományok ápolására alakult 1947-ben a MALLERD Ragadozó madár kísérleti telepe. A II. világháború alatt mintegy 3 éven át hazánkban nem volt szervezett solymász élet.

Azonban már 1945 nyarán Törökszentmiklóson - mivel akkortájt egyesületet nem lehetett alapítani - életre hívták a Magyar Solymász Vadásztársaságot, amely 1946. augusztus 13-án Szolnokon újraalakult. A solymászat vezetői, Bástyai és Lelovich sokat fáradoztak azon, hogy Fegyvernek határában önálló vadászterületet kapjanak. Ezen a területrészen működött akkoriban a MALLERD-telep is. A solymászok által használt 75. számú vadászterületet 1952-ben Bertóti István rendelkezésével vadászoknak adták bérbe.

Az időközben Gödöllőre költözött telepet 1951-ben megszüntették és Szigethy Kálmán és Homoki-Nagy István vezetésével filmtelepként működött tovább. Ekkor került Bástyai az Állatkert madárosztályának élére. Az ő szervezőkészségének köszönhetően 1951. november 3-án 63 fővel megalakult a Magyar Vadászok Országos Szövetsége (MAVOSZ) Solymász szakosztálya. Ez vette át az MSV szerepét. A szakosztály megalakulását a MAVOSZ tette lehetővé a ragadozó madarak ritkulása miatt, azok védelme érdekében.

A Magyar Vadászlap külön rovatot indított a solymászatról, és a Madártani Intézettel karöltve segítette a solymászat ügyét (lásd: dr. Tóth Sándor: Nyitány a hírnévhez). Az intézet támogatta a solymászok által végzett fészekfelméréseket és gyűrűzéseket. A solymászat szabályozottsága szempontjából ki kell emelni:

- A solymászatra használt ragadozó madarakat a Madártani Intézet által biztosított gyűrűkkel kellett ellátni;
- a tagok fényképes igazolványokat kaptak;
- a solymászok az általuk választott vadásztársaság tagjai voltak. Tagsági könyvükbe a Madártani Intézettől kapott nyilvántartási szám került a fegyverszám helyére. Ez igazolta a vadászati jogosultságot.

A vadászat és a madártan neves szakembereinek a bábáskodása, segítsége révén a solymászat újra rendezetté vált Magyarországon.

Az 1945 és 1956 közötti rövid időszakban a magyar solymászok - Lelovich szakmai, és Bástyai szervező munkájának köszönhetően - nemzetközileg is kimagasló eredményeket értek el. Felelevenítették a klasszikus gém-, varjú-, és libapedzést, újraalkották a solymászat Magas Iskoláját. Kidolgozták a solymászat szerepét a biológiai védekezésben.

A Madártani Intézettel együttműködve fészekfelmérést és gyűrűzést végeztek. A telepeken a vadászok és tanulók szakmai képzését valósították meg. Sok nehézséget legyőzve a MAVOSZ keretein belül jogilag is rendezték az amatőr solymászok helyzetét.

Természetesen ez a helyzet távol volt az ideálistól. Ahogy Szigethy Kálmán és ifj. Jilly Bertalan elmondta, akkor is folyt „kertek alatti” solymászat, adódtak konfliktusok a vadászokkal, vadőrökkel. Az árnyoldalak közé tartozott a vadászok és solymászok úgynevezett prioritálása, a régi rendszer „képviselőinek” üldözése, mellőzése, aminek részleteiről Lelovich és dr. Tóth Sándor írásaiban olvashatunk részletesebben.

Azonban ez a Bástyai és Lelovich nevével fémjelzett, Bástyai szervezőképességének eredményeként kialakult helyzet 1956-ban alapjaiban megváltozott.

A megszüntetett telepekről a madarak többsége a Budapesti Állatkert Madárosztályán kapott helyet. A hivatásos solymászok, hogy meg tudjanak élni, polgári foglalkozás után néztek. Bástyai 1957-es „disszidálása”, majd Lelovich letartóztatása és gyűjtőtáborba zárása végképp megpecsételte a magyar solymászat helyzetét: a solymászat nem kívánt, nem engedélyezett vadászati mód lett.

Sok kezdeményezés, próbálkozás történt a solymász szervezet újjáélesztésére, de a szervezők nem tudták, nem tudtuk, hogy ennek több akadálya volt:

- Bástyai, a solymászok elnöke disszidált, amely akkor hazaárulásnak, a legfőbb bűnnek számított;
- A politikailag korábban sem kedvelt Lelovichot '56-os szerepe miatt gyűjtőtáborba zárták;
- A solymászat - engedélyezett vadászati módként - nem szerepelt a jogszabályokban;

A szervezők az előző időszakhoz hasonlóan, újjá kívánták szervezni a halastavak melletti profi solymásztelepeket, míg az amatőr solymászatot a budapesti Állatkertre támaszkodva próbálták újraindítani.

Azonban ezen akadályok bármelyike önmagában is elegendő lett volna ahhoz, hogy megakadályozza a solymász szervezet újraélesztésének, de együtt végképp kudarcra ítélték minden próbálkozást.

Az idősebb korosztály hivatásos solymászaik más megélhetési lehetőséget kerestek. A solymászok túlnyomó többsége pedig nem vállalta, hogy tiltott vadászati módot űzzön. Csupán néhányan folytatták a solymászatot.

A régebbi solymászok többsége és a madártan, a madárvédelem vezetői nem vállalták fel - a politika ellenében - a sok ifjú érdeklődő és kezdő solymász nevelését, irányítását, támogatását, a solymászat, a legális solymászat feltételeinek és kereteinek megteremtését.

Személyes kapcsolataik révén csupán keveseknek sikerült megteremteni madaruk számára a legális vadászat lehetőségét.

Mindezek következtében a solymászat irányítók és ellenőrzés nélkül, spontán fejlődött tovább. A madarak egy részét engedély nélkül szerezték be és tartották. (Nota bene: a héja és a karvaly ebben az időben tűzzel-vassal irtandó dúvadnak számított!) A solymászokról, a solymászatról egyre negatívabb kép alakult ki a madártani, természetvédelmi és vadászati szakemberek, vezetők körében.

A ragadozó madár állomány rohamos csökkenését hazai és nemzetközi szinten is solymászok, a solymászat nyakába varrták. Ami persze a ragadozó madarakkal foglalkozó szakemberek részéről egy álszent magatartás volt, hiszen tudták, hogy az intenzívvé váló vadgazdálkodás alapfeltétele a „dúvadmentes” vadászterület. Ezt szolgálta a kötelező dúvadirtás, aminek keretében évente több ezer ragadozó madarat pusztítottak el. A dúvadak elejtését akkoriban kötelezővé tették és külön premizálták is! Mivel a vadászok ragadozó-madár-ismereti oktatásának még a feltételei is megszűntek, lőttek mindent, aminek kicsit is görbe csőre volt!

LŐDIJAK	
A MAVOSZ Elnöksége utasította a vadásztársaságokat, hogy a vadőrök részére fizesse ki az FM 49/B/1939. sz. utasítás értelmében a lődíjat. A lődíjakat a következőkben közöljük:	
Szőrmes ragadozók és kártevők után (forintban)	
vadmacska	25,-
róka	23,-
görcény	12,-
borz	20,-
menyét	10,-
hermelin	10,-
sűn (fácánosokban)	4,-
kőbormacska	12,-
kőborkutya	12,-
Szárnyas ragadozók és kártevők után	
szarka	8,-
szürkevarjú	8,-
karyaly	6,-
héja és rétihéja	8,-
gatyás őlyv	6,-
kánya (barna kánya)	8,-
szajkó	4,-
szürkegém	6,-
szárnyas kártevők tojásai	1,-

— erdei szalonkára szeptember 1. napjától április 1. napjáig;
— réce — a kékcsőrű réce kivételével — és nem mesterséges halastavakon a szárcsára, továbbá a szárcsalonkára augusztus 1. napjától január 1. napjáig;
— vetési lódra, kis- és nagy- illikre szeptember 1. napjától április 15. napjáig;
— seregélyre, — szőlőben és gyümölcsösben — augusztus 15. napjától november 15. napjáig;
2. Egész évben szabad vadászni egyéni és társas vadászat során — a Rendelet 24. § (1) bekezdés b) pontjában felsorolt kártékony vadfajokon kívül — a nyestre, nyusztira, verébre, gatyás őlyvre, fekete varjdra.
3. A Rendelet 35. § (2) be-

A mérge pedig szintén nem válogatott. Dr. Pátkay Imre, a Madártani Intézet akkori igazgatója többször is tapasztalta, hogy a „dúvadjelek” sorában nemritkán sólyomlábak voltak! A DDT és a klórozott szénhidrogének hatásait a nemzetközi szakirodalomból ismerték ugyan, de idehaza széles körben nem publikálták. Itthoni ragadozómadár-védelmünk érdekérvényesítése is gyakorlatilag egyenlő volt a nullával, s vezetőinek tekintélye is folyamatosan csökkent.

A '70-es évek elejére odáig fajult a helyzet, hogy a ragadozómadár-védelem és a solymászat tárgyában a MAVOSZ főtitkára által összehívott értekezletről – ahova dr. Rakonczay Zoltán, az Országos Természetvédelmi Hivatal elnöke, mint szakembert, dr. Pátkay Imrét is magával vitte – dr. Koller Mihály főtitkár a Madártani Intézet igazgatóját finoman fogalmazva a megbeszéléstől kiküldte.

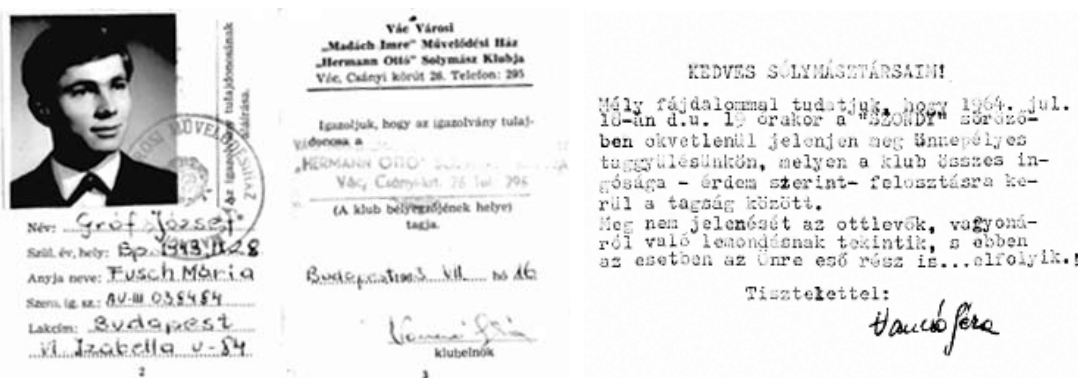
A madártani és természetvédelmi szakemberek nem vettek tudomást a vadászújságban megjelent dúvadelejtési statisztikákról, amelyek szerint évente 5-6 ezer ragadozó madarat lőttek le. Nem vették tudomásul, hogy a gödöllői fácántelepen évente több héját fogtak be és pusztítottak el – hacsak a solymászok nem vették meg –, mint amennyi az összes hazai solymász éves utánpótlásigénye lett volna.

Mindezek ellenére mégis a solymászat lett a bűnbak. Mert ez így kényelmes volt, és megfelelt mind a madártani-természetvédelmi, mind pedig a vadászati szakembereknek.

A vadászoknak duplán, hiszen ily módon elterelődött a figyelem a gátlástalan dúvadirtásról, és közösen léphettek fel a – legális feltételek hiánya miatt kialakult, de vadászati szempontból jelentéktelen – kertek alatti solymászat ellen. Sajnálatos módon ez a szemlélet erősödött meg, és vált általánossá a madártani és természetvédelmi szakemberek között – és ennek hatásai a mai napig érzékelhetőek. Képtelen állításaikat annyit mondogatták, míg végül maguk is elhitték. A jogi rendezetlenség ellenére Magyarországon élénk solymászélet zajlott. Az egyes solymász csoportokról és tevékenységükről a Magyar Solymász 1999. évi számában már megemlékeztem (Bogyai Frigyes: Adalékok a magyar solymászat történetéhez).

Egyre többen ismertük fel, hogy szervezet nélkül nem tudjuk képviselni a solymászat érdekeit! 1961-ben Galambos József és Dékány Péter szervező munkájának eredményeként megalakítottuk a Váci Városi Művelődési Ház égisze alatt a Hermann Ottó Solymász Clubot (HSC). A solymászok nagy hányada felismerte ennek jelentőségét. A klub vezetésében Bogyai Frigyes, Dékány Péter, Galambos József, Kálló Ferenc, Székely Attila, Vancsó Géza vállaltak szerepet. A HSC önkéntes „civil” szerveződés volt:

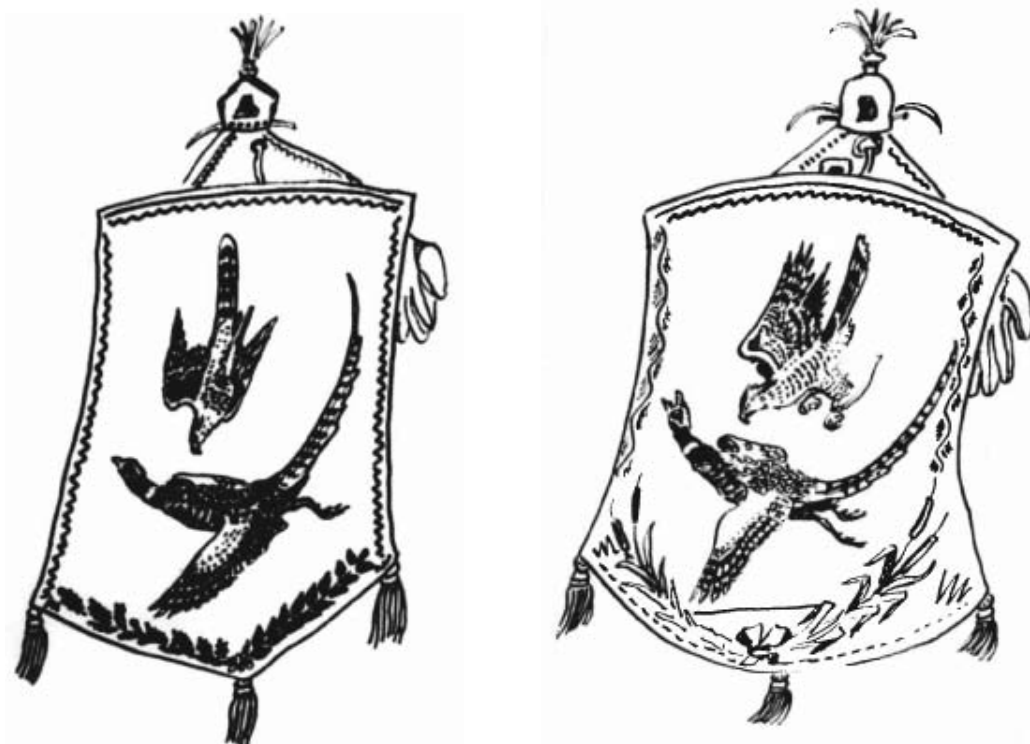
- havi klubnapjai keretében egységes szakmai-etikai solymász szemlélet alakult ki;
- havi tagdíjat fizettünk
- fényképes tagsági igazolványt bocsátottunk ki;
- működési szabályzatot dolgoztunk ki és fogadtunk el;
- tagjaink jelvényt kaptak;
- vadászmadár szemlélet tartottunk;
- a klub rendelkezett saját székhellyel és pecséttel;
- felvettük a kapcsolatot a Madártani Intézettel és a Természetvédelmi Hivatallal;
- elkezdtünk nemzetközi kapcsolatokat kiépíteni;
- kosztümös solymász bemutatókat tartottunk Nagyvázysonyban, Dorogon, Pokolszigeten és másutt.

1963 a magyar solymászat történetének jelentős dátuma. 1962-1963 telén, Kiskunfélegyházán a Városi Művelődési Ház keretén belül, Mosányi Antal vezetésével megalakult a Magyar László Solymász Klub. Az alakuló gyűlésen a HSC nevében jómagam üdvözöltem az új klubot. A két szervezet között jó együttműködés alakult ki.

1963 nyarán a Magyar László Solymász Klub megrendezte az első magyarországi Nemzetközi Solymász Találkozót, amelyen a két magyar klub tagjain kívül 12 NDK-beli solymász vett részt.

Ez év őszén az Österreichische Falkner Bund (ÖFB) meghívására a karinthiai Hochosterwitzben részt vettünk az ausztriai nemzetközi solymásztalálkozón - az MLSK részéről Mosányi Antal, a HSC részéről Dékány, Galambos, Gyökössy Zsombor, Kálló Ferenc, Vancsó Géza, Szvoboda Attila és jómagam. Röviddel ezután az NDK solymászok meghívásának tett eleget 6 fős delegációnk.

Lelovich György rajzai

1963-ban a magyar solymászat egy sikeres szakasza zárult le. Kialakult egy új solymász nemzedék. A sok nehézség ellenére önerőből létrehozták szervezeteiket, vadászmadaraik a nemzetközi megmérettetésen is megállták helyüket. Felléptek a ragadozó madarak kíméletlen irtása ellen, és ezt akkor tették, amikor egy karvaly, egy héja elpusztításáért pénzt fizettek a vadászoknak, vadőröknek. 1964-ben a váci művelődési ház vezetőjét leváltották, és az új igazgató már nem adott helyet a solymászoknak. Ugyanerre a sorsra jutott a kiskunfélegyházi klub is. A magyar solymászat ismét szervezet és irányítás nélkül maradt.

Sajnos a madártani és természetvédelmi szakemberek továbbra is a solymászatot tartották bűnbaknak a ragadozó madarak pusztulásáért. A madarászok többsége sem szerette az énekes madarakra vadászó ragadozó madarakat: ha hálójukba akadt egy, akkor szerencsés esetben agyoncsapták. Sokan azonban büszkén mesélték: előfordult, hogy lábakat levágták vagy szemüket kiszúrták és úgy engedték szabadon szerencsétlen ragadozó madarakat. És erre még büszkéek is voltak, mondván, így védik az énekes madarakat.

A madártan hivatalos képviselői elleneztek minden nyilvános ragadozómadár-bemutatót, és mindent megtettek annak érdekében, hogy a solymászok önkéntes szerveződéseit megakadályozzák.

Dr. Pátkay Imre büszkén mondta el, hogy nemzetközi fórumokon bejelentette: Magyarországon megszűnt a solymászat, ezért nem támogatja, hogy szervezeteket hozzunk létre. Ha kell, egyenként, külön kérelemre engedélyezik egy-egy solymásznak védett ragadozómadár tartását, de semmi többet. Ő egész életében kitartott e kijelentése mellett, és egyetlen solymász szervezetet sem ismert el. Ő és követői a solymászatot úgy kezelték, mint valami fertőző betegséget, úgy vélték, vélik, hogy ha valaki megismeri ezt a gyönyörű vadászati módot, az azzal megfertőződik és solymásszá válik. Ezért igyekeztek (és igyekeznek ma is) megtiltani minden nyilvános szereplést, solymász bemutatót.

Az elmúlt évek azonban azt bizonyítják, hogy a legális keretek között gyakorolt solymászat nem károsítja a ragadozómadár-állományt, a szükséges feltételek megteremtése pedig automatikusan limitálja a solymászok létszámát. Mindemellett a solymászok jelentős hányada végez kiemelkedő munkát a ragadozó madarak védelme terén. Arról már nem is beszélve, hogy a madárvédők átvették és sikeresen alkalmazzák a solymászok több ezer éves tapasztalatait.

1964-ben a váci művelődési ház vezetőjét leváltották, és az új igazgató már nem adott helyet a solymászoknak. Ugyanerre a sorsra jutott a kiskunfélegyházi klub is. A magyar solymászat ismét szervezet és irányítás nélkül maradt.

Ekkor ismét nagyon távolinak tűnt Vönöczky Schenk Jakabnak, a Magyar Madártani Intézet igazgatójának az álma, hogy a „parázsló modern magyar solymászat ismét lángoló sikereket mondhasson magáénak.”

A korszak mélyebb megismeréséhez ajánlott irodalom:

- dr. Tóth Sándor: Nyitány a hírnévhez, A hírnév kötelez;
- Lelovich György: Fagyos mezőkön
- Vancsó Géza: Galambos József 1941-2007 - Magyar Solymász
- Bogyai Frigyes: Adalékok a magyar solymászat történetéhez 1956-1963 (Magyar Solymász, 1996)
- Bogyai Frigyes: Újra önálló egyesületet alakítottak a magyar solymászok (Magyar Solymász, 1996)
- Duhay Gábor: 15 év - 1968-1983 (Solymász Évkönyv, 1983, 1985)
- Bérces János: A Magyar Solymászatért emlékérem kitüntettje 1999-ben Bogyai Frigyes (Magyar Solymász, 1999)

Bogyai Frigyes

Képek: Bogyai Frigyes archívumából, ill. Lelovich György vázlataiból

A BÚCSÚLEVÉL

Mint a mostani évkönyv egy másik cikkében említtem, a Magyar Madártani Egyesület Solymász Szakosztályának utolsó elnöke és a Magyar Solymász Egyesület első elnöke voltam. Amikor megváltunk a Magyar Madártani Egyesülettől egy „búcsúlevelet” írtam a MME vezetőségének. Ez Egyesületünk élete, történelme szempontjából fontos dokumentum, ezért másolatát az alábbiakban teszem közzé.

Dr. Aradi János

MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET

Levelezési cím: c/o Bérces János, 1165 Budapest, Hunyadvár u. 20.

Elnök: Dr Aradi János, 4225 Józsa, Homokhát u. 29. Telefon:52-386-085, Fax:52-416-432,
Email:aradi@indi.biochem.dote.hu

E96-001

MAGYAR MADÁRTANI EGYESÜLET ELNÖKSÉGE
1121. BUDAPEST
Költő u. 21.

1996.julius1.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A Magyar Madártani Egyesület Solymász Szakosztálya 1996. június 29-én tartott közgyűlésén megszavazta a Szakosztály feloszlását és ujjaalakult Magyar Solymász Egyesület néven.

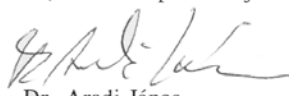
A döntésünket hosszú viták előzték meg, a Vezetőség álláspontja sem volt sokáig egyértelmű. Végül a megváltozott körülmények arra indítottak minket, hogy önálló egyesületté alakuljunk. A "megváltozott körülmények" sorában első alapvető ok-ként kell megemlítenem azt a tényt, hogy anyagi elszámolásaink, kifizetéseink szabályos lefolytatása nehézkessé vált az új az MME részéről szabályosan bevezetett rendszerben. Lényegesen kisebb súllyal esett latba az az érv, hogy önálló egyesületté válással teljes joggal képviselhetjük saját érdekeinket. Az MME és közöttünk le nem irt de korektül alkalmazott "gentleman agreement" mindig lehetővé tette azt, hogy a minket megillető súllyal képviselhesük magunkat. Ezt köszönjük. Köszönjük továbbá, hogy évtizedekig működhattunk az Önök védelme alatt. Ez lehetővé tette, hogy a solymászat a nemzetközi trendeknek megfelelően fejlődjön hazánkban és most egy valóban magasszinten működő solymász csapat alakíthasson egyesületet. Az új egyesület követni fogja azokat a hagyományokat melyek az MME kebelén belül működve alakultak ki. Továbbra is, egy nem profit orientált, törvényeket betartó társaság maradunk. Meg kell jegyezmem, hogy a solymászok egy igen jelentős indirekt természetvédelmi erőt képviselnek. Ritkán foglalkozunk madár-rehabilitálással közvetlen ragadozó madár védelemmel de ez a 100-120 ember jelentős pozitív természetvédelmi hatást gyakorol közeli és távolabbi környezetére. Így közvetve továbbra is támogatjuk az Önök természetvédelmi munkáját, mely úgy érezzük, számunkra rendkívül fontos. Biztosak vagyunk abban, hogy tagságunk nagy többsége továbbra is az MME tagja marad.

Végezetül, had foglaljam össze Önök számára céljainkat:

Célunk, hogy a modern kor szellemében, összhangban az évezredek hagyományokkal, a legmagasabb szinten, a természetvédelmi törvények legszigorubb betartása mellett gyakoroljuk a solymászat nemes művészetét. Célunk, hogy Europa legjobb solymásza legyünk.

Befejezésül még egyszer megköszönjük az Önök eddigi segítségét, és tisztelettel arra kérjük Önöket, hogy továbbra is támogassanak minket, hiszen alapvető céljaink közösek, a természet minél teljesebb megóvása.

Tisztelettel a magyar solymászok nevében

Dr. Aradi János

Az MME Solymász Szakosztályának utolsó elnöke
Az ujjaalakult Magyar Solymász Egyesület első elnöke

A SORSFORDÍTÓ ELNÖK

Aradi János fontos időszakban fontos tisztséget töltött be: az MME Solymász Szakosztályának utolsó vezetőjeként, és az újjáalakult Magyar Solymász Egyesületnek pedig első elnökeként írta be nevét a hazai solymászat történetébe. Vezetésével zajlott le az átmenet, amelynek révén újra önálló és független solymász szervezet jött létre Magyarországon. Ezekről az időkről nyilatkozott a Magyar Solymásznak Wrábel György kérdéseire válaszolva.

Mit ad neked a solymászat a hétköznapiakban?

- Habár évtizedek óta végzett munkám - az egyetemi kutatás és oktatás - számomra egyfajta kihívás és passzió, talán szenvedély, a solymászati tevékenység olyan, mintha hirtelen egy más világba kerülnék. Egy sokkal romantikusabb világba lépek be nap mint nap azzal, hogy solymászok. Ez sokféle gyakorlati tevékenységet jelent, a tenyésztés különböző fázisain keresztül a madár idomításáig, a vadászatig. Mindezek alapvetően különböznek attól, ami a munkám. A solymászat nagyon megnyugtató, pihentető, ugyanakkor egy izgalmas kaland is számomra.

Milyen a solymászat elfogadtatása szerinted a társadalomban?

- Szerintem a solymászat Magyarországon meglehetősen jól tolerált, elfogadott tevékenység. A vadászat, elsősorban a modern („nyugati kultúrájú”) világban sokat veszített népszerűségéből, sőt egy igen erős vadászatellenes réteg, vadászatellenes mozgalom alakult ki. Ez csak részben okozott a solymászat számára népszerűségvesztést. Valószínűleg azért, mert a solymászat a legtermészetesebb vadászati mód, kíméli a vadat és a környezetet. Hazánkban a vadászatellenes lobbisták tevékenysége nem talált komoly társadalmi támogatottságra, aminek a régmúltban és a közelmúltban gyökerező okai is vannak. A régi magyar nemesség és a szegényebb néprétegek is, évszázadokra visszamenőleg vadásztak, habár nem azonos eszközökkel és feltételekkel. Ennek egyik oka hazánk kitűnő természeti adottsága, egyedülálló vadbősége volt. Az 1960-as évektől kezdve, különböző társadalmi helyzetű csoportokból szintén kialakult egy új vadásztársadalom. Ez az új vadászó populáció, rangtól és politikai helyzettől függetlenül, sokat megőrzött a történelmi korok hazai vadászatának hagyományából. Így a solymászat, mely egy hagyományos vadászati mód, szintén részesült a hivatalos és nem hivatalos társadalmi támogatottságban. A magyar solymászatnak valószínűleg további pozitív kicsengése van a honfoglalás előtti korból származó eredetmondánk, a turul legenda miatt is a népesség nagy része számára. Ez egy romantikus felhangot ad a solymászatnak, és még a nem vadászó emberek érdeklődését és tiszteletét is felkelti. Összefoglalva az a véleményem, hogy a solymászat egy társadalmilag megbecsült, elfogadott tevékenység hazánkban. Vigyáznunk kell, hogy ez így is maradjon.

A pedző vadászat rengeteg élményre ad lehetőséget, melyik solymászati stílus áll a legközelebb hozzád és miért?

- Ez egy nehéz kérdés. Nincs egyértelmű preferenciám. Az az igazság, hogy a 60-as években nagyon sokat vadásztam héjával és vadonfogott karvallyal, és ezeknek a vadászatoknak a hangulata máig vonzó számomra. Igaz, rengeteg vad volt abban az időben. Ugyanakkor, korábbi kerecsenem, vadonfogott vándorsólymom és későbbi hibridem, valamint két hím vándorsólymom vadászata is mély nyomokat hagyott bennem. Ha most választhatnék, milyen madarat repítsek, egy hím északi sólymot kísérelnék meg beidomítani fácánózásra köröző stílusban. Tudom, egy vándorsólyom sokkal jobb erre, de régi angol leírások megemlítik, hogy egy-egy északi sólyom sokszor jobb lehet, mint a vándorok. Szívesen megvizsgálnám tudok-e egy ilyet produkálni (igaz azt írják, hogy tíz közül egy válik be, de az nagyon).

Milyen kutyafajtákat használtál, most milyen kutyát tartasz?

- Korai vadászataimhoz nem használtam kutyát. Nem kellett. Tudtam, hogy ha egy gazos nádfoltba begázolok, vagy egy árokparton elindulok, öt percen belül ugrik valami: fácán, fogoly vagy nyúl. Nem kellett kutya. A későbbiekben vizslát és egy pointert tartottam.

A kultúra és a művészet terén milyen solymászati jelentőségű események hatottak rád?

- Kicsit szégyenkezve kell bevallanom, hogy keveset foglalkoztam szisztematikusan a solymászattal kapcsolatos művészetekkel, kultúrával. Egyszerűen megcsodáltam, ha valamilyen solymászattal kapcsolatos festményt vagy irodalmi művet láttam, olvastam. A solymászat történelmi vonatkozásai érdekelnek, de különösebb erőfeszítést nem tettem annak érdekében, hogy ezt részleteiben megismerjem. Elolvastam, ami a kezem ügyébe került.

Más vadászati módokat is űzöl?

- Igen! Vadászok puskával is, söréttel és golyóssal is. Bár az utóbbira túl sok alkalmam nincs, nem vagyok tag nagyvadás területen. Igaz, Szabó Laci barátom néhány szép nagyvad vadászatra meghívott, többek között szervezésében vadásztam Észak-Kanadában is. A sörétes puskával való vadászatokat nagyon élveztem, és mai napig élvezem. Azt hiszem, hogy elég jól lövök sörétes puskával. Rekordom egy álltó-helyből lőtt 17 vad fácánkakas (nem tenyésztett) egy december végi napon -20 fokos hidegben, 10 perc alatt egy félauto-mata puskával. Ez az eredmény egyébként jelzi a korábbi alföldi vadbőséget is.

Volt-e olyan kiemelkedő, rendkívüli, vagy humoros eset, ami igazán feledhetetlen számodra?

- Sok érdekes szép élményem volt, melyek elmondására itt nem térnék ki, mert egy olvasó számára nem biztos, hogy ezek túl érdekesek lennének. A hangulatukat úgysem tudnám kellő hűséggel visszaadni, és ez lényeges lenne az esemény humoros volta szempontjából. Egy esetet azért megemlítek. Egy búzaföldön (azt hiszem, búza volt) mentem keresztül a falusiak által kitaposott ösvényen, kezemen egy szép nagy fiatal tojó héja.

Szép augusztusi alkonyat volt. Egy alacsony idős parasztember jött velem szemben. Mikor meglátott megállt, felemelte mutatóujját és így figyelmeztetett: „Fiatalember, vigyázzon, ezek a közepes-forma sasok nagyon veszélyesek”. Majd félrehúzódva elment melletttem és még utánam kiabált: „Megmondtam, majd meglátja.”

Egyik héjáról szintén érdemes itt megemlékezni. Azt hiszem 1980-ban történt augusztus 20-án Stift Imre solymásztársunk fogott egy szép tojó héját, erről Duhay Gabi értesített. Ezt a madarat megkaptam.

1. fotó

Egy szép világos madár volt (1. fotó) nagyon hamar megszelídült és harmadik hét végén megfogta az első fácánt. Ennek a madárnak volt egy furcsa szokása. Szinte szítálva repült a nádasok vagy gázok felett fácánok után kutatva meg-megállva a levegőben. Ha látott egy csapatot, és ez gyakran előfordult, pillanat alatt becsapott a gazba és elmarkolt egy fácánt. Később nyulat is fogattam vele.

Elvesztése igen kellemetlen volt. Egy kis kaszálóról felrepült hatalmas fácánkakasra dobtam. Keményen üldözte a rét mögött levő nyárfaerdő irányába. Én futva indultam a madár után, de hamarosan térdig merültem a disznótrágyába. A nyáras egy sertéshizlaló telep szikkasztója volt. Szerencsém, hogy nem nagyobb lendülettel futottam. A madár elveszett. Egy évvel később került meg, a téglási fácántelepen fogták be. A madár egyik pupillája szabálytalan alakú volt, valószínűleg fejét érthette egy sörét.

Két hét múlva hosszabb külföldi útra indultam, így a madarat odaadtam Lelovich Gyurka bátyánknak; úgy tudom ő még eredményesen vadászott vele.

Sok élményt adtak a Debrecen és Hajdúnánás környéki vadászatok, valamint a Fegyverneken töltött szép napok, amikor Gyurka bátyánkkal jártuk a határt és vadásztunk jókat. Sok vad volt és jó vadászterület. Szép solymásznapiakat töltöttünk a Nyírségben, Kemece környékén is, kemecsei Szabó László barátom társaságában. Kell-e több ennél egy solymásznak?

Itt kell megemlítenem, hogy solymászatunk - sajnos azóta már elhunyt - két nagy öregjével jó viszonyban voltam. Mellékelem Gyurka bátyánk egy dedikációját (2. fotó), melyet a „Solymászélet” című, nekem ajándékozott könyvének elejére írt és Bástyai Lóri bátyánk egyik levelének kedves megszólítását (3. fotó). Nagy megtiszteltetésnek éreztem, hogy ezekkel a kiváló solymászokkal és kiváló emberekkel ilyen jó viszonyba kerülhettem. Megjegyzem továbbá, hogy én ajándékoztam Bechtold Pista bátyánknak, a Solymász Szakosztály korábbi elnökének, az első magyarországi törpeháját, melyről azt írta, hogy ez volt az a héjaféle madár, amely a leghosszabban követte őt szabadon, fáról fára repülve.

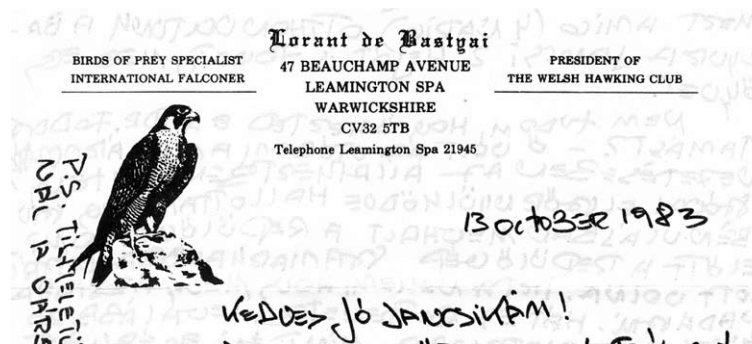
A ragadozó madarak iránti vonzalmad kapcsán természetvédelmi, madárvédelmi tevékenységekben vettél-e részt?

- Igen, egyszer Sági Oszkár solymásztársunkkal részt vettem egy kerecsenfészkek őrzésében, valamikor a 70-es évek végén. A Pilisben, kint laktunk a fészkek alatt egy hétig. Jól éreztük magunkat, gyönyörködtünk a kerecsenekben. Korábban kidolgoztam egy kerecsentyésztési és visszavadtítási programot, de a természetvédelmi hatóságok ezt nem értékelték. A csehek valami hasonlót valósítottak meg, úgy tudom eredményesen.

Aradi János barátomnak, az igaz embernek és solymásztársnak igaz szeretettel:
Selovich György

2. fotó

Gyakran előfordult, hogy valamilyen ragadozó madarat kaptam. Így vadítottam el a ház körül vadröptetve vércsét és kabasólymot. Ez utóbbi nagy élmény volt. A kis hím kaba a ház tetején ült, a hívásra figyelt, majd a feldobott naposcsibét, verebet, vagy galamb-darabot elkapta és a kéményen, vagy a tetőn elfogyasztotta. Később eltűnt, de minden alkonnyatkor megjelent a hívó hangra, és vitte a „zsákmányt”. Még később már csak két-három naponként jött, és a feldobott naposcsibére gyakran csak rámozdult, de nem nagyon igyekezett elkapni. Nyilván ekkor már eredményesen vadászott. Elég későn, október elején tűnt el, valószínűleg elvonult. Következő májusban többször körözött egy kaba a ház felett. Nem tudom, ugyanaz a madár volt-e.

3. fotó

Milyen elismerésben részesültél egyesületi, vagy más szervektől a solymászati, vagy ragadozó-madár-védelmi tevékenység miatt?

- 1992-96-ig a Magyar Madártani Egyesület Solymász Szakosztálya, majd ennek megszűnése után, mintegy két hónapig a jogutódként megalakult Magyar Solymász Egyesület elnöke lettem, amire ellenszavazat nélkül választottak meg. Ezért a tevékenységemért kaptam meg a Magyar Solymászatért emlékplakettet.

A múlt évben pedig az Egyesület által alapított „Mesterek Tanácsa” tagja lettem, és az ezt reprezentáló jelvénnnyel, egy arany héja fejjel lettem kitüntetve.

Nagy megtiszteltetés ez számomra. Bízom benne, hogy a másik két „mesterrel” hamarosan leülünk egy beszélgetésre.

Véleményed szerint milyen tettel mozdítottad előre a magyar solymászat ügyét?

- Mindig próbáltam solymászatunkért tenni valamit. Lényegében a solymászatom korai időszaka az ötvenes évek végétől kezdődő 10 év egy nagyon aktív időszak volt. Ekkor nagyon laza kapcsolatom volt a hazai, félig-meddig szervezett solymászával. Ezen a vidéken én reprezentáltam a solymászatot akkoriban. Legközelebbi solymász Lelovich Gyurka bátyánk volt. A 70-es évek közepétől léptem kapcsolatba a MME Solymász Szakosztályával, pontosan nem tudom, mikor. Lényeg az, hogy tag lettem, és rögtön megkérdeztem, miért nem vadászhatunk sólyommal. Ekkor már a sólyomtenyésztésnek voltak pozitív eredményei. A kérdés feltevése nagy megdöbbenést keltett, ezért abba is hagytam az ehhez hasonló forradalmi megnyilvánulásokat.

1982-ben két évre ismét az Egyesült Államokba utaztam. Ekkor meglátogattam Ithacában (New York állam) a Cornell Egyetemet, ahol a sólyomtenyésztés már igen eredményesen folyt. Itt Jim Waever, a tenyésztés gyakorlati irányítója, kitűnő solymász vezetett végig a rendszeren, egy egész délelőttöt foglalkozott velem, ismertette a tenyésztés módszereit, technikáját. Szerkesztettek egy kis könyvet, mely a tenyésztés gyakorlatát írta le, ebből néhány példányt hazahoztam az Egyesület (akkor még Szakosztály számára). Ekkor vásároltam meg az első rádió-telemetriás rendszert saját magam számára. Ebben az időben vettem fel a kapcsolatot Bátyai Lóránt bátyánkkal, akivel levelezés útján nagyon jól összebarátkoztam. Említettem neki, hogy vettem egy telemetriás rendszert. Ő rögtön felajánlotta, hogy közbenjár a gyártó cégnél (a cégtulajdonos a magyar származású Tony Szélpál volt), hogy adjanak egy telemetriás rendszert ingyen a magyar solymászat számára. Így Bátyai Lóránt bátyánk segítségével hazahozhattam 1984-ben egy új telemetriás készüléket a magamén kívül a Szakosztálynak, amit átadtam a Szakosztály vezetésének.

A sólyommal való vadászat lehetősége nem hagyott nyugodni. A törvények is változtak, és a sólyomtartás engedélyezése a helyi természet- és környezetvédelmi hatóságokhoz került (pontosan nem tudom mi volt akkor a nevük). Szerencsém volt, mert Csaba öcsém lett a helyi hatóság vezetője. Joga volt engedélyezni tenyésztett sólyom tartását. Az első ilyen madár azután az ő engedélyével került be az országba, nem tudom pontosan mikor,

az azóta elhunyt, Kemeccsén élő solymásztársunk, Szabó László számára (nekem nem engedélyezte volna az Öcsém). Úgy tudom a következő vándorsólyom hasonló módon Ambrózy Árpádhoz került, de lehet, hogy tévedek. Lényeg az, hogy ez az esemény, melyre igen erős pozitív befolyásom volt, indította be hosszú évek után a sólyommal történő solymászat lehetőségét. Ezek után nehéz volt tovább tiltani a sólymokkal történő vadászatot! Ráadásul a legtöbb, nálunk erősebb tudományos alapokon álló természetvédelemmel rendelkező országban már engedélyezett volt nagy sólymok használata solymászatra. Így, a „megfelelő széljárást figyelembe véve” 1989. február 10-re szerveztem egy tanácskozást a madárvédelem és természetvédelem képviselőinek segítségével a Hortobágyi Nemzeti Park halastói leágazásnál levő vendégházába. (Itt kell köszönetet mondanom Bagyura János solymásztársunknak, hogy ezt az időpontot feljegyzéseiben megkereste és rendelkezésemre bocsátotta, én már az évre sem emlékeztem.) Először a csárdában megvacso ráztunk, utána este történt a megbeszélés, melynek az lett a vége, hogy a természetvédelem részéről Haraszthy László kinyilvánította, hogy a vándorsólyommal való solymászat legális lesz ettől fogva. A hajnalig tartó örömteli eseményeknek egy szépséghibája volt, és ezt én okoztam. Elfelejtettem szólni, hogy a vendégházba fűtsenek is be, ne csak az ajtaját nyissák ki. Kint kb. -10 fok volt, bent ennél melegebb, kb. -2. Szóval ilyen hidegben, de jó minőségű vörösborral fűtve magunkat, ünnepeltük a sólyommal történő solymászat újrakezdését! Kicsit nagyképpen azt is mondhatom, hogy elintéztem a sólyommal történő solymászat legalizálását. Valójában több személy hozzájárulásának, tevékenységének volt ez az eredménye. A természetvédelem részéről Haraszthy László, Dr. Aradi Csaba pozitív hozzáállása segített. A solymászok részéről fontos volt kemeccsei és isaszegi Szabó László, Ambrózy Árpád és valószínűleg Bagyura János hozzájárulása az eseményekhez.

1992-ben Bechtold Pista bátyánk halála után engem választottak a Magyar Madártani Egyesület Solymász Szakosztályának elnökévé. A vezetőség a következőképpen állt fel: elnök: Aradi János, elnökhelyettes: Györffy-Villám András, solymázmester: Szabó László, titkár: Bérces János, titkárhelyettes: Tóth János, gazdasági felelős: Galambos József. Első célom volt az, hogy a solymászatot, mint hivatalos vadászati módot elismerjék. Hivatalba lépésemig ez nem történt meg, korlátozott vadászterületen ugyan vadászhattunk, mondhatnám félhivatalosan, vadászjegy nélkül. Szerencsém volt, mert solymázmesterünk Szabó Laci barátunk, akkor már országosan ismert hivatásos vadász és vadászati vezető volt, kitűnő kapcsolatokkal. Így, bár nem tudom a pontos dátumot, Szabó Laci hathatós segítségével a solymászat hivatalosan elismert vadászattá vált. Ezen a téren sokat köszönhet Lacinak a hazai solymásztársadalom.

Másik fontos esemény, mely az elnökségem idejéhez kapcsolódik az, hogy a solymászat nemzetközi szervezetének, az IAF-nek teljes jogú tagjai lettünk. Hosszas levelezést folytattam Christian de Coune-nal, aki akkor még az IAF elnöke volt. Kapcsolatunk volt korábban is az IAF-el, de nem fizettünk tagdíjat, valamiféle kültagként kezelték minket. Így kerültünk fel a hivatalos taglistára.

1995-ben a magyar vadászati delegáció tagjaként részt vettem a C.I.C. (talán magyarul Vadászati Világszövetségnek hívhatnánk) kongresszusán Monacóban. Korábban Heinz Pils a C.I.C. Solymász Munkabizottságának elnöke felkért, hogy legyek a Solymász Munkabizottság elnökhelyettese. Monacóban összejövetelünkön a solymászat modernkori létjogosultságáról tartottam egy előadást. A C.I.C. munkabizottság elnökhelyettesi teendőim nem voltak jelentősek. Időnként kaptam valamiféle anyagot, melyet véleményeznem kellett, pl. a hibridek alkalmazásáról kellett véleményt írnom, vagy az elmaradott országok solymászatának szponzorálásáról stb. Az az igazság, hogy a legnagyobb problémát az okozta, hogy Heinz Pils úr németül beszélt, én meg angolul és magyarul. Így megbeszéléseink nem voltak túl effektívek.

Elnökségem ideje alatt számos tárgyalást folytattam a természetvédelem képviselőivel, azt hiszem eredményesen. Többek között ebben az időszakban született meg a tenyésztés első szabályozása, bár ekkor még nem kellett engedély ehhez a tevékenységhez.

Rendeztünk több nagy solymásztalálkozót, többek között egy nemzetközit Gyulán, mely igen sikeres volt. Elnöki periódusom végén, részben a gazdasági és politikai változásoknak köszönhetően, egyre inkább felmerült a lehetősége és igénye egy önálló egyesület megalakulásának. Így alakult újjá 1996-ban a Magyar Solymász Egyesület, melynek elnökévé választott a tagság, ellenszavazat nélkül. Már a választás után, bizonyos funkciókat egyik vezetőségi tagunk magához akart venni, teljesen inkorrekt módon. Ezért megváltoztattam elhatározásomat, és bejelentettem, hogy az új egyesületben csak két hónapra vállalom az elnökséget. Utódomnak jelenlegi elnökünket Tóth Jánost javasoltam. Végül is így történt, hogy a Magyar Madártani Egyesület Solymász Szakosztályának utolsó és az újjáalakult Magyar Solymász Egyesületnek első elnöke voltam.

Az Egyesület érdekében végzett tevékenységeim közzé sorolom azt, hogy 1999-ben az Egyesület vezetése megbízott az IAF évi kongresszusának megszervezésével, amelyet hazánkban tartottak. Ezt sikeresen, közmegegyezésre elvégeztem. Továbbá nemzetközi találkozóinkon az utóbbi két évben Tóth János elnökünk megbízásából és javaslatára szerveztem a szimpóziumokat, és előadásokat is tartottam. Legutóbb részt vettem a solymászzal kapcsolatos anyag előkészítésében, mellyel azt szeretnénk elérni, hogy az UNESCO a solymászatot a szellemi világörökség részeként ismerje el.

Hogyan látod a solymászat jövőjét, véleményed szerint melyek a jelenlegi legfontosabb feladataink?

- Elnökségi periódusom utolsó szakaszában a magyar solymászat számára megfogalmaztam egy jelszót, ami így hangzott: „Célunk, hogy Európa legjobb solymászhajója legyünk”. Ez 1995 óta nagyjából meg is valósult. Természetesen ez nem a jelszónak köszönhető és nem is az én érdemem, de azt hiszem, ezt a célt elértük. Európa élvonalába tartozunk. Ez köszönhető elsősorban a tehetséges solymászainknak és a felelős későbbi egyesületi vezetéseknek. Ennek alapján is mondhatom, hogy a solymászatnak hazánkban, és persze figyelembe véve a világban bekövetkezett változásokat, nemzetközi vonatkozásban is van jövője.

Ez a sokak által elavultnak ítélt vadászati mód számos szempontból kitűnően illeszkedik a modern világ követelményeihez. Az is igaz viszont, hogy a modernkori solymászati gyakorlat néhány területen eltérhet a klasszikus solymászat céljaitól, és szemléletében is részben megváltozott. Ezt figyelembe kell vennünk, és a természetvédelem képviselőinek, az engedélyező hatóságoknak szintén figyelembe kell vennünk.

Néhány indok a solymászat mai létjogosultsága mellett:

- A solymászat egy vadkímélő vadászat. Ezért a mai világban sok helyen meglehetősen lecsökkent vadállományt nem terheli jelentősen.
- Viszonylag sűrűn lakott területen is folytatható, ahol a puskás vadászatok nem engedélyezettek.
- A solymászat részévé vált a tenyésztés, mely elfoglalt embereknek is színvonalas szórakozást nyújt, ráadásul a vadmadár állományt kíméli.
- Bár egy madár repítése, pl. tollbábuzása nem solymászat a solymászat klasszikus definíciója szerint, a modern korban egy ilyen tevékenység szórakozást nyújthat egy elfoglalt ember számára.
- Meg kell említeni azt, hogy a solymászat kitűnő eszköz a nevelésre, a természetvédelem népszerűsítésére, elsősorban a tanuló ifjúság körében. Van olyan állama az USA-nak, ahol a solymásznak évente kétszer, egy madárral az öklén iskolákban kell beszélnie a ragadozó madarokról.
- A tenyésztés módszereinek kifejlesztése elhárította a korábban emlegetett legfontosabb akadályt a solymászat fenntartása elöl: azt, hogy nincs elég vadászmadár.
- Mindezen indokok alapján bátran kijelenthetem, hogy a solymászat nem egy kihálásra ítélt tevékenység a 3. évezred hajnalán.
- Legfontosabb feladatunknak tartom, a solymászat fenntartásának érdekében, a természetvédelmi törvények tiszteletben tartása mellett végzett színvonalas solymászatot, a hagyományok őrzését és továbbvitelét.

Ne felejtsük, nekünk solymászoknak adatott meg a lehetőség arra, hogy egy ősi emberi tevékenységet, a ragadozó madarakkal történő vadászatot műveljük, ugyanakkor éljük a 21. század modern emberének életét. Ez együtt óriási élmény. Rajtunk múlik a jövője.

Milyen útmutatást adnál a jövő solymászgenerációjának?

- Műveljék a solymászatot a maga komplex voltában. A solymászat vadászat, a solymászat biológiai megfigyelés, a solymászat egy elmélyült meditáció, a solymászat a természetel való együttlét csodálatos formája, a solymászat hagyományőrzés, a solymászat egy fizikai teljesítményt igénylő sport, a solymászat egy közösség összetartó ereje, összefoglalva: a solymászat egy életforma. Bár látszólag mindannyian solymászunk, a solymászat iránti személyes viszonyunk egyedi. A fenti, korántsem teljes felsorolásból az egyes komponensek aránya adja meg saját solymászatunk egyediségét. Ezek figyelembevételét ajánlom a jövő solymászgenerációjának.

Wrábel György

EGY SOLYMÁSZ ÉLETÚT: BERKESI JÓZSEF

1963-ban feleségem úttörőtáborban volt tanítványaival Királyréten, ahova én is elkísértem. A gyerekek egyik napon találtak egy fiatal, még röpképtelen ragadozó madarat, ami rögtön nagyon megtetszett, és elhatároztam, hogy hazaviszem és felnevelem. Fogalmam sem volt milyen fajta, ezért bevittem a Természettudományi Múzeumba, ahol megállapították, hogy egerészölyv. Megadták egy solymásznak a nevét (sajnos elfelejtettem), aki a Nimród Vadászboltban dolgozott, és ő mutatott be Nagy Sándor (kishuszár) barátomnak, aki a következő évben szedett nekem egy héját, melyet még sok követett, ugyanis nem vedlettük ki a madarakat, hanem szezon végén elengedtük (ha addig el nem vészett). Sanyitól tanultam meg az idomítást, bár jóval fiatalabb volt, nagyobb tapasztalattal rendelkezett. Ő Galambos József és Dékány Péter mellett tanult. (Sajnos már nem élnek). Jó tanítói voltak!

Megfertőztem a környéket, mert a környezetemben többen elkezdtek solymászni: Halasi Dezső, Petrovics György, Lakatos László, Medve László, Szabó András, Rab László. Közülük többen be is léptek a MME solymász szakosztályba, de sajnos már senki sem solymászik közülük. Nagy Sándor sem. Később megismerkedtem a sas-hegyi fiúkkal: Panajotidisz Pavlosz (Pali), Nagy István (Ketya), Nagy József (Bonya), akik Káló Ferenctől tanultak. Vadászni legtöbbször Sanyival jártam, legtöbbször a hármass reptérre. Mindig héjával vadásztam. Kezdetben még lehetett volna kerecsenem. Volt is a szakosztályban Bogyai Frigyesnek, Dékány Péternek, Nagy Sándornak, hogy csak a legismertebbeket mondjam, de én a héját szerettem volna tökéletesen megismerni, és később már nem is lehetett sólymot tartani.

Most a 72 felé meg már nem is akarok. Van egy 14 éves hímem meg egy 5 éves tojó, nem is vágyok másra, minthogy a meglévő madaraimat még sokáig röptethessem és vadászak velük. Kutyám sosem volt, de mindig irigyeltem azokat, akiknek volt. A madarammal buszon, villamoson jártam területre, és egy kézzel kapaszkodni is kellett.

Csak héjával vadásztam puskával sosem.

Szerintem a solymászat társadalmi elismertsége jó. Már említettem, hogy buszon, villamoson, HÉV-en járok röptetni és vadászni. Amikor még voltak kalauzok előfordult, hogy kérték, tegyek a madárra csőrvédőt, de amikor felvilágosítottam őket, hogy csak a sólymokat sapkázzák, és ez héja, megnyugodtak, mert a szabály a sólymokra írta elő a csőrvédőt. Ma már az ellenőrök nem szólnak érte. Az embereknek tetszik, meg akarják simogatni.

Soha nem kaptam elmarasztaló megjegyzést. Egyszer ugyan megkérdezte valaki, mért nem engedem el. Éppen oda megyek, válaszoltam, ha van négy órája jöjjön velem. Sajnos nem érek rá, volt a válasz, így aztán nem tudta meg, hogy visszajött a kezemre. Madár nélkül járva, sokszor megszólítanak, hol a madár, csak nem történt baja? Arra a kérdésre, hogy mit eszik: a válasz húst, mint minden ragadozó, főleg szárnyast, mint én. Soha nem mondom, hogy galambot, mert van, aki szereti őket, felesleges irritálni a kívülállókat.

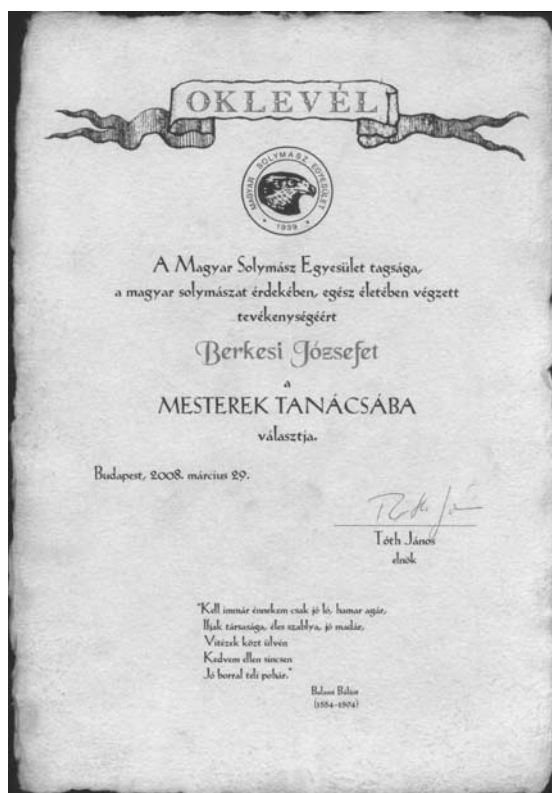

Közel egy évtizedig voltam a szakosztály titkárhelyettese, majd elnökhelyettese. Amikor a szakosztály vezetőségét (olyan indoklással, hogy kiszedték a héját, mielőtt az engedélyt megkapták volna) felfüggesztették, a tagság kért, hogy vállaljam el a titkári funkciót. Nem vállaltam, mert a munkahelyem nem tette lehetővé, hogy bármikor elmenjek tárgyalni, ha hívnak, de a helyetteséget elvállaltam. Fülöp Zoltán vállalta a titkárságot, akit akkor láttam utoljára. Nyakamba szakadt az összes munka, amit addig a vezetőség csinált. Bár Bechtold István (Pista bácsi) elnökünk, és Duhay Gábor felfüggesztett titkárunk telefonos kapcsolatban állt velem, de az érdemi munkát én végeztem. Sokszor még éjjel kettőkor is leveleztem.

A vezetőség visszatérése után is titkárhelyettes maradtam. A szakosztály kezdeményezte a MME felé hat pár vándorsólyom behozatalát tenyésztési, visszatelepítési céllal. Kibővített vezetőségi gyűlést tartott a MME, melyre meghívtak minket is. Bechtold István, Bogyai Frigyes és én vettem részt a gyűlésen. Javaslatunkat elutasították. Felháborodottan mondtam, hogy másutt dollármilliókat költenek a vándor visszatelepítésére, itt meg ingyen vállalja pár lelkes ember, és ők egy tollvonással áthúzzák. Haraszthy László szünetet rendelt el, és szünet után azt mondta, hogy igazam van. Így kerülhettek vándorsólymok solymászkézre.

Talán a következő évben, de lehet, hogy a második évben Haraszthy László eljött a taggyűlésünkre, és elmondta, hogy a vándor olyan mértékben terjeszkedik nyugatról, hogy csak idő kérdése és hamarosan nálunk is költeni fog (ez beigazolódtott). Vadásszatok a behozott madarakkal! Ezek voltak a legfontosabbak, amit a solymászatér tettem, de mindent nem tudok leírni helyszűke miatt.

Elismerést nem, de kritikát kaptam, főleg olyanoktól, akik egy órát sem áldoztak a szabadidejükből a solymászatért. A múlt évben beválasztottak a Mesterek Tanácsába.

A jövőt illetően kicsit borúlátó vagyok. Az első nemzetközi találkozókra még mindenki részt tudott venni, ha akart. A tagdíj és a részvételi díj minimális volt, tehát a pénz nem játszott akkora szerepet, mint most. Mindenki egyenlő volt, a német vártulajdonos és a kispénzű magyar. Igaz, címerező táborban aludtunk vaságyakon és nem szállodában.

Ma már sokan azért maradnak ki az egyesületből, mert nem tudják fizetni a tagdíjat, a vadászjegyet, a madártartási engedély megújítását, a kötelező adó-vevőt, a közös vadászatok költségeit. Nagy kár, mert sok jó kezű és felkészültségű tag marad ki.

Olvasom a fórumon, hogy a tagdíjat duplájára akarják emelni. Félek, hogy újra a gazdagok sportja lesz a solymászat.

Sok tehetséges jó kezű fiatal van. Azt hiszem, lelkesedésükkel megőrzik és tovább adják ők is utódaiknak ezt a szép, és számunkra kedves sportot.

Nagyon fontos, hogy egységesek legyünk, a széthúzás és marakodás nem vezet jóra. Bánjanak óvatosan a hatósággal, feljelentgetésekkel nem szolgálják az ügyet.

Kompromisszum az élet, jó szóval többet lehet elérni, vagy, ahogy egy jó barátom szokta volt mondani: „ecettel nem lehet olajozni”.

Berkesi József

Fotók: Wrábel György

EGY RÉGI RIPORT ODESCALCHI ZOÁRD HERCEG SOLYMÁSZATÁRÓL

Egy számunkra, magyar solymászok számára érdekes folyóiratot kaptam kölcsön az Intézetünkben dolgozó egyik kollégánomtól, Révészné Dr. Tóth Rékától. Az Ő tulajdonában van a Country Life (Vidéki Élet) című, Angliában kiadott folyóirat 1903. júniusi száma, amelyben egy riport jelent meg Odescalchi Zoárd herceg (1876-1917) tuzséri solymászatáról.

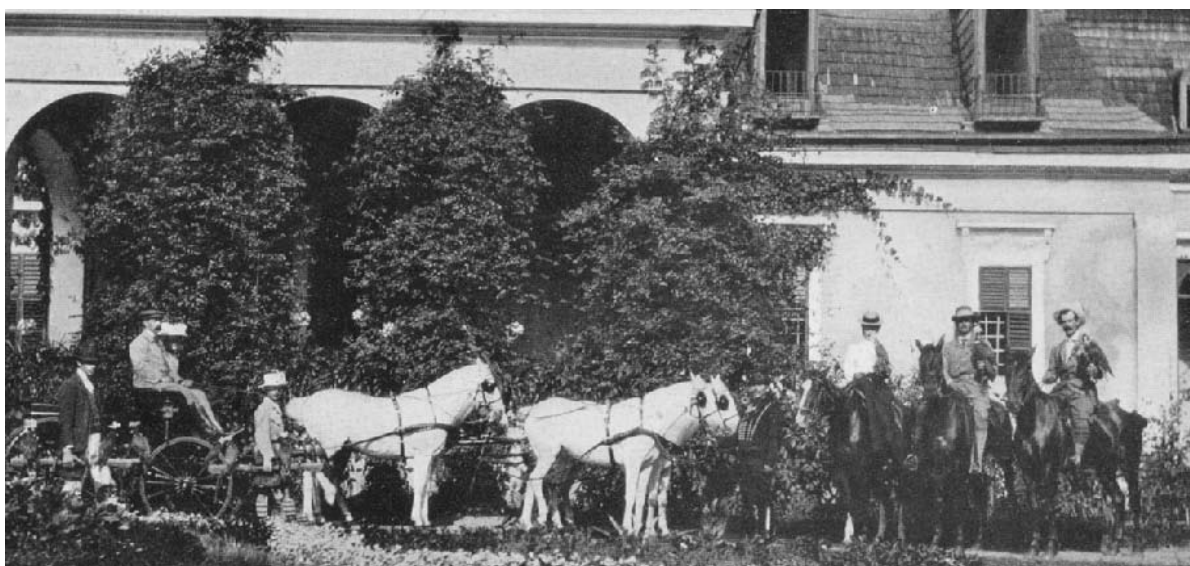
Érdekes az újság sorsa: a folyóiratot kollégánom (Révészné Dr. Tóth Réka) nagymamájától kapta (Dr. Török Dezsőné Radnóti Kornélia), akinek gróf Lónyai Pálma (1880-1957), Zoárd herceg felesége adta. Dr. Török Dezső a helyi orvos volt. Ő és a családja ápolta, gondozta, segítette Pálma nénit, aki a II. világháború után a tuzséri kastély egyik szárnyában éldegélt szegényes körülmények között. Halála után ott temették el a kastély kertjében lévő sírkertben férje, Zoárd és gyermeke, Odescalchi Miklós mellett.

Köszönetemet fejezem ki Révészné Dr. Tóth Rékának, amiért felhívta figyelmemet az értékes cikkekre, és kölcsönadta a muzeális értékű, 106 éves folyóiratot, melynek anyagát számítógépemen rögzítettem.

A cikket talán egyszer lefordítom magyarra, itt most a három fényképet mutatom be, amelyek a riportot színesítik, valamint a folyóirat címlapját. A cikk megjegyzi, hogy 14 vándorsólyom, 3 kerecsen és 2 kabasólyom képezte a riport készítése idején a herceg sólyomállományát.

A Country Life (Vidéki Élet) című angol nyelvű havi lap 1903 júniusi szám címlapjának részlete, melyben egy riport jelent meg Odescalchi Zoárd solymászatáról

Indulás solymászatra otthonról

Zsákmányolás után. A riport szövege itt utal rá, hogy egy kerecsen fogta a foglyot kitűnő stílusban.

Vadászat a tarlón

DÚCZ LÁSZLÓ (1944-2009)

A nekrológ elég személyes műfaj. Ezért is nehéz írni Dúcz Laciról egy évkönyvben. Megkísérlem a solymászbarát, s a munkatárs emlékét fölidézni. Laci esetében ez csak a teljesség megírásának reménye nélkül történhet. Életpályája, sorsa ugyanis olyan hosszú és szerteágazó, hogy annak megírására egyszer majd egy monográfus tehetne kísérletet.

Élete sajnos nagyon rövid volt.

A száraz tények:

1944. július 3-án született, meghalt 2009. január 9-én. Sopronban 1972-ben végzett az Erdészeti Technikumban.

Munkahelyei sorrendben, a beosztás megjelölésével:

Szentendrei sziget (vadór), Jenőtelke (fácántelep vezető), Uzsa (nagyvadas terület, hivatásos vadász), Pilisi Parkerdő Szentendrei erdészete (Sikáros, erdész és hivatásos vadász), Nimród Vadászújság, Herceghalom (vadór), Szentendre Tanács, majd Önkormányzat.

Megjelent könyvei:

- A közöttünk élő Turulmadár (1993)
- Harmatcseppek (1997)
- Istennek háttal (1999)
- Csillagfényben (2001)

Tervei között szerepelt Koltay Gáborral és Szörényi Leventével egy film készítése a solymászatról és a Turulmadár történetéről, valamint összes novellájának egy kötetben történő kiadása.

És most engedjétek, hogy Laciról, Lacival történt néhány személyes élményemről, eseményekről írjak. Előre bocsájtom, hogy (idősebb?) solymásztársaink körében többen vannak, akiknek sok-sok emlékük lehet Lacival kapcsolatban, azonban az irányú megkeresésem feléjük, hogy ezeket írják meg nekem - e cikk tartalmát kiegészítendő - eredménytelen maradt ... Kivétel Pintz Tibor solymásztársunk, aki az Otthonunk Szentendre c. újság 2009. februári számában Laciról igazán szép megemlékezést tett közzé.

Szépen emlékezik meg Laciról, mint volt kollégáról a pilisszentlászlói Falu-lap 2009. márciusi számában Rayman Tamás erdész úr is.

A solymászok idősebb korosztálya emlékezhet még azokra az időkre, amikor ez az ősi vadászati mód úgynevezett úri passziónak, nacionalista időtöltésnek, stb. számított (ugye ismerős jelzők?). Mit, számított! Sőt! Akik művelték, gyakorolták, azokat „szaklapokban” (!), s egyéb médiumokban „ütötték, vágták”, beleértve az ún. „természetvédelem” - a „védelmi pénzekből” egyébként jól élő - embereit is.

Ennek a korabeli megítélésnek Laci pontosan olyan szenvedője, tehetetlen elviselője volt, mint mindannyian, akkoriban öklén ragadozó madarat hordó solymász. Laci egész életében magyar, nemzeti értékrendű és érzelmű volt mindennapi életében, előadásában, könyveiben egyaránt. Csak egy példa erre.

Közbenjárására létesült a pomázi Klissza dombon a Csete György építész tervezte Honalapítás emlékmű, a Szervátiusz Tibor által készített Babba Mária szoborral, melynek a Millenium évében, a téli napforduló alkalmával történt avatásán 1996-ban, Laci kérésére több solymásztársunk - kezén solyommal - részt vett.

Talán kevesen tudják: az Emlékmű tetején egy fémből készült röpköző kerecsensólyom van, melyet Laci tervezett, rajzolt meg, és apósa készített el.

Ha jól emlékszem, 1959-ben ismertük meg egymást. Leányfalun mi Galambos Jós-kával, Szentendrén Ó Szabó Pityuval, Kósa Jós-kával kezdett solymászni.

A képen Laci fiatal héjával az öklén, jobb oldalon látható, Szabó Pityu (Dzsoni) társaságában. (Abban az időben még nem voltak ilyen „szaporafényképezők” mint manapság, ezért nagyon kevés az akkori kép.)

A madarakkal annak ellenére próbáltunk a szentendrei Nagyréten - ami akkor még sok helyen nádas, ingoványos volt -, s a környező területen, pl. a Kőhegy alatt vadászni, hogy amire a hó leesett, madaraink szinte kivétel nélkül tolltoldozottak voltak.

A toldást acetonban oldott ping-pong labdával, - hogy miért, nem tudom, de ágó-nak hívtuk - és hegyezett gyufaszállal készítettük... (Addig is tartott ...) Azért az akkori „vadászterületünkre”, arra az érintetlen Nagyrétre, még most is csak nosztalgiával tudok gondolni.

Akkoriban vörösvércsét, karvalyt, héját, kerecsent- igaz sok-sok keresgélésbe került -, de még könnyen be tudtunk szerezni.

A Kőhegyen még parlagi sast is véltünk találni, azután nagy békászó lett belőle ...

„Tudásunkat” a Bástyai könyvből merítettük, s egymást közötti beszélgetésekben gyakoroltuk, „mélyítettük” el.

Lacival azután sokáig nem találkoztunk.

Ő már Sikárosban élt és dolgozott erdész-vadászként, amikor egyszer, autómmal az erdőben, Pilisszentkeresztről jövet lóháton meglátom. Örültünk a hosszú idő utáni találkozásnak. Ő már nem solymászott, a hivatásos vadászat lekötötte minden idejét. De segítőkész volt, mint mindig: egy barátomat kísérte egy muflon (akkor még volt...) meglovéséhez.

Később Szentendre Város Önkormányzatánál 12 évig kollégák, munkatársak lettünk. Ő volt a város, s az azt ölelő környék, külterület legjobb ismerője a Polgármesteri Hivatalban, ebből következően sok-sokféle feladattal látták el.

Ekkor érte az első szívbaleset.

A Kardiológiai Intézetben műtötték, s amikor pár nap múlva meglátogattam a súlyos műtét után, a liften lekísért. Pedig nagy műtéten esett át. (Én csak „fűrészelés” műtétnek hívom, miután én is átestem már hasonlón). Laci ezt a betegséget talán „mindnyájan Isten kezében vagyunk” szemléletével élte meg.

Elmondhatom: annak ellenére, hogy Laci a solymászatot hivatásos és nagyvadas területen élő vadászként nem gyakorolhatta hosszú ideig, a sólymokhoz, a KERECSENHEZ, mint a magyarság egyik ősi jelképéhez élete végéig hűségesen ragaszkodott.

Búcsúzzunk Tőle solymászok mindannyian úgy, ahogyan a sírcsokrán állt:

ISTEN VELED LACI!

Leányfalu, 2009. augusztus

Vancsó Géza

AZ ÉV SOLYMÁSA

AZ ÉV SOLYMÁSZJA: MEDGYESI GYÖRGY

Medgyesi György solymásztársunknak ítélte meg közgyűlésén a Magyar Solymász Egyesület tagsága a 2007. év solymásza címet. Nem csak a 2007. évi munkájával, hanem a solymászatban eltöltött életútjával is rászolgált az elismerésre!

Gyuri idén 65 éves, gyerekkorában 14 évesen kezdte vörösvércsével, azóta röpitett héját, karvalyt, kabasólymot, kerecsensólymot, északi/kerecsen hibrid sólymot.

Tartott az MME által kihelyezett parlagi sast 3 éven keresztül. Nyugdíjas solymászként jelenleg is aktív, az idén is 2 db vándorsólymot röpit.

A solymászfotókat nézve Gyuri barátunk mindig jelen van a csoportképek többségén, igazolva ezzel aktív voltát. A katonaévek maradtak csak el a solymászéletéből. Volt solymásmester több éven keresztül.

Idén solymászik 50 éve.

Wrábel György

A SOLYMÁSZAT
TÖRTÉNETE

A MONGOL SOLYMÁSZATRÓL

A mai Mongólia területén már csak elszórtan találunk nyomokat, adatokat a solymászat egykori jelentőségéről. Ennek oka az, hogy a 17. században széles körben elterjedt buddhizmus a többi ősi hagyománnyal együtt a vadászat ezen ősi formáját is betiltotta, így már csak a régi krónikákban lelhetők fel utalások arra, hogy a mongolok még Dzsingisz kán, sőt Kubiláj kán idején is szerettek ragadozó madarakkal vadászni.

A korabeli történeti források - különösen a 13. századi külföldi utazók feljegyzései - elég pontosan megőrizték az utókor számára, hogy milyen madarakat használtak vadászatra a mongol nagyánok udvarában. Rövid tanulmányomban néhány forrást mutatok be, amelyekből kirajzolódik a mongolok ősi solymász tudománya, amelyet a belső-ázsiai térségben élt népektől - szkítáktól, hunoktól és türköktől - kaptak örökül. A vadászmadarak ábrázolása már a legkorábbi időkben felbukkant az eurázsiai sztyeppéken, és kitüntetett szerepük szinte máig megfigyelhető a művészetekben. Ezen madarak már korán uralkodói szimbólumokká váltak, és ábrázolásukkal többek között a szkíta, majd hun uralkodói fejdíszeket ékesítették.

Amikor a mongolok a 11. század végétől megjelentek a történeti forrásokban, a solymászat már életmódjuk szerves részét alkotta. Számos hagyomány és szokás kapcsolódott hozzá, többek között a Rasid-ad-din, perzsa történetíró által említett „jaglamis” (beavató) rítus, amelyet akkor tartottak, amikor egy fiatal fiú visszatért első sikeres vadászatáról. A perzsa történetíró munkájából, de más forrásokból is kiderül, hogy a mongol férfiak gyakran valamely vadászmadárról kapták nevüket, ami ugyancsak a sólymok mongolok közötti tiszteletét igazolja.

A kiváló sólymok nemcsak mint vadászmadarak szerepeltek a törzsi közösségek mindennapjaiban, hanem a hitvilágukban is meghatározó jelentőségre tettek szert. Dzsingisz kán nemzetsége, a Bordzigin például a fehér sólymot (cagán singkor) tisztelte védőszellemeként, s azt ábrázolták hadi zászlajukon, amit a harcban vittek magukkal. Békeidőben pedig a törzsi központban „őrizte” az együvé tartozó nemzetségeket. A fehér sólyomnak (északi vadász sólyom) olyan nagy értéke volt a mongol népek körében, hogy ezzel rótták le adójukat a nagyánoknak, nemritkán kilenc fehér sólyommal. A vadászmadarak ajándékozása elterjedt szokássá vált a sztyepei népeknél, és később az oszmán-török szultánok és pasák is előszeretettel fogadták a hódolat jeleként és adó gyanánt, például erdélyi fejedelmeinktől.

Az úgynevezett nagy mongol korban, vagyis a mongol világbirodalom fénykorában, számos beszámoló született a solymászatról, hiszen mind a nyugati, mind a keleti utazók, a külföldi követek, de a kánok szolgálatában álló krónikások is megörökítették a mongol uralkodók, nagyánok életmódját, amelynek egyik nélkülözhetetlen eleme volt a vadászat, és ezen belül a solymászat. A mongol világbirodalom a 14. század közepén összeomlott, a Pekingben uralkodó mongol kánoknak menekülniük kellett a mai Mongólia területére,

ahonnan már nem tudták helyreállítani birodalmukat. Az egyeduralom megszerzéséért vívott belháborúk, a mongol törzsek közötti folytonos viszályok miatt, háttérbe szorult a korábban virágzó kultúra és írásbeliség, számos forrás pedig megsemmisült a torzslkodásokban. Így nagyon kevés emlék maradt fenn, s azok is főként a régi hagyományok, mesterségek megőrzése, illetve főleg szájhagyomány útján.

A 17. század közepén mongol buddhista szerzetesek összegyűjtötték e régi hagyományokat és szokásokat, valamint néhány olyan érdekes történetet, amelyek a kánokhoz kötődtek. Ezekben, és a korábbi mongol törvényekben számos, a solymászatra vonatkozó utalás maradt fenn. Később ugyanis a mongol uralkodók - a buddhista egyház, és mindenekelőtt a gelugpa rend sugallatára - betiltották az ősi „véres” áldozatokat, így a solymászatot is. Csupán bizonyos peremterületeken maradtak meg solymászat emlékei, többnyire ott, ahol a buddhizmus hatása nem volt túl erős. Legjobb példa erre a mongolokhoz tartozó kalmük népcsoport, amely az 1620-as években az Altaj-vidékről nyugatra vándorolt és végül a Kaszpi-tenger partján telepedett le. Ősi vadászati szokásaikról, a solymászatról az 1870-es években egy magyar tudós, Szentkatolnai Bálint Gábor hozott haza egyedülálló néprajzi gyűjtést, amelynek kalmük adatközlői elmondták, hogyan és miként solymásztak. A magyar kutató jegyzeteiben ismerteti a legfontosabb madárneveket és solymászati szakkifejezéseket. (A dokumentumok feldolgozása jelenleg zajlik).

A buddhista tiltás ellenére néhány nyoma megmaradt a sólymok egykori kultuszának, például a mongolok nemzeti sportjában, a birkózásban. Az egyik bajnoki cím, a nacsint (vándorsólyom) az nyeri el, aki ötször legyőzhetetlen maradt a mezőnyben. 2003-tól két új rangot vezettek be, amelyek szintén madárneveket rejtenek. A harcag (héja) 6-szori veretlenséget jelent, a garuda címet (a garuda mitikus madár, turulunk távoli rokona) pedig az viselheti, aki 8-szor veretlenül marad. A birkózás menetében az is ősi szokás, hogy a fordulók nyertesei sas- vagy sólyomtáncot járnak el.

MADÁRFAJTÁK

A legkorábbi mongol forrásban, a Mongolok titkos történetében a singkor a sólyom elnevezése. Ezen kívül említik a héját, vándorsólymot és az ölyvet. A solymászatra használt kifejezésük a „madarászás”. Az 1250-es években, a mongol fővárosban, Karakorumban járt német szerzetes, Wilhelm Rubruk útleírásában a következő madárfajtákat említi meg: kerecsen és vándorsólyom. A perzsiai mongol uralkodó dinasztiánál, az ilkánoknál szolgáló Rasid-ad-din ír egy különös madárról, melyet az egyik mongóliai törzs, a kereit, togrilnak nevezett, de a szerző szerint annak neve tongrul. (A szó a magyar turulunk rokona lehet.) Szerinte a madár neve ismert az emberek között, de még senki sem látta (a fönix madárhoz hasonlóan). A togril név egyben személynév is a Mongolok titkos történetében, az egyik, Dzsingisz kánnal szövetséges fejedelmet hívták így. Marco Polo arról számolt be, hogy Kubiláj kánnak vadász sasai voltak, amelyeket burgutnak neveztek. (A kazahok berkut néven ismerik a közép-ázsiai szirti sast.) Ez máig a sas, vagy arany sas neve a mongoloknál. A velencei utazó ezen kívül említ sólymokat, ölyveket és héját is.

Szentkatolnai Bálint Gábor gyűjtésében a kalmüköknél elterjedt vadászmadarak nevei a következők: vadászsólyom, sólyom, sas, héja, ölyv.

A mai mongolok a vadászt ancsinnak nevezik, de Rasid-ad-sinnál még a mergen szót használták, amelynek jelentése: „jó vadász”. Ez a szó ma bölcset, íjászmestert jelent. Még a 17. században a sibagucsi, vagyis a madarász név is használatos volt a mongolok között, amely kifejezetten a solymászokra volt értendő.

VADÁSZAT A MONGOLOKNÁL

A mongol világbirodalmi időkben a vadászatnak elsődleges feladata az volt, hogy a harcászat egyes elemeit gyakorolják. Ezt sokszor körvadászatnak (aba) is hívták. Dzsingisz kán ezt a gyakorlást annyira fontosnak tartotta, hogy Nagy Törvénykönyvében külön kihangsúlyozta, hogy ez kötelező minden mongol férfi számára. A „hadgyakorlat” egyrészt abból állt, hogy lóról íjjal vadásztak állatokra, másrészt sólymokkal zsákmányoltak. Talán nem véletlen, hogy amikor Bodoncsart, Dzsingisz kán apai felmenőjét testvérei kitagadták, akkor egy vándorsólymot fogott be, és azzal szerzett élelmet magának vízimadarakra vadászva. Marco Polo utazásai során néhány különleges adatot jegyzett fel arról, hogyan vonult ki a nagykán vadászatra, valamint ír egy fontos tisztségről, a sólymok őrzőjéről is.

„Márciusban megy Tiencsin felé és ilyenkor magával viszi tízezer solymászat, továbbá mintegy ötezer vadászsólymot: vándorsólymot, kerecseneket és más sólyomfajták nagy tömegét, úgyszintén ölyveket a vízimadarak elejtésére. A kísérők kettesével vannak elosztva, akiket toszkaulnak, őrzőnek nevezik. Minden embernek sípja és csuklyája van, amivel hívják, és közben tartják a madarakat. Azokat ugyanis nem szabad szem elől veszteni. A császár, valamint a bárók sólymainak lábára ismertető táblát helyeznek, melyre a tulajdonosának és a madár ápolójának nevét tüntették fel. Így, ha sólymot elfogják, azonnal visszajuttatják. Ha ez nem lehetséges, akkor a madarat elviszik egy bizonyos báróhoz, akinek neve bulargucsi, vagyis a gazdátlan javak őrzője. Ha valaki elvesztett valamit, elmegy a báróhoz, és ha a tárgy megvan, azonnal visszakapja. Aki nem adja le, azt rablónak tartják és megbüntetik. A báró mindig a tábor legmagasabb pontján tartózkodik, kitűzött zászlájával, hogy a legmagasabb ponton bárki rátalálhasson.”

Az utazó nagyon alaposan leírta, hogyan őrködtek a sólymok felett, és hogyan szabályozták, hogy el ne vesszenek. Az állatokat mindig visszajuttatták gazdáiknak. A tisztség meglétéről nincsenek pontos belső források, de a létezését egy 1640-es törvénycikk közvetve igazolja. Az ugyanis kimondta, hogy a köteléssel ellátott sólymot vissza kell adni gazdájának, és aki egy ilyen madarat megöl, annak egy lovat kell érte fizetnie. Ebből is látható, hogy milyen értéke volt a madárnak.

Dr. Obrusánszky Borbála

ADALÉKOK A SOLYMÁSZAT TÖRTÉNETÉHEZ

A KEZDETEK

A solymászat pontos eredete a messzi múlt homályába vész. A solymász hagyomány szerint az ázsiai sztyeppék lovas nomádjai kezdték el a ragadozó madarak idomítását, feltehetőleg az időszámításunk előtti 2000 és 1600 között. A vadászat e formájára kezdetben a létfenntartás, a táplálék megszerzése ösztönözte az embert.

A solymászat kezdeteinek meghatározását nagyban nehezíti, hogy abból a korból szinte semmilyen régészeti emlék nem maradt fenn, az írott forrásokról nem is beszélve. Különösen igaz ez a solymászat bölcsőjének tekintett eurázsiai sztyeppére. Így egyelőre csupán a hagyomány és feltételezések alapján lehet beszélni a honfoglaló magyarság solymászatáról is.

A solymászat „névadója”, a sólyom, mintegy 83-72 millió évvel ezelőtt vált ki az evolúció során a ragadozó madarak héjafélék nemzetségéből és vált önálló fajjává. A sólymok ma ismert alakjukban mintegy 7-8 millió évvel ezelőtt jelentek meg a Földön.

Az ember és a sólyom, a ragadozó madarak szorosabb kapcsolata feltehetőleg jó 10 ezer évvel ezelőtt, közvetlenül egy történelmi mérföldkő, a ló háziasítása után kezdődött. Keith Dobney, angol régészbiológus (zooarcheológus) különböző ásatások nyomán előkerült leleteket elemezve jutott erre a következtetésre.

A Közel-Keleten feltárt, 8-10 ezer éves sírokból ugyanis olyan ragadozó madarak csontmaradványai kerültek elő, amelyekről a zooarcheológus azt feltételezi, hogy nem egyszerűen táplálkozási, hanem sokkal inkább kultikus, vallási célokat szolgálhattak. Dobney ezek alapján valószínűsíti, hogy az ember már ekkortájt próbálkozott a vadászmadarak tartásával és idomításával, még ha kezdetleges módon is. Így tehát nem kizárt, hogy már 8-10 ezer évvel ezelőtt megtörténtek az első lépések a solymászat, mint sajátos vadászati mód kialakulásának az irányába. Az állatok háziasítását kutató angol szakember véleményét, hogy tudniillik a ló háziasítása és a solymászat kialakulása között szoros kapcsolat létezik, alátámasztani látszik a solymászat szülőhelye, az eurázsiai pusztaság, és az, hogy a lovas nomád népek a kezdet kezdetétől a mai napig lóhátról solymásznak.

Az ázsiai lovas népek szemében a sólyom évezredek óta a nemes bátorság megtestesítője. Erről tanúskodnak a szkíta ötvösművészet remekei is, amelyeknek köszönhetően számos sztyeppesi sólyomábrázolás maradt fenn az utókor számára, bár kifejezetten a solymászatra, mint vadászati módra utaló műről egyelőre nem tudni.

A ragadozó madarak idomítása, vadászati alkalmazása összefügghetett azzal is, hogy 10-12 ezer évvel ezelőtt átalakult a vadászat módszere: a közös erővel, úgymond „csapatmunkában” elejtett nagyvadak, így a mamutok, őstulkok helyett – a vadászatra alkalmas eszközök tökéletesedésének köszönhetően – az ősi vadászok már kisebb, egyedül is elejthető állatokat kezdtek zsákmányolni.

Megkezdődött az egyéni vadászat korszaka, amikor már nem a közösség egésze, a törzs, a nemzetség számára szerzett táplálékot egy-egy vadászó embercsoport. A vadász egyéni, a maga és szűkebb családjá szűkségeire, az „asztalra kerülő” hús választékának bővítésére ejtette el a kisebb vadat.

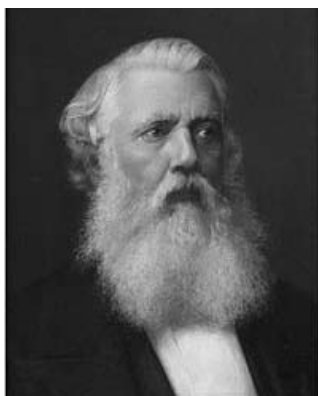
Ekkor figyelhetett fel az ember a vadászmadarakra, mivel zsákmányállatai egy része megegyezett a ragadozó madarak által is zsákmányoltakkal. Rájött, hogy egy ilyen segítő-társsal még eredményesebben vadászhat.

A történeti és régészeti kutatások alapján az sem zárható ki, hogy az eurázsiai sztyep-pén, az ókori Szíriában, Indiában, Perzsiában, az időszámításunk előtti második évezred elején, derekán egy időben, de egymástól függetlenül kezdődött a solymászat. Mégpedig különböző, az adott régió földrajzi, természeti jellegének megfelelő ragadozó madarakkal és módszerekkel. A nyílt, pusztás területeken a sólymok, az erdővel borított, esetleg hegyi területeken pedig a héják, karvalyok és a sasok segítették a vadászó embert. A solymászat területileg egymástól távol eső kezdeteire utalhatnak a solymászatban a mai napig fellelhető, földrajzilag eltérő hagyományok és módszerek is. Így például, hogy a Kaukázusban főként karvallyal vadásznak, az Altáj hegység lábánál szirti sassal, míg a közép-ázsiai pusztákon altáji vadászólyommal, az indiai szubkontinensen pedig sólymokkal és héjafélékkel egyaránt.

A SOLYMÁSZAT ELTERJEDÉSE

A solymászat terjedését és fejlődését nagyban segítette az ókori kereskedelem mind távolabbi területeket összekötő fejlődése, amely nem csupán az áruk, hanem a tudás és műveltség, a szakismeretek cseréjét is elősegítette. (Ilyen kereskedelmi összeköttetést biztosított akkoriban például a Selyem út vagy a Borostyán út.)

A mai Kína területén egyes feltevések szerint már időszámításunk kezdete előtt 2 ezer évvel művelték a solymászatot. Sőt! Ahizado Pito XIX. századi japán történetíró egyenesen azt vetette papírra, hogy a solymászat (vagy annak valamilyen kezdeti formája?) már i.e. 2205-ben felbukkant Kínában, amikor is az egyik helyi uralkodó sarja idomított ragadozó madarat kapott ajándékba.

Sir Austen Henry Layard

A solymászat első komoly régészeti lelete az ókorból, az i.e. 1700-as évekből származik! Az egykori Asszír Birodalom területén - a mai Irak északi részén fekvő Mosszul város mellett -, Sir Austen Henry Layard angol régész a XIX. század közepén bukkant rá a kőből faragott műre, amely egy embert ábrázol, kezén ragadozó madárral. Az ókori Ninive városát kutató Layard a lelet alapján azt valószínűsítette, hogy az adott történelmi időszakban a solymászat már jól ismert foglalatosság lehetett azon a tájon.

Egy másik emlék is előkerült ebben a régióban: egy szintén solymászt ábrázoló dom-bormű, amely régészek szerint az Újasszír Birodalom jelentős uralkodójának, II. Sharru-Kin (II. Sargon, i.e. 722-705) idejéből – a mai Khorshabad környékéről – a hajdani Dur-Sharrukin város területéről származik.

Az már bizonyosnak látszik, hogy a Távol-Keleten, így például Japánban jóval később indult el a solymászat, mint a Közép-Keleten vagy Belső-Ázsiában. Hogy pontosan mikor, mely korszakban, azt még nem sikerült egyértelműen és hitelt érdemlően megállapítani. Számos forrás úgy tartja, hogy Japánba az i.e. 600-as években jutott el. Más adatok viszont „csupán” az i.e. III. századra teszik a japán solymászat kezdetét.

Solymászatot megörökítő antik japán rajz

Tokugava sógun szobra

Ami azonban bizonyos, hogy a Koreai-félszigetnek ebben döntő szerepe volt. Az i.sz. 720-ban íródott „hivatalos” japán krónika, a Nihon Shoki ugyanis arról tudósít, hogy i.sz. 355-ben a Koreai-félsziget mandzsúriai eredetű uralkodóházának egyik tagja küldött ajándékba idomított hóját Japánba vadászat céljára. A Nihon Shoki közlése ellenére feltehető, hogy időszámításunk kezdetén már a felkelő Nap országában is űzték a vadászatot ragadozó madarakkal.

Ahhoz viszont már kétség sem férhet, hogy a japán középkorban a samuráj életmódnak és műveltségnek szerves részét képezte a solymászat, japánul taka-gari. A samurájok szemében a solymászat a föld(terület) feletti uralmat és a katonai hatalmat jelképezte. A solymászat szoros kapcsolatba került a sintoista vallással is a japán szigeteken.

Bár régészeti és írásos források nem maradtak fenn, de a kutatók úgy vélik, hogy Afrika északi részén, a mai Marokkó, Tunézia, Algéria területén, valamint a Közel-Kelet arabok lakta vidékein Európával azonos időben jelent meg és terjedt el a solymászat az i.sz. utáni VI-VIII. században. Az arab solymászok vetették meg a szakirodalom alapjait is, hiszen ők írták ebben az időszakban az első solymászati tárgyú értekezéseket és útmutatásokat, s hozzájuk kötődik olyan jelentős módszerek bevezetése, mint a sólymok sapkázása.

4500 éves sólyomábrázolás a kairói múzeumból

Érdekes módon Egyiptomban már évezredekkel ezelőtt feltűnt a sólyomábrázolás, még hozzá a legváltozatosabb formákban, mindenekelőtt Hórusz isten megszemélyesítésében, de kifejezetten solymászatra utaló ábrázolás nem maradt fenn a fáraók korából.

Ami kontinensünket illeti, már görög történetírók is említést tettek bizonyos, a solymászathoz közelítő vadászati módról, amikor is a zsákmány felverésére alkalmazták a ragadozó madarakat. Más forrásokban pedig arról olvashatunk, hogy Julius Cézár sólymokkal fogatta el ellenségei üzenetvivő postagalambjait. Nem kizárt, hogy ez a római zsoldban álló „barbár”, vagyis keleti törzsek solymászati tudásának volt köszönhető. Az ázsiai lovasok, a szármataik több ezres csapatának betelepítése a rómaiak által a ködös

Albionba, ugyancsak közrejátszhatott a solymászat ottani kialakulásában. Ma már bizonyos, hogy Wales fehér-zöld zászlaján látható vörös sárkány az ő közvetítésükkel jutott Ázsiából a mai Nagy-Britannia területére.

A római birodalom hanyatlásának idején, a vandálok betörése után a germán törzsekkel érkezhettek Európába első ízben a mai értelemben vett solymászat. A legendák szerint az ázsiai hunok is magukkal hozták sólymaikat az V. században, és a hódítások ideje alatt is rendszeresen vadásztak velük. (A hagyomány úgy tartja, hogy Attila pajzsát egy turul díszítette.)

Dániai régészeti leletek, köztük egy arany melltű, amelyet a mai Holstebro környékén találtak, pedig azt mutatják, hogy a vikingek az V. században már szintén vadásztak ragadozó madarakkal, ismerték a solymászatot.

A brit szigeteken is erre a korszakra datálható a vadászat e válfajának elterjedése.

Ebben az időszakban nagy valószínűséggel a Kárpát-medencében is jól ismerték már a solymászat fortélyait. Ennek bizonyítéka az a - Zolnay László művelődéstörténész Kincses Magyarország című könyvében leírt - VI. századi avar lovas sír, amelyet Mártély mellett 1890 körül tártak fel. Ebbe, az elhunyt harcos és lova mellé temették sólymát is. Zolnay úgy fogalmazott: ez az egyetlen magyarországi régészeti solymász emlék.

A későbbi hódítók, a mongolok is nagyra becsülték a sólymokat és vadásztak velük, így maga Dzsingisz kán is. A mongolul sibagálnak (madarászatnak) nevezett solymászatot a hódítások idején is rendszeresen űzte, annál is inkább, mivel az elfoglalt, meghódolt területeken gyakorta értékes sólymokat kapott ajándékba. Fennmaradt olyan legenda, hogy a mongolok sólymaikat például az ellenséges haderő felderítésében is bevetették.

Az észak-amerikai indiánok solymászatáról nem tudni, de közismert tény, hogy a sasokat, sólymokat nagy becsben tartották és totemállatként tisztelték.

Több helyütt felbukkanó adatok azt jelzik, hogy a spanyolok Amerika meghódítása során az aztékoknál találkoztak idomított ragadozó madarakkal. A vadászmadarak kultusza, vagy a tágabb értelemben vett solymászat a dél-amerikai kontinensen arra enged következtetni, hogy már jóval a spanyol hódítás előtt kialakult a ragadozó madarak tartása és tanítása egyes őslakos népek körében.

Ez pedig azt mutatja, hogy Földünkön a különböző emberi civilizációk, kultúrák fejlődésében – egy adott műveltségi szinten – mindenütt megjelent és szervesen beilleszkedett a ragadozó madarak kultusza, tisztelete és a solymászat.

A MAGYAR SOLYMÁSZAT

Honfoglaló eleink feltehetően az ázsiai sztyeppéken, a dél-orosz síkságon ismerhették meg és sajátíthatták el a solymászat fortélyait más lovas nomád népektől, mindenekelőtt a türk törzsektől.

Solymász ábrázolás a Nagyszentmiklósi kincsleleten

„Mai ragadozó madaraink nevei mind törökök (ölyv, sólyom, karvaly, torontál, bese, szongor, turul, kerecsen stb.). Számos helységnevünk (Solymár, Solymos, Kerecsend stb.) őrzi e madarak nevét és későbbi régészeti leleteinken is gyakori a solymász jelenet ábrázolása. Szent István idején a szolgáltató rendek között ott találjuk a solymárokat, fészekszedőket és sólyomnevelőket. Árpád-házi királyaink solymászatáról egy 1136-ból származó írásos emlékünknél van, de a XIV. századi Képes Krónika is megemlékezik Könyves Kálmán és fia solymászatáról. III. és IV. Béla királyaink szenvedélyes solymászok voltak; pénzeikre is solymász-jeleneteket nyomattak. A papok kö-

rében is kedvelt időtöltés lehetett, mivel a katolikus egyház nem nézte jó szemmel: 1279-es zsinati határozatuk szerint „ha valamely szerzetes sólymokkal vadászatot éretik, bárkinnek megengedtetik, hogy azokat elvegye tőle.” (Vönöczky Schenk Jakab: *Magyar solymászmadar-nevek. Megjelent az Aquilában, 1935-38-ban és 1939-42-ben*).

A sólyom azonban ettől függetlenül is fontos szerepet töltött be az ősmagyarok életében, mint szent madaruk. A várandós Emese álmában egy sólyom, egész pontosan a Turul jelent meg, amely a nemzetségalapító Álmos dicsőségét vetítette előre. A „nemzetségalapító” sólyom, a magyar mondák Turulja, a valóságban is létező altáji vadászsólyom mitikus mása.

A honfoglalást követően a középkori Magyarországon IV. Béla, majd Nagy Lajos korában kapott igazán erőre a solymászat. Utóbbi királyunk solymásza, Magyar László (Ladislavus Hungarus) nagyhatású könyvet is írt a solymászatról, amelyet külföldön is gyakorta forgattak. Ennek köszönhető, hogy eredeti formájában sajnos nem maradt ugyan fenn, de korabeli német fordításának töredékei a mai napig megtalálhatók Bécsben.

A vadászszenvedélyéről ismert Mátyás király idejében a solymászatot is magas színvonalon művelték Magyarországon. Felesége, Beatrix királyné olasz solymárokat hívott meg az udvarba, míg rokonainak Olaszországba magyar, főként kerecsen sólymokat küldött.

A nemes magyar borhoz hasonlóan a magyar sólymoknak is nagy keletje volt a középkorban. Európa számos országában becses és igen drága ajándéknak számított az idomított magyar sólyom. A török hódoltság idejében pedig a Portának küldött adó részét képezték a hazai sólymok, ezt nevezték falconagiumnak.

AZ EURÓPAI SOLYMÁSZAT

A solymászó, madarászó II. Frigyes német császár uralkodása idején rendkívüli módon fellendült az európai solymászat, valósággal divatba jött a gazdag királyi udvarokban. A német uralkodó olyannyira lelkesedett e vadászatért, hogy a korábbi - arab, görög - művek alapján könyvet is írt a solymászat művészetéről, amely fia, Manfred szicíliai uralkodó révén maradt fenn az utókor számára.

Solymászat a középkorban -
II. Frigyes német császár *De Arte Venandi cum Avibus* c. könyvéből
1247.

A későbbi solymászelet egyik európai fő központjának Franciaország tekinthető, ahol az udvari fősolymász, a Grand Fauconnier rendkívül megbecsült tisztségnek számított, és komoly szervezetet irányított: volt olyan időszak, például a Napkirály uralkodása idején, amikor a 300 főt is elérte az udvari solymászok létszáma.

A középkori francia solymászat érdekes magyar vonatkozása, hogy II. Rákóczi Ferenc franciaországi tartózkodása idején több alkalommal is együtt solymászott XIV. Lajossal. A francia királyi udvarban a solymászat kiemelkedő szerepe egészen a Nagy francia forradalomig fennállott.

A sólyom és a bor sajátos kapcsolatára, valamint ennek alig ismert, ám fontos magyar vonatkozására utalnak a dán királyi ház irattárában fellelt elszámolások: a német császár a XVIII. század második felében rendszeresen több

„karton” Tokaji bort küldött a dán uralkodónak az Izlandon befogott sólymokért cserébe, amelyekből évente 30 darabot kapott. Ez egyaránt mutatja a bor és a sólyom igen komoly értékét és magas szintű megbecsültségét.

Még egy érdekes adalék: a sólymok sokrétűségére a Pallas Nagy Lexikona megemlíti egy 1895-ös oroszországi kísérletet, amelyben a madarakat postaszolgálatra idomították be. Szmojlov orosz katonatiszt - a tudósítás szerint - bebizonyította, hogy „a sólyom különb a galambnál, mert rendkívül gyors röptében igen kitartó, jobban bírja az idő viszontagságait, s nincs kitéve ragadozók üldözésének.”

A lőfegyverek térnyerése azonban nem csak Magyarországon, de szinte egész Európában háttérbe szorította a solymászatot. Angliát és az arab világot, és természetesen Közép-Ázsiát leszámítva, elszórtan, maroknyi elhivatott és lelkes solymásznak köszönhetően maradt fenn néhány országban.

A MODERNKORI SOLYMÁSZAT

Sajnálatos módon a XIX. században és a XX. elején a vadászati kultúra a sólymokat, héjakat, karvalyokat és a ragadozó madarakat általában, kártékony dúvadnak tekintett, ezért kifejezetten vadásztak rájuk. Így számuk jelentősen megcsappant Európa számos országában.

*Ázsia ma is a sólymász hagyományok legfőbb őrzője -
mongóliai „sasászok”*

Nagy áttörést jelentett az újkori sólymászati szempontjából, hogy Renz Waller (1895-1979) német sólymász és festőművész 1942-1943-ban elsőként sikeresen szaporította a vándorsólymot fogságban: két fióka volt az eredmény. Ezzel megnyílt az út más ragadozó madárfajok tenyésztése előtt is. A későbbi amerikai, svéd, kanadai vagy dán természetvédelmi tenyésztési programok alapjául is Renz Waller munkája és tapasztalata szolgált.

Egy másik sólymász, az amerikai Heinz Meng, aki az Egyesült Államokban tenyésztett elsőként fogságban vándorsólymot, az egyik legaktívabb és legbefolyásosabb szakemberként működött közre az Egyesült Államokban a '70-es években indított vándorsólyom-programokban.

A második világháború során az angol és német katonai vezetés a sólymokat is bevetette: ezekkel igyekeztek elfogni a La Manche csatorna fölött átrepülő postagalambokat, amelyek fontos hadi információkat hoztak-vittek gazdáiknak. A német hadsereg, a Wehrmacht külön egységet hozott létre vándorsólymokból és sólymászokból, de az angolok sem maradtak le: sólymaikat arra idomították be, hogy a galambokat fogják el, de ne egyék meg őket azonnal, hanem vigyék el gazdáiknak - a titkos üzenetekkel. Angliában, a háborús időkben, sok természetben élő vándorsólyom is áldozatul esett a katonai érdekeknek, mivel a vadon élő egyedek gyakorta fogták el a hazatérő angol katonai postagalambokat. Emiatt a déli, délkeleti partvidék szikláin költő vándorsólymok jó részét kilőtték.

A sólymok katonai szerepe kapcsán érdemes tudni, hogy Odeschalchi Zoárd herceg az I. világháború idején tuzséri birtokán a kémkedésre használt léggömbök kiszűrésére idomította sólymait. Az eredményről sajnos nem maradtak fenn adatok.

A II. világháborút követően az Egyesült Államokban indult fejlődésnek a sólymászati. Ezt azonban szinte derékba törte, hogy az 50-es, 60-as években a DDT rovarirtó szer elterjedése a kipusztulás szélére sodorta az amerikai sólymokat, különösen a sólymászatra leginkább használt vándorsólymot.

Komoly pusztítást végeztek a ragadozó madarak soraiban a különféle mérgező rovarirtó szerek az Öreg kontinensen, így Magyarországon is. Egy 1972-es hazai adat szerint az itt költő öt pár vándorsólyomból mindössze egy pár röpített fiókákat. A többi meddőnek bizonyult a vegyszerekkel mérgezett táplálékállatok miatt.

Vándorsólyom

Az amerikai solymászok a 70-es években mesterséges szaporítás segítségével, gőzerővel láttak neki a vándorsólyom megmentésének. A program fellegvára mai napig az Idaho állambeli Boise városa, ahol a Vándorsólyom Alapítvány (The Peregrine Fund) működik.

Az Egyesült Államokban folytatott vándorsólyom-védelmi és visszatelepítési programok olyannyira kiváló, mondhatni világ-raszoló eredményt hoztak, hogy 1999-ben, az egyedszám jelentős megnövekedése alapján - addig példátlan módon - az amerikai hatóságok hivatalosan levették a legveszélyeztetettebb fajok listájáról a vándorsólymot!

A solymászok által alapított The Peregrine Fund ma már a világ számos pontján - Mongóliától Madagaszkáron át Dél-Amerikáig - irányít és finanszíroz ragadozómadár-védelmi projekteket, és ment meg ezzel kihalástól veszélyeztetett madárfajokat.

A nemzetközileg is kiemelkedő szerepet játszó alapítvány nem csupán a ragadozómadár-védelem terén, de a solymászat hagyományainak ápolásában is meghatározó jelentőségű. Archivumában a solymászat történetéről szóló dokumentumokat és relikviákat őriz és gyűjt.

A vándorsólyom megmentésének egyedülálló sikere nem csupán az Egyesült Államokban, de Európában is új lendületet adott a solymászat fejlődésének. Németországban, Ausztriában, Csehországban és Szlovákiában, vagy akár Spanyolországban, Olaszországban, Franciaországban is, számos klub és egyesület alakult a solymászat művelésére és a ragadozó madarak védelmére. Ezeket nemzetközi solymász szervezetek fogják össze, amelyek a szakmai munkában és a találkozók, vadászatok szervezésében játszanak fontos szerepet, de fellépnek a solymászat érdekében a nemzetközi fórumokon is.

A solymászat térhódításának fontos mérföldköve volt a 2007. július közepén Angliában megtartott I. Solymász fesztivál, amelyen több mint 30 országból 25 ezren vettek részt. A találkozó, amelyen nem csak a múlt, de a jelen solymászatáról is képet adtak a solymászok, már egyértelműen azt mutatta, hogy a solymászat és hagyományainak ápolása új, magasabb szintre jutott a korábbi évtizedek kevesek által művelt és alig ismert működéséhez képest. 2009 nyarán, még nagyobb sikerrel került sor a II. Solymász fesztiválra.

A magyar solymászok népes csapata korabeli öltözékben és saját nemzeti jurtát állítva mutatta be tudását és a hazai solymászat hagyományait mindkét eseményen.

A kétnapos fesztiválok nem titkolt célja volt egyfelől az elmúlt évtizedek hatalmas fejlődésének bemutatása, a solymászat népszerűsítése a széles nemzetközi közvélemény számára. Másfelől pedig annak a törekvésnek a hathatós támogatása, hogy a solymászatot, mint az egyik legősibb vadászati módot és számos nemzet által megőrzött hagyományt, az UNESCO mielőbb nyilvánítsa a szellemi világörökség részévé!

Az erre irányuló hivatalos lépést az Egyesült Arab Emírségek kormánya tette meg 2007. elején. Mégpedig azt követően, hogy két évvel korábban a Nemzetközi Solymász Szövetség, mint civil szervezet fordult hasonló tartalmú javaslattal az UNESCO-hoz. 2008 nyarán Párizsban megtartották az első hivatalos értekezletet, ahol a solymászok és az UNESCO képviselői a további lépésekről egyeztettek.

E folyamatnak aktív résztvevője a Magyar Solymász Egyesület, amely számos kiadvány és film elkészítésével járult hozzá a nemzetközi munkához, idehaza pedig azon dolgozik, hogy a nemzetközi célokkal összhangban, itthon a magyar solymászat felkerüljön a Nemzeti Szellemi Örökség Listájára.

MAI MAGYAR SOLYMÁSZAT

A mai magyar solymászat gyökerei az 1939 nyarán - a világon negyedikként (!) - alapított Magyar Solymász Egyesülethez (MSE) és annak utódszervezeteihez kötődnek. A Természettudományi Múzeumban június 6-án tartott alakuló ülésen Nemeskéri Kiss Gézát, királyi fővadászt, a solymászat hazai újra meghonosítóját választották meg. Alelnöke az a Nádler Herbert lett, aki a világviszonylatban is egyedülálló vadászati trófeaértékelést kidolgozta. Az Egyesület titkára dr. Tóth László, pénztárnoka pedig Katona László lett. Solymászmesterré pedig a legendás Bástyai Lórántot választotta az egyesület, aki szervező munkájával elévülhetetlen érdemeket szerzett az Egyesület létrehozásában, a hazai solymászat későbbi fejlődésében. Hosszas hanyattatás és küzdelem után hazai solymászat 1996-ban vált ismét szervezetileg önállóvá, a MSE újjáalakításával. A hazai solymászokat napjainkban két szervezet tömöríti: a Magyar Solymász Egyesület és a Symurgh Solymász Egyesület. A solymászat Magyarországon hivatalosan elismert, törvényben rögzített vadászati mód. Ragadozó madarakkal azonban csak az vadászhat, aki a vadászvizsga mellett rendelkezik solymász elméleti és gyakorlati, valamint természetvédelmi vizsgával.

Bár a Kárpát-medence legelterjedtebb nagytestű sólyomfaja a kerecsen, nemzeti madarunknak számít, amely a hazai solymászatban mindig is fontos szerepet játszott, évek óta tilos tartani és solymászni vele. Dacára annak, hogy a kerecsen a védelmi programoknak köszönhetően is egyre nagyobb számban költ hazánkban, külföldön pedig régóta és nagyon eredményesen tenyésztik solymászati célokra, Magyarországon solymászni csak vadász-, vándor-, és lanner sólyommal, valamint héjával, karvallyal és szirti sassal engedélyezett. Sőt, az elmúlt években a vörös vércse és az egerészölyv is lekerült az engedélyezett solymászmadarak listájáról - különösebb hivatalos magyarázat nélkül. Európa más országaiban a kerecsensólyom mellett a törpe sólyommal, valamint a vörös vércsével is űzik a solymászatot. Idehaza a madarakat - a héja és karvaly kivételével - csak legális tenyészetekből lehet beszerezni, a héját és karvalyt pedig hatósági engedély birtokában a természetből is be lehet fogni.

Az 1950-es években, a Hortobágyon még vadon befogott kerecsen sólymokkal őrizték a halastavakat, amit a Magasiskola című, Cannes-ban külön díjat nyert filmjében Gaál István rendező is megörökített, mintegy emléket állítva a korszak egyik meghatározó hazai

solymászának Lelovich Györgynek. Külön érdekessége és értéke az 1970-ben készült alkotásnak, hogy a solymásztelep életét bemutató film egyes szerepeiben valódi solymászok játszották a filmbeli solymász figurákat.

XXI. SZÁZADI SOLYMÁSZAT

A solymászat mára világszerte egyre nagyobb népszerűségnek örvend. Ennek oka elsősorban az, hogy megőrzött valamit az ember és a természet ősi - civilizációkon és korokon átívelő - kapcsolatából. A solymászat egy évezredek óta gyarapodó tudás és hagyomány, amely hozzásegítette, és segíti ma is az embert a természet jobb megismeréséhez, értékeinek megbecsüléséhez és védelméhez. Nem mellékes szempont az sem, hogy olyan kikapcsolódást jelent a ma embere számára, amelynek révén tevékenyen kapcsolódhat a természethez, testközelből figyelheti meg működését. Egy olyan ősi vadászati módot gyakorolhat, amely az emberi fejlődés és műveltség korai szakaszában alakult ki és máig fennmaradt. Ember és vadászmadár kapcsolata a hagyományokra épülő tudást, széleskörű ismereteket és tapasztalatokat, valamint mindezek tiszteletét követeli meg. Ebből meríthettek a XX. század természetvédő solymásza szerte a világon.

A solymászat ma nem egyszerűen hobbi: valójában egy életmód, amely a ragadozó madár körül forog. Idő, türelem, gondoskodás, öröm, valamint madarunk és önmagunk megismerése.

A solymászat mai népszerűségét jelzi a nemzetközi solymász fesztivál megrendezése, illetve az UNESCO világörökségi listájára kerüléssel kapcsolatos lépések. A solymászatot egyre többen gyakorolják mindenekelőtt a brit szigeteken, Németországban, Ausztriában, Szlovákiában, de az Egyesült Államokban és Oroszországban is, az arab világról nem is beszélve. A kedvtelésből űzött solymászat mellett, a természetvédő solymászok a 80-as évektől kezdődően - az Egyesült Államokban és Kanadában, később Franciaországban és Európa más országaiban is - madaraikkal új területen jelentek meg: előbb a repülőtereken, majd a mezőgazdaságban a különféle madarak riasztásával, távortartásával kezdtek foglalkozni. A sólymok ugyanis természetes ellenfelei a repülőgépeket veszélyeztető, vagy a mezőgazdasági területeket, halastavakat dézsmáló madaraknak, s így a leghatékonyabb és a legkörnyezetkímélőbb védelmet jelentik velük szemben.

Magyarország e tekintetben szintén úttörőnek tekintendő, hiszen nálunk, az 1950-es években már folytattak úgynevezett bioriasztást ragadozó madarakkal: a hortobágyi halastavakon néhány jeles solymász, Bástyai Lóránt, Lelovich György, Tusnádi Győző, és társai, lóhátról, kerecsensólymokkal tartotta távol a halra éhes gémekeket és kócsagokat a halastavaktól. (Ennek lényege, hogy a madarak többsége a bennük genetikailag rögzült kép miatt fél a ragadozó madaraktól, így elkerülik a sólymok, héják röpterületét.)

Később ez a kezdeményezés elsorvadt, s az elmúlt évekig nem is igen merült fel e különleges módszer alkalmazásának lehetősége.

Dorogi Sándor

SOLYMÁSZAT

SOLYMÁSZAVATÁS

A solymászat sok évezredes története folyamán a gyakorlat szokássá, a szokás szertartássá, a szertartás erkölccsé nemesült. A solymászat a hagyományok alapján alakul és fejlődik, hidat alkotva a végtelen múlt és beláthatatlan jövő között. A hagyományok ránk öröklődnek, alakítanak bennünket, ugyanakkor maguk is örökösen változnak a mindenkori solymászok körülményei, ideái és gyakorlata által.

A solymász-vadászavatás a legősibb hagyományok egyike, kollektív öröm és egyéni büszkeség. A solymászavatás tartalma a befogadás, az elismerés. Az ünnepélyes avatási szertartás a lovaggá ütés középkori gyakorlatát mintázza. A mozzanatok komoly, életre szóló fogadalmakkal ötvöződnek.

Egyesületünk életében 2008. november 8-án történt az első solymászavatás. A Nemzetközi Solymász Találkozó biztosította a megfelelő keretet az eseménynek.

A FOGADALOMTÉTEL SZÖVEGE

„Én (az új solymász vezeték- és keresztnéve) fogadom, hogy a magyar solymászok táborának méltó tagja leszek. Tiszteletben tartom és védem a természetet, a benne élő élőlényeket, különösen becsülöm vadászmadaram és az általa terítékre hozott vadat. Betartom és betartatom a solymászat írott és íratlan szabályait, mindig erkölcsös vadászatra törekszem. Áldozatkészen ápolom a solymászat hagyományait, folyamatosan fejlesztem szakmai tudásomat, hogy hozzáértésemmel, viselkedésemmel a kultúrált, igaz solymászok közé kerülhessek. Isten engem úgy segítse.”

SOLYMÁSZAVATÓ TŐR

A 2008-as tavaszi közgyűlésen kaptam a megtisztelő felkérést a solymászavatas szer-tartástőrénék elkészítésére. Sok utána járás, tervezgetés során alakult ki bennem az elképzelés, hogy mit szimbolizáljon, miként fejezze ki azt az ősi tradíciót, amelyet ennek a tőrnek magában kell hordoznia.

A Szent Korona megjelenítése a maga közjogi szerepére utal, mintegy szentesítve az előtte tett fogadalmat. Ezüstből készült és aranyozással nyerte el méltó fényét.

A markolatot szarvas lábszárból faragtam ki, anyagában is utalva vadász őseink, Hunor és Magor csodaszarvas legendájára. Mintáját a honfoglalás kori galgóci tarsoly-lemez ihlette. Mustráját végtelen hálóbá szerkesztett, alulról induló négy inda alkotja, amelyek egymásba fonódással rombusz alakú mezőket kereteznek, érzékeltetvén solymászatunk időtlenségét és a lelki összekötődés erejét.

A bronzból készült aranyozott kézvédő ornamentikája tudásfa, életfa motívumot hordoz, ezzel hangsúlyozva a tudás továbbadását, és a természet állandó körforgását. Az előre hajló, terc oldali kosárlemez egységét két erős héjakarom közti „Rakamazi Turul” madár képezi, mintegy bizonyosságát adva ragaszkodásunknak az ősi vadászati módunkhoz és fennsőbbes madarainkhoz. A kézvédő hátoldali csontlapját díszítő metszés az élet örök megújulását, vele a solymászat folytonosságát hivatott kifejezni.

A penge formája a nap sugarát, a tűz lángját idézi, és szakrális vállhoz érintésével a mi lelkületünket adja át az avatandóknak.

Tartódoboza diófából készült, amely nemcsak anyagában való a legkiválóbb fajták közül, de a hozzá fűződő mitológiánk is a legmagasabbra emeli.

A doboz belső kárpitját, feliratát és a törtartó párnákat Szalay Sarolta készítette.

A felnyíló fedél belső oldalán, nagynevű elődünk, Bechtold István örök érvényű erkölcsi intelme olvasható: „**Az öklön ülő madár kötelez**”

Földvári István

RAGADOZÓMADÁR-FIÓKÁK NEVELÉSE

(ÚTMUTATÁSUL KEZDŐKNEK)

Ha az ember solymászatra, vadászmadár tartására és nevelésére adja a fejét, akkor jól fontolja meg mit vállal. A madarak folyamatos és gondos törődést követelnek az első pillanattól kezdve.

RÖVIDEN A KELTETÉSRŐL

A gépben a keltetési hőmérséklet 37,2-37,4 C fok között optimális, 40%-os relatív páratartalom mellett. Az a gép, amelyiket jómagam használtam, automatikusan forgatta a tojást, és ventilátor biztosította a szellőzést. Az ilyen keltetőt nem kell nyitogatni, nem is szabad, mert így biztosítja a beállított értékeket. Egyszerűbb gépek esetében a tojást naponta kétszer meg kell fordítani, félfordulatonként, és szellőztetni kell a tojásokat. Ez azt jelenti, hogy naponta kétszer 4-5 percre kinyitjuk a keltető ajtaját. A természetben a tojó is nagyjából ennyi időre kel fel a tojásról.

Élettani szempontból a kelés előtt pár nappal a páratartalmat növelni kell. Ezt egyszerűen megoldhatjuk egy pohárka vízzel, amelyet a keltetőbe helyezünk.

Amikor a fióka első lépésként kiüti a tojáshéjat, utána érdemes puha ecset segítségével, vízzel megnedvesíteni, kenegetni a tojást, hogy puhuljon, ezáltal segítünk a fiókának. Vastag héjú tojásoknál (például a sasoknál) a repesztési vonal mentén, óvatosan vékonyíthatjuk körömreszelővel, vagy akár kettéhajtott finom csiszolóvászonnal. A fióka normális fekvése esetén ez a vonal, (lámpázás során jól látható) a légzsák mentén lesz.

Ezután géptől függően inkubátorba tesszük a még egyben lévő tojást. Ez ugyanúgy automatikusan működő, fűtővel ellátott készülék legyen! A tojást egy tiszta papírtörőre helyezzük.

Tudni kell, hogy a tojás „kiütése” után hosszú pihenőt tart a fióka, majd ha minden rendben, akkor másnap akár 15 perc alatt körberepeszti a héjat. Amennyiben ez nem történik meg, lassan és rendkívül óvatosan, csipesszel segíthetünk. Ezt jobb, ha gyakorlott személyre bízunk. Itt ugyanis több nehézség is adódhat:

- Ha túl korán, és nagy lyukon bontunk, a fióka kiszárad. Ezért a lyuk szélét érdemes vízzel ecsetelni. Legjobb, ha infúziós oldatot használunk, vagy desztillált vizet, nehogy megfertőzzük a fiókát! A tisztaságra, higiéniára mindig nagyon kell ügyelnünk!
- Nagyon fontos: a leszedni szándékozott héj alatt nem lehet véres a hártya. Ha ugyanis még véres, és nem fehér, a fióka még nem kész a kikelésre. Ezt úgy lehet megállapítani, ha nagyon óvatosan, a repedésnél tú vagy csipesz segítségével benézünk a héj alá.

Amennyiben a tojás kiütési ideje elérkezett, de nem történik meg, a fióka életfunkciói pedig gyöngültni látszanak, nehéz döntés előtt állunk. Ha a fióka a gyengesége, rossz fekvése, vagy valami más miatt nem üti ki időben a tojás héját, nem kap levegőt és elpusztul.

Az életfunkciókat erre a célra rendszeresített készülékkel vizsgálhatjuk. Amennyiben ilyen nem áll a rendelkezésünkre, maradnak az „ósi”, hagyományos megoldások: a tojást nagyjából kézmeleg, körülbelül 22-24 fokban vízbe helyezzük. Ha a víz színén lebegő tojás a fióka moccanásaitól megmozdul, megbillen (mint mondjuk a horgász úszója), akkor biztosak lehetünk benne, hogy a fióka él és életképes. Ezért ilyen esetben nekünk kell megbontanunk a tojást a csőrénél. De vajon hogy tudjuk kideríteni, hogy hol a csőre? Annak idején tojó szirti sasom, Vera tojását hiába lámpáztuk, nem sikerült megállapítani, és más módszer nem nagyon van. Ezért célszerű a légszáknál - a tojás keskenyebb végén - megbontani a tojást, mert elvileg ott kell, hogy legyen a fióka csőre, és ő is ott ütné ki a héjat.

Amire nagyon ügyelni kell: ha túl korán bontom meg a tojást, azért, ha túl későn, akkor pedig azért pusztulhat el a fióka.. Ilyen esetben tehát a fióka élete tőlünk függ. Nagyon nehéz, de dönteni kell!

HA GÉPBEN KELTETJÜK A FIÓKÁKAT, ÉS NINCS LEHETŐSÉGÜNK DAJKASÁGBA ADNI

Amikor a csöppség „kipottyán” a tojáshéjból, csapzott, nedves. A szirti sas fióka feje deformáltnak látszik, de ez normális. Gyakorlott tenyésztők, a még nedves sólyomfiókáról, nagy valószínűséggel meg tudják állapítani a nemét a fejéhez viszonyított csőr nagyság alapján. A tojó fiókáknak ugyanis valamivel nagyobb a csőre a fejhez viszonyítva, mint a hímeknek. Ehhez persze sok-sok éves tapasztalat szükséges, de még így is csak addig van esély erre, amíg a fióka pihetollazata fel nem száradt, később már a szakember sem tudja eldönteni a kicsi nemét.

A nedves, összetapadt pihéket, egy puha ecsettel simogatva, szárazra töröljük, óvatosan „felborzolva”. Természetes körülmények között ezt a tojó végzi el a hasi tollaival.

Még idejekorán vásároljunk különböző méretű vessző kosárcákát. A leszáradt tollazatú fiókát egy ilyen, papírtörővel bélelt, tenyérszerű kosárcákába tesszük. Ezt pedig helyezzük bele egy nagyobb kartondobozba, aminek az aljára nedvszívó anyagot szórunk, pl. darált kukoricacsutkát, macskaalmot. Erre kerül a fióka a kosárcákájában. A fűtést a fölé helyezett villanyégő is biztosíthatja, de a legjobb, ha tudunk venni porcelánból készült, az égő helyére becsavarható fűtőt. Ez ugyanúgy néz ki, mint egy tejfehér villanyégő, de porcelánból készül, és nem világít, csak fűt, így az erős fény nem zavarja a kicsit. Ezeket a fűtő égőket különböző teljesítményben forgalmazzák, az első időben célszerű 100W teljesítményűt használni, de később már elég lehet egy 60W-os. Jobb híján állítható magasságú, közönséges íróasztali lámpa is megfelel a céloknak.

Egyet fontos szempontra kell nagyon ügyelni, ez pedig a hőmérséklet! A fiókáknak 8-10 napig ugyanis nem működik a saját hőháztartása. A természetben ilyenkor a fészeken ülő tojó teste biztosítja a megfelelő hőmérsékletet az alatta megbúvó kicsiknek. A mester-

séges melegítés során a fióka jelzi, hogy az adott hőfok megfelel-e számára: ha összegömbölyödve remeg, hangját hallatja, akkor biztosra vehetjük, hogy fázik. Ha elnyúlik, mint egy „béka”, a csőre pedig nyitva, akkor viszont nyilvánvalóan melege van. Tehát valahol a két állapot közötti helyzetet kell elérni.

Amikor hím szirti sasom, Dzsigit kikelt, mellette töltöttem az első hetet éjjel-nappal, szinte semmit nem aludtam, mert állandóan azt figyeltem, hogyan érzi magát. Ennek során észrevettem, hogy más hangot adott ki ha fázott, és megint mást, ha melege volt. Mindezek alapján célszerű, ha a lámpa beállítása után legalább negyed órán át, de inkább tovább tartjuk szemmel a fiókát és figyeljük viselkedését, reakcióit, és csak utána hagyjuk magára. Ennyi idő kell, amíg biztosan beáll a megváltozott hőmérséklet, és a fióka visszajelzi, hogy minden rendben-e. Ahogy telnek a napok, a fióka hőigénye csökken.

A szakajtónyi sólyomfiókát külön kosárkákban ugyan, de rakhatjuk egy nevelőbe. Amelyik melegebbet kíván azt a fűtő alá, a többit mellé. Pár nap után már lehetnek közös kosárban, később pedig kosár nélkül az almon. Természetesen itt a közel egy időben kikelt kicsikről van szó.

A következő kényes feladat fióka táplálása. Fontos: meg kell várnunk, amíg a frissen kikelt, felszáradt fióka először ürít. Van mit, hiszen a tojás szikanyagát felemésztette. Csak ezután jöhet az első etetés!

A kikelés után tilos bármiféle köpetest (tollas, csontos) eleséget adni!!! Az első tápláléka lehet naposcsibe, fiatal egér, vagy például süldő patkány szíve, csontmentes húsos

része. A szív mellé adhatunk, tüdőt, pici májat.. Egy a lényeg: zsenge hús legyen! A fióka csőrébe helyezett falat ne legyen nagyobb a napos csibe fél-egyegyed szívénél.

Mindig figyeljük az ürítést: a színét és sűrűségét. Szükség szerint, a húrra cseppentünk tiszta vizet, joghurtot. Ez utóbbi szigorúan élőflórás, ha lehet saját készítésű legyen! A joghurt kiválóan segíti a fióka emésztését. Dzsigitnek az első hetekben minden étkezéshez adtam. A tenyésztők általában más és másra esküsznek, nekem ez vált be az elmúlt években. (Ebben az írásban a különböző helyeken szerzett ezirányú tapasztalataimból az általam legjobbnak ítélt megoldásokat adom közre.)

A fióka az első két hétben egyen jókat, de sose lakjon jól! Pontosabban egy sólyom fióka 7- 10 napig, egy sas fióka 14 napig ne begyeljen be teljesen. 3 óránként etessünk, de csak akkor, ha már üres a begye. Sose etessünk rá, várjuk meg, amíg leemészti az előző adagot. Ezért célszerű, ha a fiókákat külön tartjuk, mert így nagyon könnyű ellenőrizni a papírtörlőn a meszelést. Minden etetéskor cseréljük ki alattuk a papírtörlőt.

Az időjárástól függően, vigyük ki etetni őket. Felügyelet mellett kint is maradhatnak. Vigyázat!!! Az erős napon otffelejtett két hetes fióka egy órán belül meghalhat! Mindig fa alá tegyük, ahol a lombozat mozgása szórt fényt ad.

Visszatérve a táplálékra.

Azért jó és szükséges a fiatal állat húsa, mert gyorsan és könnyen emészthető a még gyöngye, fejlődő szervezet számára. Egyébként a természetben is a fiatal, tapasztalatlan állatokat fogják meg elsősorban a szülők.

Érdemes előre készülni a fiókákra. Jómagam egereket, patkányokat, nyulakat, csirkéket tenyésztettem. Akinek erre nincs lehetősége, marad a fagyasztóban tárolt naposcsibe, fehér egér. De azért időnként próbáljunk meg a díszállat kereskedésből élő takarmányt hozni, hogy egészen friss eleséget is kaphasson a fióka.

Igaz, a ragadozó madarak közül csak kevesen fogyasztanak halat, de azért javasolom, hogy időnként szálkamentes haldarabkákat is vegyítsünk a hús közé, mert nagyon tápláló és könnyen emészthető.

A tojó saját maga termelt váladékkal, „begytejjel” itatja a fiókákat. Az összetételét nem ismerem, de nyilván nem tiszta víz, hanem az emésztéshez, a bélműködéshez szükséges enzimeket is tartalmaz. Ezek pótlására célszerű adni az élőflórás joghurtot és némi nyálat. Vigyázni kell arra, hogy mielőtt a nyálat belekevernénk az eleségbe nem szabad dohányozni, kávé, teát inni stb. (Én azt a gyakorlatot alakítottam ki, hogy előtte egy kanál joghurtot veszek a számba, lassan lenyelem, majd az ezután keletkező enzimekkel teli nyálamból teszek a húrra). A negyedik naptól már adható pépesített csont is, de csakis napos csibe, süldő egér stb. csontjából. Ezt lehet turmixolni is, de az ollóval miszlikbe aprított csibe comb is tökéletes.

A fióka gyorsan növekszik, és egyre nagyobb falatokat képes lenyelni. Ehhez igazodjunk. Itt most nem térek ki külön arra, hogy mit nevelünk fel, mert egy sas fióka sokkal lassabban fejlődik, mint egy sólyomfi. Hasonlóképpen figyelembe kell venni, hogy a fejlődésével fokozatosan csökken a napi etetések száma is. De ekkor is mindig várjuk meg, míg a begye teljesen kiürül!

Ha a fiókat tenyészetből hozzuk, feltétlenül tudjuk meg a táplálkozási szokásait: a tenyésztő pontosan megmondja, hogy milyen gyakran, mennyit és mit szokott enni. Másfajta húsról csak fokozatosan szoktassuk rá.

Köpetes etetés bevezetésével én megvárom azt a kort, amikor már csak kétszer eszik napjában. Ekkor, a második etetésnél (este) adok egy kis köpetest, és másnap csak a köpetelés után adok enni köpetmenteset. Ha túl későn adja fel a köpetet, és aznap már nem tudom még egyszer megetetni, nincs baj. Viszont akkor másnap kétszer etetem, de köpetmentessel, hiszen ezek szerint még nem készült fel emésztő rendszere a köpetes táplálék feldolgozására. Egy-két nap után újra lehet próbálkozni a köpetessel

A tollasodó fiókat, ha már szépen áll a lábán, felléptetem a kesztyűs öklömről és ettől kezdve ott etetem. Amíg nem tud tépni, az etető tálkájából a darabolt hússal kínálom. A tálkából történő etetés egyik előnye lehet, hogy a madár nem fog „ragadni” a kesztyűhöz. Mert igaz, hogy a kesztyűn állva eszik, de a húst nem a „kesztyű adja”. Ez számomra is új módszer, de bevált, amikor tavaly így neveltem egy puszta sas fiókat, és Kálmán nagyon barátságos legénnyé fejlődött.

Amikor a fióka befejezte az evést, nyugodtan várok tovább. Nem sűrgetem, nem teszem le rögtön a röpdébe. Nagyon fontos, hogy a madár azt szokja meg, hogy emészthet a kesztyűn, ez egy jó hely, ahol ilyenkor jól és nyugodtan érezheti magát!

Ha viszont etetés után rögtön letesszük, akkor azt szokja meg, hogy evés után rögtön az ülőkéjére repül. Ezzel pedig azt érzük el, hogy madarunk, az etetés után már nem marad nyugodtan a kesztyűn, hanem ugrál, le akar repülni.

LÁBSZÍJ, SAPKA

A fióka munkába vételét megelőzően, a szépen tollasodó csemetére már feltehetünk egy normális lábszíjat, de csak 2-3 cm hosszút, hogy ne zavarja a mozgásban. Hadd szokja! Ha későn tesszük a fióka lábára, rögtön csipkedni kezd.

A sapkázást is elkezdhetjük játékosan, néhány másodpercre rátenni a fejére. Azt ne várjuk meg, míg ő akarja levenni! Ha a fióka „idősebb” korában kerül hozzánk, és félénk, ne idegesítsük ezzel, hogy ne törje magát, az új, tokos tollait. Van még időnk.

A ragadozó madarakat akkor szoktuk munkába venni, amikor beszáradtak a kormánytollaik.

De ez már egy következő történet.

Sági Oszkár

SOLYMÁSZAT A REPÜLŐTÉREN

Mielőtt komolyabban belekezdenék, már az elején szeretnék eloszlatni néhány tévhitet, vagy ha úgy tetszik illúziót. Ugyanis sokak szájából elhangzott a szokásos szöveg, hogy „milyen jó neked, mert egész nap solymászatsz”.

Milyen igaz! Akár napi 12-14 órában, egy körbezárt területen, ahonnan csak szigorú ki- és beléptető rendszereken át tudsz a madarad után menni, ha az a kerítésen kívülre kerül, mondjuk zsákmányolás miatt. Csak meghatározott területeken belül mozogatsz, a folyamatos repülőgépforgalom 2-3 perces szüneteit között kell, hogy repítsél, riasszál. Egész évben repíteni kell, vedlés alatt is. Mindezek mellett komoly kontroll alatt kell dolgoznod, figyelik a munkádat, vagy éppen megmondják neked, hogyan kell solymászni. Rendkívül „egészséges” a kerozin és a radarsugarak közvetlen környezetében dolgozni, ugyanis a le szálló gépek orrában lévő radar igen intenzíven bocsátja ki a sugarakat.

Magyarán, sehol nem fizetnek azért, hogy te ott majd csak úgy, repítgeted a madaradat.

Mindez nem panaszkodás, csupán a való igazság. Nagyon komoly és hosszú utat tapostam ki azért, hogy Ferihegyen bebizonyítsam a solymászat jelentőségét. Ez sikerült is, bár nem kis nehézségek árán. Ez még mindig Magyarország, ahol szeretik a félmegoldásokat.

Mindezek mellett szeretem a munkámat, és elkötelezettje vagyok a solymászat minden műfajának.

Solymászat. Mi is az valójában? Mi ugye azt mondjuk, ragadozó madarakkal való vadászat. Ez így van. Az már nem solymászat, ha valaki nem vadászik a madaraival? Kvázi nincs heti 3-4 zsákmánya? Igen, felkötheti a gatyáját az, aki egy halastavon vagy egy szőlőültetvényen vagy akár egy repülőtéren anwart sólyommal szeretne madarat riasztani.

A biológiai védekezés is olyan sikerorientált solymászati mód akár a vadászat, persze a cél elsősorban a riasztás, nem a zsákmányolás, de a lényegen alapvetően nem változtat. Egyébként az, hogy a solymászat már 4-5 éve jelen van Ferihegyen, a fogolyállományban

is megmutatkozik. Egyszóval én azt gondolom, hogy aki komoly munkával sikeresen idomított ragadozó madarakat repít, az solymászik. Mindegy, hogy a solymászatnak melyik műfaját űzi az ember, de az biztos, hogy egy életen át tanulni kell.

Visszatérve a biológiai védekezésre: legyen az reptér vagy mezőgazdaság területek védelme, egy örökös harc a madarakkal. Ők el akarják foglalni a területet, hogy táplálkozzanak, nekünk pedig meg kell akadályozni ezt. Komoly stratégiai terv szerint lehet csak sikeres a távoltartásuk: mikor, hogyan, milyen eszközzel, melyik madárnak?

Minden terület adottságai eltérőek, ezért alkalmazkodni kell hozzájuk. Ezt hamar át kell látni, mert itt nincs idő „lacafacezni”.

Sokat tanultam a saját hibáimból, ezért most sok mindent másképp is csinálnék, mint azelőtt. Igazából nem tudok sok érdekes dolgot leírni a solymászat eseményei kapcsán. Az, hogy melyik ember számára érdekesek azok az események, amelyek Ferihegyen történtek, relatív.

Egy érdekes történet:

Egy solymászbarátoimtól kaptam egy vadrepített hím vándort. A sólymon látszott, hogy egy igazi solymászművész idomította!!! Annyit tudni kell a sólyomról, hogy a vadröpítés túl hosszúvá sikeredett, ezért kissé öntörvényű volt és szívesen kezdeményezett magánakciókat. Járőrözés közben megláttam, hogy az 1. pálya közelében megtelepedett egy seregélycsapat. Kb. 200 m-ről indítottam a sólymot. Rövid támadássorozat után zsákmányolt belőlük egyet. Markában a seregéllyel tétovázott a levegőben, hogy most hová vigye. A sólyom a kerítésen kívül volt, én meg a kerítésen belül. A madár végül is behozta a repülőtérre a seregélyt és leszállt vele a frissen nyírott és a még magas fű határára.

Mivel már máskor is zsákmányolt kisebb madarat, tudtam, hogy cipelős ezért nem mentem oda hozzá. Messziről vártam, hogy megegye. Egyszer csak arra lettem figyelmes, hogy a sólyom eltűnt a szemem elől. A következő pillanatban a még vágtalan magas fűből hirtelen előbukkant a seregély nélkül. Nem tudtam mire vélni a dolgot. Gondoltam, ilyen hamar nem ehette meg. A sólyom elindult és újra repült, majd bábura lehívtam, kézre vettem, megettetem és felsapkáztam. Utána elindultam a tett színhelye felé. Kevés toll hiányában elkezdtem keresgélni, majd a magas fűben megtaláltam a seregélyt. A tanulság, hogy a sólyom, ugyan úgy, mint vad társai, eldugta a seregélyt a rosszabb napokra. Le lehet vonni a következtetést, hogy a sólyom milyen kondícióban volt, és mégis dolgozott!

Voltak gyönyörű fogoly, szarka, vadkacsa pedzésem is vándor-, illetve lannersólyommal.

Vannak, akik nagy tisztelettel vannak a munkám iránt és vannak, akik számára ez furcsa vagy érthetetlen. Egy idevágó történet: Vándorsólymot repítettem, a repítést végignézte egy biztonsági őr kolléga, majd utána nagy tisztelettel megkérdezte, hogy odajöhet-e. Mondtam neki, hogy természetesen. Csodálva nézte a kézen evő sólymot, majd azt mondta: - Hát igen, ez a hivatás, nem ez - majd a pisztolyára mutatott. Némi büszkeség tölti el az embert, ha ilyet hall.

Én nem vagyok egy irogató típus, sajnos kevés fotóm van. Amit lehet, azt szívesen megosztom azokkal az emberekkel, akiket érdekel.

Én úgy gondolom, hogy az élményeinket magunk éljük át és azok igazából a mieink. Amit az a pillanat nyújt nekünk, amiért dolgozunk, azt lefotózzuk magunkban és elraktározzuk.

Ezekkel az élményekkel gazdagítjuk lelkünket, ezért solymászunk.

Krekács Zoltán

PASA(S), A SZIRTI SAS ÉS UTUNK AZ ELSŐ NYÚLIG

Azok közé a szerencsések közé tartozom, akiknek megadatott, hogy belevághasson egy szirti sas idomításába! Egy imprint hím sasról van szó, akinek apja egy alpesi sas, anyja pedig egy tátrai madár. Tenyésztője Miroslav Micenko, aki Szlovákiában elsőként tenyésztett szirti sast.

Mikor megérkeztem hozzá és megláttam a sasokat, elrettentem... Hatalmas, nagy madarak... Választási lehetőségem volt bőven. Egy imprint tojó és egy imprint hím mellett 4, szülő által nevelt madarat is megcsodálhattam - szüleik társaságában. A két imprint madár volt a legnagyobb és igen nehéz volt dönteni, hogy a hímre vagy a tojóra essen a választásom. Végül a hím mellett döntöttem. Ekkor 87 napos volt, de először 100 naposan mértem meg a súlyát, ekkor 3100 g volt. Ebből persze vissza kellett vennem, 2300-ra, hogy elkezdje érdekelni a kesztyűben lévő jutalomfalat a 30 fokos hőségben. Nos, az ember sok hibát ejt, amit persze nem lenne szabad.... A sasok rendkívül intelligensek és hamar megunják az egyhangú kézre hívogatást. Át is estem a tűzkeresztségen és váratlanul az egyik kézre hívás alkalmával a sas nem a kesztyűre szállt, hanem a fejemet támadta meg. Nagyon nagy szerencsém volt, mert a szemöldökömnél szúrta be a hátsó gyilkoló és a nagy lendület miatt „csak” végigszántotta a fejemet. Ekkor, mint nyilván legtöbbször, meglehetősen megijedtem. Az igazi gond azonban az volt, hogy madaram sajnos ettől fogva előszeretettel próbálta volna zsákmányul ejteni a fejemet.

Szeptemberben elkezdtem egy nehéz zsinóros tréninget alkalmazni nála, ami hasonlatos a magas pontra való kézre híváshoz. Mindezt 50 méternyi 10-es kötéllel végeztem és ez sikeresen csökkentette felém irányuló agresszióját. Ez a módszer igen alkalmasnak bizonyult az első időkben. Következő lépésként egy elhagyott kőbányában edzettem a

sast magas pontokra való kézre hívással. Ezek után megtanítottam a szabadon követésre. Ebben az időben már fagypont alá csökkent a hőmérséklet és a súlya robbanásszerűen nőtt - egészen 4300 grammig!

Ekkor egy tannyúl fogatását láttam célszerűnek, mert a madár agressziója újra kezdett kialakulni. Az első sikeres műpedzés után még egy tannyulat fogattam vele. Egy sasnak minden nap tanállatot dobni örültség lenne, mert egyrészt nagyon jól meg tudja különböztetni a vad zsákmánytól, másrészt nem valami könnyű a beszerzése sem. Ezért úgy döntöttem, hogy segítségül hívva barátaimat, vonszalékozni fogunk. Készítettem egy rókabábut és először kézi erővel, majd később autóval vontatva edzettük a madarat. Sajnos cselezni nem tudtunk a vonszalékkal, mert rendkívül hosszú kötéllel húzta a kocsit, hogy megpróbáljuk minimalizálni a zsákmány és az autó közti összefüggést a sas fejében. Hamar elérkeztünk oda, hogy nem volt elég a maximális 60-70 km/órás tempó, de jó nagy előnyt is adtam a vonszaléknak.

A tél folyamán hozzájutottam két befogott rókához. Az egyik egy kifejlett szuka, a másik pedig egy kifejlett kan volt. Az első műpedzésnél segítenem kellett, mert a tapasztalatlan madár nem tudta, hogy a róka fejét a legfontosabb fixálni és komoly bajba kerülhetett volna, ha nem vagyok ott hamar. A második rókánál (ez volt a kan) nem volt gond, a sas megértette a leckét! A menekülő róka farába fogott egy lábbal, majd mikor a róka hátraharapott a szabad lábával, összefogta az állkapocs elejét és fart fogó lábbal fogást váltott a tarkóra. Tarkózóra nem volt szükség, mert a tarkót fogó láb egyik gyilkolója behatolt a koponyába és ez a róka azonnali pusztulását okozta.

Ekkor, már a nyúlszezon vége felé közeledve, úgy döntöttem, itt az idő: a sas fitt, agresszív és kész a számára legnehezebben elejthető általánosan pedzett zsákmányra, a mezei nyúlra.

Sokan úgy gondolják, a nyúlfogás a sas számára könnyű dolog. Ez a legkevésbé sem igaz! Amíg a madár nem tudja, hogy miként ragadja meg jól a nyulat, sok kimehet alóla, és talán nem kell taglalom, hogy a nyúl milyen parádés ügyességgel cselez. Hét alkalom állt rendelkezésemre a szezon vége előtt, így mind a hetet kihasználtam. Az első vad, amivel közeli viszonyba kerültünk, egy őzsuta volt. Úgy 50 m-re voltak az őzek, mikor rájuk engedtem a sast. Menekülési lehetőségük csak oldal irányban volt lehetséges, ezért a sas hamar utolérte őket. Sajnos - megint csak tapasztalat hiányában - a madár az őz oldalába fogott bele és az oldalról kapott nagy lökés miatt az őzet egy bukfenccel magára rántotta. Ettől megijedt és el is eresztette. Még egyszer utána indult és utol is érte, de már csak lufatot fogott.

Az első nyúlért megküzdöttünk mind a ketten. Nem egyszerű dolog tojóhájával sem a sárban cuppogni egész nap, hát még a négy héjának megfelelő súllyal az ember karján. Nagyjából 140 nyúlüldözésből volt meg az első és szerencsére akkor, amikor a madár az öklömről indult! Az utolsó 3 napban sajnos önállósította magát és a sikertelen üldözések után szárnya kapott és újabb és újabb támadásokat indított. Talán életemben összesen nem szaladtam annyit, mint ezekben a napokban, amikor a sas röpte rendkívül gyorsan fejlődött. Eleinte úgy repült a nyúl után, mint ahogy a vonzalékra, egyenes sprintben, azonban ez kevés a tapsifüles akrobaták elejtéséhez. Hamar rájött, ha magasságot vesz üldözés közben, sokkal könnyebben reagálhat bármelyik irányba történő cselre. A hatodik napon már kezdtem örülni, mert egy üldözés után nyúlzsákmányon találtam a sasom,

bár az nem sírt, de gondoltam, ha a róka szörnyethalt, a nyúl miért ne? Mikor megláttam, hogy a nyúlnak nincsen feje, kiderült, hogy „dögöt fogott”. Hihetetlen élmény volt számomra ez az időszak, de így visszagondolva azért szebb, mint mikor kifulladásra újabb és újabb sikertelen támadások után a sárban bandukolva már szinte feladtam a dolgot, hogy első éves korában nyúlfogással tudjam zárni a szezont.

Délutánra járt az idő azon a bizonyos hetedik napon és már feladtam a dolgot, az autóm felé indultam. Ekkor felugrott két nyúl, sapka le és már el is rúgta magát Pasa a nyulak után. A nyulak két különböző irányba kezdtek futni. Rávágott az elsőre, de elhibázta... Parabolázott egyet és fordult a másik nyúl után, amelyik a nyílt terepen futott. Mikor utolérte, rávágott, de ezt is elhibázta. Parabola, majd a nyúl 180 fokos fordulatot vett és egy árok felé rohant. A sas utána lapátolt és pont egyszerre értek az árokhoz.

Ekkor úgy éreztem, ez sem lesz meg, de amikor bevágott a nyúl után az árokba, és meghallottam a nyúlsírást, akkor már tudtam, hogy sikerült! Rohantam az árok felé. Segítenem kellett neki, mert a nyúl farát és derekát fogta, a nyúl 1 méternyi sás alatt volt és a sasomat is nyakig bevonszolta a sás alá, így esélye sem lett volna fogást váltani. Büszke voltam magunkra és elégedettség töltött el! Jó egy órát hagytam a sást a zsákmányon, de csupán egy fél lapockát evett meg belőle.

Zsákmányát otthagya feljött az árokból és a kesztyűn evett egy fél begyet. Ennek valószínűleg az lehetett az oka, hogy a madár a full kondíciótól nem volt sokkalta soványabb. Mivel ekkor nem mértem, csak saccolni tudok, de biztos 4000 g közvetlen közelében volt.

Sajnos a madár még mindig nem jöhetett Magyarországra, mert a behozatali engedélyt még mindig nem adták ki. Ezért sűrűn látogatom Szlovákiát...

Életem eddigi talán legnehezebb madáridomításának első évén túl kicsit megpihenünk. Pasa vedlik, el is dobott négy másodrendűt és pár hát- és fejtollat.

Mindez természetesen nem jöhetett volna létre ha nincsenek segítők, barátaim, akik-től sokszor kaptam biztatást, segítséget! Ezúton szeretném megköszönni családomnak: Édesanyámnak, Feleségemnek és Apósomnak, a csörgőforgógyáros Sárkány Palinak. Köszönet barátaimnak, segítőtársaimnak, tanítóimnak: Gemer Lacinak, Lubo Engler-nek, Anton Moravcik-nak, Volker Walter-nak, Hajdú Gyulának, Gergely Sándornak, a róka-bábú motorjának Nyíri Zolinak, a hivatásos madárijesztő és sapkagyáros Krekács Zolinak, az ékszerguru Mák Lórinak, az 5000 forintos boltot vezető Záborszky Edének, Kőszegi Jancsinak, a fácántelep védőjének Lóki Gyurinak, Olajos Csabának, Kalló Bandinak, a gyorsan futó Baán Péternek, a fotógépágyú Steiger Juditnak és még sokaknak, akiket azért hagytam ki, mert feledékeny vagyok.

Gasztonyi Dani

FEGYVERNEKI ÖSSZEFOGLALÓ

2008 őszén is gyönyörű időjárási körülmények között vadásztunk ismét Fegyverneken. A nyarat idéző meleg és a nyári időszámítás szép és hosszú vadásznapiakat biztosított a számunkra.

27 fő solymász összesen 36 db nyulat, 27 db fácánt és 1 db hörcsögöt rakott le a terítékre. Az eredményesség terén többen kiemelkedően teljesítettek. Kő Péter 3 nap alatt 6 db nyulat és 2 db fácánt, Bató Miki kettő vadásznapijával 8 db nyulat és 1 db fácánt, Kulcsár Zoltán 6 db fácánt, Mák Lóránt 5 db nyulat, és 1 db fácánt fogatott.

Vadászbaleset és rendkívüli esemény nem történt.

A szentmisén Bordás Péter atya megemlékezett az idén elhunyt Drippey Péter solymásztársunkról. Bizva Isten segítségével, a szentbeszédben kitért arra is, hogy a magyar solymászat méltó a Világörökség cím elnyerésére. Terike sajnós nem tudott részt venni betegsége miatt, de később levélben megköszönte a solymászok megemlékezését néhai Galántai Lelovich György solymásztársunkról.

Gyurka bátyánk egyik lány unokája, Lelovits Krisztina bekapcsolódott a hagyományápolásba, és a közeljövőben remélhetőleg kiadja az összes solymászati témájú Lelovich könyvet.

Vendéglátóink a korábbi évekhez hasonlóan remekül teljesítettek, jövőre is visszavárnak minket!

Résztvevők:

Ertinger Géza	Zatureczky László 1 fácán
Molnár Imre 1 fácán	Molnár Béla 3 nyúl
Prágay István	Kulcsár Zoltán 6 fácán
Wrábel György 2 nyúl	Kő Péter 2 fácán, 6 nyúl
Sinkovits Ferenc	Tóth János 1 fácán
Mák Lóránt 1 fácán, 5 nyúl	Gyórfy-Villám András 2 fácán
Bató Miklós 1 fácán, 8 nyúl	Kis Árpád
Kőszegi János 1 fácán, 5 nyúl	Zátonyi László
Békési Ferenc 1 fácán	Egyed István
Kovács István 4 fácán	Pintz Tibor
Pernes János 4 nyúl	Varga Gábor 1 fácán
Glavanovits Tamás 1 fácán	Panatojidisz Pavlosz
Bérces János	Puskás László 3 fácán, 1 nyúl
Krucsó Balázs 2 fácán	

Wrábel György

TOMBOLA 2008

Szándékaim szerint az Egyesületünk Elnöksége engedélyezte a jótékonyági tombola megrendezését.

A remélem hagyománnyá váló tombola tovább szélesíti hagyományaink körét. Nyugaton igen nagy múltja van a hagyományteremtésnek és ezek ápolásának. Azzal indítottam útjára a kezdeményezést, hogy követőkre találjak. A szándék kiválóan megvalósult a tombolatárgyak formájában érkező felajánlások mennyisége, minősége, érdekfeszítővé, izgalmassá tette a sorsolást.

Számomra nyilvánvalóvá vált, hogy tagtársaim között jócskán vannak elkötelezett solymászok, akik az egyesületért is hajlandóak tevékenykedni. A nemes célokért áldozatot is hoznak.

A tombolajegyek értékesítése simán, néha tréfás rábeszéléssel sikerült. A vártnál nagyobb összeggel sikerült egyesületünk vékonyodó kasszáját megtölteni. A tombolajegy szerény 500 Ft-os ára a nyeremények minőségéhez, mennyiségéhez viszonyítva tényleg csak jelképes volt.

A vidám, jó hangulatú sorsolás Pintz Tibornak kedvezett, a fődíjat ő vihette haza.

Továbbra is védnökséget vállalva a Nádai Sándor emlékvadászaton tartandó tombolára, 2009 tombolajátékára két felajánlást teszek.

Ismételten szerény könyvtáram egy példányát és 1985-ben Németországban kapott vadászmotívummal díszített fedeles sörös kupámat ajánlom fel.

A siker érdekében kérlek benneteket, csatlakozzatok 2009-ben is adományaitokkal!

Ertinger Géza

ZÖLDHATÓSÁG

VÁLTOZÁSOK A HATÓSÁGI ÜGYINTÉZÉSSEN SOLYMÁSZOK RÉSZÉRE

2008. december 18-án hatályba lépett a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól szóló **292/2008. (XII. 10.)** Korm. rendelet.

Az új **CITES kormányrendelet** a solymászati hatósági ügyintézészt is érintő változásokkal jár - erről szeretnék tájékoztatást adni a solymászok részére. Felhívom az olvasók figyelmét, hogy e változások nem érintik a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényből fakadó kötelezettségeket, amelyekre e cikkben nem kívánok kitérni. (A solymász évkönyv korábbi számában részletes útmutatást találhatnak utóbbiakra vonatkozóan.)

Az új CITES jogszabály a korábban hatályos kormányrendelethez képest több fontos változást vezetett be, amelyek többek között a hatékonyabb és ügyfélbarát közigazgatás megvalósítását hivatottak szolgálni.

Az új rendelet megalkotásának egyik célkitűzése az volt, hogy a CITES-hez kötődő nyilvántartási és hazai engedélyezési rendszert a lehetőségekhez mérten egyszerűsítse, a Washingtoni Egyezményből és a Természetvédelmi törvényből (továbbiakban: Tvt.) adódó egyes szabályozási párhuzamosságokat - a természetvédelmi érdekek figyelembe vétele mellett - kiküszöbölje.

A korábban kettő, illetve három különböző hatóságot is bevonó eljárásrend a gyakorlatban a solymászati tevékenység engedélyezését érintette leginkább, tekintve, hogy a védett és fokozottan védett ragadozó madarak esetében megoszlik a hatáskör a felügyelőségek és a Főfelügyelőség között, miközben a CITES nyilvántartást minden esetben a felügyelőségek, míg a CITES-es dokumentumok kiállítását részben a felügyelőségek (tenyésztői bizonylat, származási igazolás), részben a KvVM Biodiverzitás Osztálya végezte (EU bizonylat).

Az engedélyezési eljárás során mind a kérelmezők, mind a hatóságok adminisztratív terheinek csökkentése és az egyértelműbb, egyszerűbb szabályok érdekében a 292/2008. (XII. 10.) Kormányrendeletben az alábbi változtatás született:

Az új kormányrendelet 4. § (1) bekezdése alapján
akinek a 13/ 2001 (V. 9.) KöM rendelet hatálya alá tartozó

fokozottan védett

ragadozó madár (amely a solymásza-
tra engedélyezett fajok szerint a szirti sas,
északi sólyom, Feldegg-sólyom,
vándorsólyom lehet)

védett

(héja vagy karvaly) vagy más,
**hazai védelem alatt nem álló CITES-es
bejelentés-köteles** madárfaj egyede

van birtokában, annak a példány megszerzését, tartását, az ország területére történő
behozatalát, kivitelét, elidegenítését, elhullását, megsemmisülését, valamint szaporulatát

az Országos Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Főfelügyelőségre

a tartás helye szerint területileg
illetékes felügyelőségre

kell bejelenteni.

A korábbi gyakorlattal ellentétben amennyiben a Tvt. szerinti tartási engedély kerül kiadásra, a hatóság nem folytat külön eljárást, s nem állít ki külön CITES-dokumentumot, hanem a továbbiakban **a tartási engedély** - amennyiben az tartalmazza a megfelelő adatokat - **egyben** a jogszerű megszerzést igazoló **CITES-dokumentumnak is minősül**.

A gyakorlatban a Főfelügyelőség és a felügyelőségek a tenyésztői bizonylatot, származási- vagy eredetigazolást a tartási engedély mellékleteként hozzá fogják tűzni a határozathoz. Ez a munkatársaknak lényegében nem jelent plusz munkát, egy eljárás alatt egy dokumentum kerül kiállításra, amely egyben tartalmazza a Washingtoni Egyezmény végrehajtása szempontjából szükséges adatokat is két nyelven, így az EU más tagállamában is alkalmas a példány jogszerű eredetének igazolására.

A CITES rendelet változása természetesen nem érinti az EU rendeletekből fakadó kötelezettségeket. E szóban forgó „komplex” tartási engedély - nevéből adódóan is - csak tartásra és a példány jogszerű megszerzésének igazolására jogosít, **a madarak más személy részére történő elidegenítéséhez EU bizonylatra van szükség**, amelyet továbbra is a Biodiverzitás Osztálytól kell kérelmezni.

Az új rendelet ezen túl kötelezővé teszi a tenyésztők számára a **tenyésztési napló** naprakész vezetését, amely könnyebbé teszi a hatósági ellenőrzést. A napló alkalmazása több EU tagállamban működő gyakorlat, és a tapasztalatok azt mutatják, hogy nagyban segíti a hatóságok munkáját.

Ennek használata minden tenyésztőtől elvárható, sokan egyébként saját érdekében már önként vezetik. A napló formanyomtatványát a rendelet 4. számú melléklete tartalmazza.

A hivatkozott új 292/2008. (XII. 10.) Kormányrendeletet, valamint a további ide vonatkozó jogszabályokat, a CITES-es ügyintézéshez kapcsolódó űrlapokat és tájékoztatókat a KvVM honlapjának alábbi almenüpontján találhatják meg:

<http://www.kvvm.hu/index.php?pid=12&sid=12&hid=1546>

2009. február 19.

Práger Anna
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium - Biodiverzitás Osztály
CITES Igazgatási Hatóság

KITEKINTŐ

A MAROKKÓI SOLYMÁSZATRÓL

A sólyom és a solymászat, mint vadászati mód és privilégium a marokkói uralkodóház történelmében is fontos szerepet játszik. Miközben anyagot gyűjtöttem a cikkemhez az itteni irodalomban és a helyi solymászok körében, úgy éreztem, mintha megállt volna az idő.

Számunkra furcsának tűnő dolog, hogy a mai napig királyi és a király által kiválasztott nemzetség tagjai gyakorolhatják a solymászatot. Természetesen, mint minden ebben az országban, rugalmas alapokon nyugszik. Mindenkinek jogában áll hivatalos úton tenyésztetből vásárolt állatot tartani, akár sólymot is, amennyiben biztosítja a megfelelő tartási körülményeket. Ha ehhez még vadászati engedély is párosul, rögtön solymásszá válhat, ami ugyan nem hagyománytisztelő, ha történetesen nem a kiválasztott nemzetség tagja. Semmiféle szabálysértést nem követ el, hiszen a madár legális tartási engedéllyel rendelkezik, a vadászati engedély pedig feljogosítja a vad elejtésére.

Minderről a helyi solymász szövetség alelnökével beszélgettem, aki sokszor elmosolyodott „vaskalapos”, rugalmatlan, európai solymászati szabályzatainkon. Elnézést kérek az olvasótól, ezt nem is fejtegetem tovább, hiszen nem erről szól a cikk, valamint magam is úgy solymásznak, mint természetvédőnek érzem magam és bizony van még mit tanulniuk tőlünk ebben a témában az észak-afrikai országoknak.

Azt hiszem, mindezek megértéséhez egy rövid történelmi áttekintést kell adnom.

A krónikák először 1885. május 21-én utalnak a mai napig kedvezményezett Lecoussems nemzetség tagjaira vonatkozólag, miszerint Sultan Mulay Hassan király adókedvezményekben részesíti őket solymászatban nyújtott szolgáltatásaikért. Újabb írásos utalás 1910-ből származik, miszerint február 2-án a király fia, Mulay Hafid, újabb kedvezményekben részesíti a törzs tagjait.

Történelmi bizonyítékként 1912. április elsején egy francia revű fotóval kiegészített cikket ír a királyról, amint a Lecoussem solymászokkal lovagol, öklén sólymot tartva.

A solymászat a negyvenes években továbbra is elválaszthatatlan része az akkori király, V. Mohamed uralkodásának. 1960-ban a király első minisztere, Mohamed Mokhtar Sousse a király nevében okmányt ad át a Lecoussem nemzetségnek, miszerint visszanyerik mindazon adományaikat, amik őseik tulajdonában voltak. II. Hassan a solymászat iránti elismerésül bélyeget ad ki. VI. Mohamed a napjainkban uralkodó király a 2008 nyarán rendezett első nemzeti ló kiállításon, felkérte a Lecoussem nemzetség tagjait, hogy tartanak solymászati bemutatót alattvalóinak, amiről elismerően nyilatkozott és biztosította őket e tevékenység további szabad gyakorlásáról.

Miközben e sorokat írom, látva a dátumokat, folyamatosan arra gondolok, hogy bármennyire is mesészerű és számunkra középkori elemeket tartalmaz, ez egy feudális alapon nyugvó hagyományőrzés, egy ország uralkodója által támogatva, amit mindössze fél óra hajóút választ el Európától.

Azt, hogy ezeket az ismereteket hogyan is szereztem meg a marokkói solymászatról, és hogy miért írom le a Magyar Solymász hasábjain, erről is írnom kell pár sort.

2007 tavaszán kaptam állást Marokkóban, az egykori királyi vadrezervátumban, ami most adományként az Egyesült Arab Emírségek tulajdona. Munkám sajnos nem függ össze a solymászattal, de szabadidőmben solymászokodom „egy kicsit”, - ezt az egy kicsit azért írtam így direkt idézőjelben, mert gyakorlott solymászként, húsz év után lanner sólyom lett a madaram, amivel azt hiszem „egy kicsit” lehet solymászokodni, élményt viszont annál többet lehet szerezni ezzel a könnyed röptű, légies madárral.

Találkozásom a marokkói solymászattal és vezetőjével egy hivatalos látogatáson történt. A sejk marokkói alkalmazottai kíváncsiságtól hajtva eljöttek megnézni, hogyan adoptáltuk európai vadászmagyarunkat erre a klímára a vaddisznó és apróvad vadászatban. Mondanom sem kell, amikor meglátták vadászmadaramat, nem beszéltünk többé sem fácánról, sem vaddisznóról, a solymászat helyeződött a középpontba. A marokkói solymászok büszkéek hagyományápoló tevékenységükre és a hazájukban „termő” solymaikra. Mint a más arab népek hagyományaiban, itt sem ismerik a magasröptű solymászatot. Érdekes volt hallani tőlük, ahogy könnyű zsákmánynak tartják a foglyot, hiszen egyenesen röpül, nem cselez, holott tudjuk, hogy a leggyorsabb, és csak a magasról függőlegesen vágó sólyom képes elfogni. Marokkóban nincs hagyománya a gémfélék pedzésének, vagy varjúfélék fogásának, nemes és látványos vadászatnak az itt mindenhol előforduló ugar-tyúk vadászatát tartják.

Háromféle sólyommal vadásznak: vándorsólyommal (*Falco peregrinus peregrinus*), amit nabli-nek neveznek, ami annyit jelent, gyors, mint az íjból kilőtt nyíl. Berber sólyommal (*Falco peregrinoides*), ahogy ők hívják, bahari, vagyis a tenger felől jövő, mivel fészkeik ott találhatóak, valamint lanner sólyommal (*Falco biarmicus*), vagy barni, mint a kietlen messzeségekből jövő, jellemezve ezzel a végtelen félsivatagos sziklás területeken levő élőhelyét.

A cikk megírásához nyújtott segítségért köszönettel tartozom Dr. Azizi Drissnek és Dr. Arhzaf Zinelabadinek, a Marokkói Solymász Szövetség alelnökének.

Szappan László

VADÁSZAT KORONÁS SASSAL

Peter Chungnak vagyok Thaiföldről. Az Egyesült Királyságban kezdtem el solymászni. Többféle ragadozót repítettem a Harris héjától a szirti sasig, de személyes kedvenceim mindmáig a héjasasok maradtak. Ezek közül többel is volt szerencsém dolgozni, mint a bóbítás héjasassal (*Nisaetus cirrhatu*), a hegyi vagy Hodgson héjasassal (*Nisaetus nipa-lensis*), és Blyth héjasassal (*Nisaetus alboniger*) Ezek a madarak gyorsak és erősek, kócsagokat, gémekeket, gyíkokat, néha kígyókat fogattam velük.

Mégis gyerekkorom óta a héjasasok királynőjére vágytam, és ez a fenséges koronás sas volt. Éveken át próbálkoztam azzal, hogy szerezzek egyet, de ez rettenetes nehézségekbe ütközött, mivel egyfelől ez a faj Afrikában él, másrészt a szomszédos országok és Thaiföld is állandó problémával küzd a madárinfluenza terén. Az importkérelmemet is elutasították. Egyik nap állatkereskedő ismerősöm azt kérdezte, hogy volna-e valami Afrikából, ami érdekelné engem. „Koronás sas!” válaszoltam habozás nélkül. Azután a kereskedő hónapokig nem hallatott magáról, és eltűnésével együtt nyugtáztam esélyeim minimum alá süllyedését is a sassal kapcsolatban.

Ehhez képest 2007. április 12-én felhívott, hogy megérkezett a sasom, mehetek érte. Nem akartam hinni a fülemnek - életem álommadara végre-valahára megérkezett! Gyorsan készítettem egy pár mandzsettás béklyót, hogy felszerelhessem a madarat, aztán elrohantam a cimborámért, hogy legyen segítségem. Mikor megérkeztünk, egyikünk sem akart hinni a szemének, előttünk ült egy fiatal tojó koronás sas tökéletes kondícióban. Ki kellett vennünk a volierből, de nem tudtuk eldönteni, melyikünk menjen be a madárért. Nem volt egyszerű döntés, mivel a madárnak roppant csüdje és hatalmas karmai őszintén szólva rémisztően hatottak ránk. Végül a kereskedő nem várt tovább, és önkéntes alapon bement a madárért, amit mind a barátom, mind jómagam egyetértéssel fogadtunk. A madarat kivette, a cimxim ugrott, hogy segítsen tartani, míg én a béklyókat felerősítettem. Mire hazaértem, már éjjel 11 elmúlt. Megvizsgálva a madarat láttam, hogy a szaruhártyáját kissé lehorzsolta, és az evezőinek, illetve kormánytollainak vége némileg le volt darálva. A vedlés kellős közepén volt. Elneveztem Emmynek.

Az idomítás kezdetén Emmyt lemérve 4,2 kg-ot mutatott a mérleg, nagyon kövér volt. Visszavettem őt olyan 3,8 kg-ra. Kizárólag kézen etettem. Ilyenkor agresszív volt, ami elég félelmetes dolog, ha bele vesszük, hogy egy mérges tojó koronás sasról volt szó. Az etetési agresszió mindössze néhány napig tartott, mire elnyertem bizalmát, és támadásról többé szó sem volt. Abszolút aranyosan viselkedett, kifejezetten tündéri lett. Egy kissé még visszább vettem a kondíciójából, így 3,6 kg lett. Meglehetősen lelkesedéssel szállt kézre 20 méteres távolságról, de csak röpszinóron. Naponta tréningeztem őt, próbálva felkészíteni arra, hogy még első évében szabadon repíthessem. Egy nap, miközben Emmyt hívogattam, egy kóbor kutya bukkant elő, mire a sas azonnal elrúgta magát, és támadásba lendült. A kutyának sikerült takarásba menekülnie, Emmy pedig leült a földre. Ez volt az első alkalom, amikor egy sast elég bátornak láttam ahhoz, hogy megtámadjon egy kutyát.

Emmy októberre vedlett ki, a kondícióját 3,2 kg-ra állítottam. Eljött a vadászat ideje. Meg kellett tanulnom vele kapcsolatban a megfelelő zsákmányok listáját, az ideális vadászterület típusát. A szokásos környezetem a sas számára halott vidéknek számított, mivel semmilyen megfelelő vad nincs rajta a kóbor kutyákat leszámítva.

Egy nap, repítés közben feldobtam őt egy fára, amikor egyszer csak levágódott valamire, mire persze rohanni kezdtem utána. Hirtelen emberi sikoly ütötte meg a fülemet. Ahogy a tetthelyre értem, Emmy egy család kutyáján volt. Az hangosan vonyított, nekem pedig meg kellett próbálnom kifejtetni a sas markából, ami sehogyan sem akart menni. Végül sikerült elengedtetnem Emmyvel a kutyát, de abból addigra kifogyott a szusz. A családnak kártérítést fizettem, a leckét pedig megtanultam....

Ezt az incidenst követően Emmyt az őserdőben próbáltam repíteni, ahol jóval bővebben találni zsákmányállatot. A legkönnyebben makákókat lehet találni, ami a koronás sas természetes zsákmányaihoz is igen közel áll. Nagy csapatokban élnek, és meglehetősen agresszívek. Kinéztem magamnak egy helyet, ahol egy csapat makákó gyakran tartózkodott.

Megláttuk a falkát, ami egészen addig riasztott, míg Emmy el nem indult. Akkor aztán jött a rohanás! Emmynek volt néhány gyönyörű támadása, felvágott magasan fölénk, aztán középmagasan fordulgatott rájuk, majd elragadott egyet. Én csak egy éles visítást hallottam, majd síri csend állt be... Mire odaértem hozzájuk, a majom már nem élt. Felvettem őket, és Emmyt megettettem zsákmányából.

Egy másik alkalommal repítés közben két kutya bukkant fel, amelyek vad csaholásba kezdtek a sas láttán. Én elzavartam őket, de azok valahogy csak visszajöttek, és ismét ugatni kezdtek, mire Emmy leugrott az öklömről, és üldözőbe vette őket. A kutyák berohantak egy ház és a betonkerítése közti kis résen. Emmy követte őket a repedésen keresztül, és pedig mögöttük messze lemaradva... Végül meghallottam az egyik kutya vonyítását. Emmy a markában tartotta. Egyik hátsó gyilkolója a kutya szájzugában volt, annyira beszorítva, hogy az áldozat bár próbálta, nem bírta megharapni. Nem tarkóztam le a kutyát, mert azt akartam, tanulja csak meg a madár, hogyan végezzen zsákmányával. Végül is az kilehelte a lelkét, én pedig meglepve tapasztaltam, hogy Emmy minden erőfeszítés nélkül adja át nekem zsákmányát. Még jutalomfalatot sem keresett, egyszerűen átlépett a kesztyűre. Bal kezemen a sapka nélküli Emmyvel sétáltam, jobb kezemben a kutya, és egyszer sem próbált keresztülugrani érte. A kutya 10 kilogrammos volt, Emmyt beettem.

Terveztem egy újabb őserdei túrát, de Emmy elkezdett vedleni, így letettem róla, és felemeltem a kondícióját.

Emmy harmadik évében októberre fejezte be a vedlést, 10 teljes hónap után. Ebben a szezonban harapósabb volt, mint valaha. Visszább vettem a kondícióját, és mehettünk is! Első zsákmánya egy ösztövért kóbor kutya volt. Éppen repítettem a területemen, amikor a kutya előtűnt valahonnan. Emmy a fáról szúrta ki, ahonnan hívogattam. Gyors támadásba lendült, fején fogta az egyik markával a kutyát a pofánál, a másik lábával a nyakat ragadta meg.

A kutya pörgött körbe a sast lobogatva, próbálva megharapni őt. A helyszínre érve segítettem Emmynek rögzíteni a kutyát. A csata során a kutya minden nyílása kiválasztott valami visszataszítót, ürüléket, vizeletet, mindamellett a bundája ritka tetves volt, így úgy döntöttem, nem etetem be belőle a madarat.

Emmy hihetetlen érdeklődést tanúsított a kutyák iránt. Bármelyikre elindult, függetlenül attól, hogy kicsi vagy nagy volt-e. A nagyobbakat nem tudta lerántani, így ezeket támadva sokkal inkább olyan volt, mintha lovagolna rajtuk, semmint végezni akarna velük.

Egy nap, miután megrepítettem Emmyt úgy döntöttem, hogy fent hagyom a fákon, amíg kitakarítom a volierét. Egyszer csak sikítózás ütötte meg a fülemet, mire gondoltam, megint fogott egy kutyát. Rohantam a hang irányába, ahonnan valaki felém futva segítségért kiáltozott, hogy egy madár megtámadott egy embert. Nagyon megrémültem, mert akár saját fiam is lehetett az ember. A helyszínre érve láttam, hogy a szolgálólányom karját ragadta meg a sas. Ő a földre rögzítette a madarat, de Emmy nem engedte el. Néhány ember odaszaladt, hogy segítsenek kiszabadítani a sas markaiból. Végül sikerült a madár ujjait annyira szétfeszíteni, hogy a lány ki bírja húzni a karját. Kórházba vitték, ahol 30 öltéssel varrták össze. Ez a történet nagyon lesújtott, jelentősen vissza is vetett. Amit nem tudtam nem észrevenni, hogy bár Emmy nagyon jól viselkedett velem, mások számára cseppet sem volt megbízható. A gyerekeket előszeretettel megtámadta. Igazság szerint semmit nem támadott olyan szívesen, mint a gyerekeket, és ez nagyon aggasztó volt.

2008. december 23-án tettem egy túrát az őserdőben Emmyvel makákókra vadászva. A szokásos helyre mentem, ahol elő szoktak fordulni, és amely kissé nyíltabb a többinél - nagyobb esélyt adva a fogatásra. A falusiak is rendszeresen járnak ide etetni a majmokat. Ez alkalommal megetetés helyett inkább megfogatás volt a menü. Emmy sebesen leugrott a kezemről, és fogott egy majmot. Szokás szerint tarkózásra nem volt szükség. Ez alkalommal csak keveset adtam neki, és átmentünk egy másik részre, ahol makákók szoktak lenni. Sikerült itt is fogatnom egyet.

Egy nap meghívott egy barátom a területére, ahol szabadon neveltek sziámi harcos kakasokat. Kérte, hogy mivel túlszaporodtak, fogassunk néhányat. Megérkezésem estjén még arra is megkért, hogy a környéken szintén túl sok kutyából is fogjunk néhányat, ha lehet. Barátommal felkaptattunk egy emelkedőre, ahonnan észrevetünk egy alatt ugató kutyát. Emmy eleinte habozott a kezemen, de végülis elrúgta magát. Nagy erővel rúgott a kutyába, lévén fentről támadva meglehetősen felgyorsult. Összekapaszkodva gurultak a lejtő alja felé, ahol megálltak. Láttam,

hogy Emmy egyik marka a kutya pofáját szorítja, másik a torkát. A kutya a fejét rázva próbálta ledobni magáról a sast, de végül feladta, és elfeküdt. A látvány a barátomat eléggé felkavarta és megsajnálva a kutyát kért, hogy mégis inkább szabadítsam ki, ha lehet. Ezt megtettem neki, mire az áldozat eliszkolt. A barátom el volt képedve, mert nem hitte, hogy Emmy el tud banni egy ekkora kutyával, ami úgy 15 kg lehetett, ami nem nagy, de Emmy 3,2 kilogrammjához mérve nem kevés, mindamellett a kutya maga is kiváló ragadozó...

Másnap kimentem harci kakast keresgélni. Ki is szúrtam egy csapatot a bozótban. Emmy elrúgta magát, de direkt támadás helyett, inkább felült egy magas fára mintegy 30 méterre tőlük. Barátaimmal elkezdtek felverni a bozótot, mire a csapat felrepült. Emmy szinte a semmiből vágódott elém keményen beleállva egy tyúkba. Hallottam a becsapódás hangját és láttam a kavargó port és tollat a levegőben. Emmy két fát került ki támadás közben, hogy meglepetésszerűbben érje el zsákmányát. Cimboráim döbbsen nézték, hogy a madár gyorsabban múlt ki, mintha levágták volna. Ezzel ért véget a szezon. Emmy vedlik, jövőre talán még jobb lesz.

Kívánok mindenkinek jó solymászatot!

Peter Chungnak
Fordította: Terényi Gábor

SZLOVÁKIAI SASOS SOLYMÁSZOK KÖZÖTT

Kissé kételkedve fogadtam barátaim elbeszéléseit, hogy a sas pár óra alatt képes a fészket megépíteni, és attól az időszaktól kezdve kész a pázásra.

Egyik délután azután - a legnagyobb megdöbbenésemre! - Ajsa nevű négyéves tojó szirti sasom kajánul pislogott a gyönyörű, frissen épített fészken. Éppen az előző napokban hallgattam barátom elkéseredett beszámolóját, hogy nem volt lehetősége az idén megtermékenyíteni tojó szirtijét, mert senkitől sem tudott spermiumot venni.

Telefonálgatásom eredményes volt, és tőlünk 200 km-re, egy ismerős solymásznak a két tojó mellett egy hímje is volt, és jelezte, hogy addig esetleg tud segíteni, amíg az ő tojója nem kezdenek el tojást rakni. Este 8-kor hívott, hogy van a részemre, pontosabban Ajsa részére spermium. Érdekes módon, az ismerős hím szirtije nagyon érzékeny volt, és csak este, sötétedéskor volt hajlandó spermiumot adni.

A telefon után 3-4 órás utazás oda meg vissza. Reggel kezdődött a fészeképítés, hús átadás, udvarlás, ami néha 10 óráig is eltartott és végül az inszeminálás, a termékenyítés. Minden másnap, összesen három alkalommal sikerült termékenyítő anyagot hoznom.

Közben a több tucat ragadozó madárról is gondoskodni kellett, no meg azokat is inszeminálni. Ajsa a vártnál kissé korábban letojta első tojását, ami húsvétra esett. Az első tojást elvettem és még kettőt tojt négy napon belül. Enni csak a jelenlétemben volt hajlandó, és ez idő alatt csak galambot fogadott el.

Látogatókat nem tudtunk fogadni, mert a családon, kutyáinkon kívül másokkal szemben nagyon agresszíven viselkedett. Kutyaszerű ugatással figyelmeztetett, ha idegent vett észre és habozás nélkül a léceknek ugrott. Nekem is résen kellett lennem, mert pár alkalommal próbára tette bátorságomat. A harmincadik napon az egyik tojás a földön volt összetörve, a másik a fészekben. Inkább elvettem és keltetőbe tettem, de idővel megbizonyosodtam, hogy sajna ez is üres, vagyis terméketlen.

Ajsa ezután intenzív vedlésbe kezdett és szétdobálta a fészket. Az első tojásrakásnál általában nem annyira kitartóan ülnek, kotlanak, s ez nálam is beigazolódott. Sikertelenségem abban látom, hogy ritkán és kevés mennyiségű spermiumot kaptam, általában a szedéstől 15 óra telt el, és madaram is túl fiatal volt még.

A szabad természetben tudomásom szerint 150-200 pár fészkel Szlovákiában, egy-két tojást raknak mindössze, és abból is általában csak egy fióka röpdül ki.

A fogságban szaporított madaraknál is nagyon elővigyázatosnak kell lenni, mert pár perc alatt az egyik fióka képes elpusztítani a másikat. A fiókák kezdetben 1-2 kg húst is képesek elfogyasztani napjában, és a táplálék minősége nagyon fontos tényező.

A szlovák sasászoknak általában évente 5-10 sas sikerül tenyészteni, és nagyobb részük az itteni solymászokhoz kerül. Az országban kb. 50-60 sas van a solymászok tulajdonában. Ezek nagyobb része közép-európai típus, de nagyon közkedvelt a nagyobb testalkatú, úgynevezett Dafania alfajú, amelyek 5600 g körüli súlyban is képesek vadászni.

Van egy szűkebb csapat - Zubaj, Mozola, Micenko, Kassay, Engler, Csernak, Sarvary, Marosi, Kanat, Krizsan -, akik valóban mesterfokon űzik a solymászatot és cseh barátaikkal - név szerint: Nejedly, Baar, Trba, Sindler, Jicha -, szeptembertől egészen februárig szinte minden hétvégén Európa különböző országaiban közös vadászatokon vesznek részt. Azt hiszem, minden szerénytelenséget félretéve, a világ egyik legjobb, legmagasabb színvonalú csapatáról beszélhetünk. (Elnézést kérek, ha valakit elfelejtettem megemlíteni!)

A csapat oszlopos tagja Josef Hiebeler is, aki jelenleg a világ egyik legelismertebb sasos solymásza. Közös vadászataikat általában DVD-n megörökítik, hogy más is tudja élvezni az ő világukat.

A vadászszезonra a sasokat már naponta röptetik: általában 2-3 órás szabadon követség alatt kis adagokban kapnak jutalomfalatokat, de soha nem a kesztyűn. Ez azért fontos, hogy ne kapcsolják össze a kesztyűt a hús, evés fogalmával. A kesztyűs ököl a vadászban a támpont, ahonnan indulnak a préda után. Az első pedzéseken hagyják, hogy teljesen jól lakjon a sas, hogy a préda féltését elkerüljék, és megelőzzék az oly gyakori agressziót.

A sas szorítása nagyon erős, és emberi kézzel nem lehet kinyitni, így a fej erőteljes szorításával lehet elérni, hogy esetleg a nemkívánatos szorítást, fogást megszüntessük. A fiatal sast minél magasabb kondícióban próbálják röptetni, mert szerintük ez kihat a későbbi súlyukra, ami nagyon fontos, mert a fő préda az őz.

A sas intelligenciája a kutyával hasonlítható össze. Azt hiszem, Bástyai Lóránt említette, hogy az egyedüli ragadozó madár, mely nem vadul el, és mindig örömét fejezi ki a solymász látogatásának. Ezt én is igazolni tudom, igazán megható, ahogy labdáját hozza, hogy közösen játszunk.

Természetesen mindig résen kell lenni, és mozdulatainkat, viselkedésünket úgy irányítani, hogy a legkisebb módját se adjuk a provokációnak.

Hosszú éveken keresztül hű társunk lehet. Az ismereteim szerint 35 éves sassal is vadásznak.

Szlovákiában egyedülálló a rókára való hajtóvadászat, amin több külföldi solymász mellett az erdészeti iskolák tanulói is részt vesznek, mint hajtók. Az alap iskolától a főiskoláig választható tantárgy a solymászat, és ebből adódóan 300-400 solymász van ebben a kis országban.

Varga Gábor

TUDOMÁNY

ÁRAMÜTÉS HATÉKONY KEZELÉSE MÁGNESSEL

A Hortobágyi Madárkórházba érkező vércsék, kabasólymok és egerészölyvek, olykor gyöngybaglyok jelentős része áramütés következtében kerül kézre. A vadon élő kerecsensólymok és a tenyésztett solymászmadarak, vándor- és vadászsólymok gyakran szenvednek áramütést. F fiatalok és több évesek egyaránt érkeznek a kórházba különböző stádiumú láb- és szárnyelhalással.

A villanyoszlopok keresztgán pihenő madarak lábukkal a fémen letestelnek, és szárnyukkal a vezetékhez érve zárhatják az áramkört. A madarak tolla ugyan szigetel, de az áram áthúzhat rajta, különösen esős, ködös időben. Ezért az ilyen esetek főleg az őszi, esős időben halmozódnak. A solymászmadarakra rögzített jeladó fém antennája, mint vezető, fokozza ezt a veszélyt.

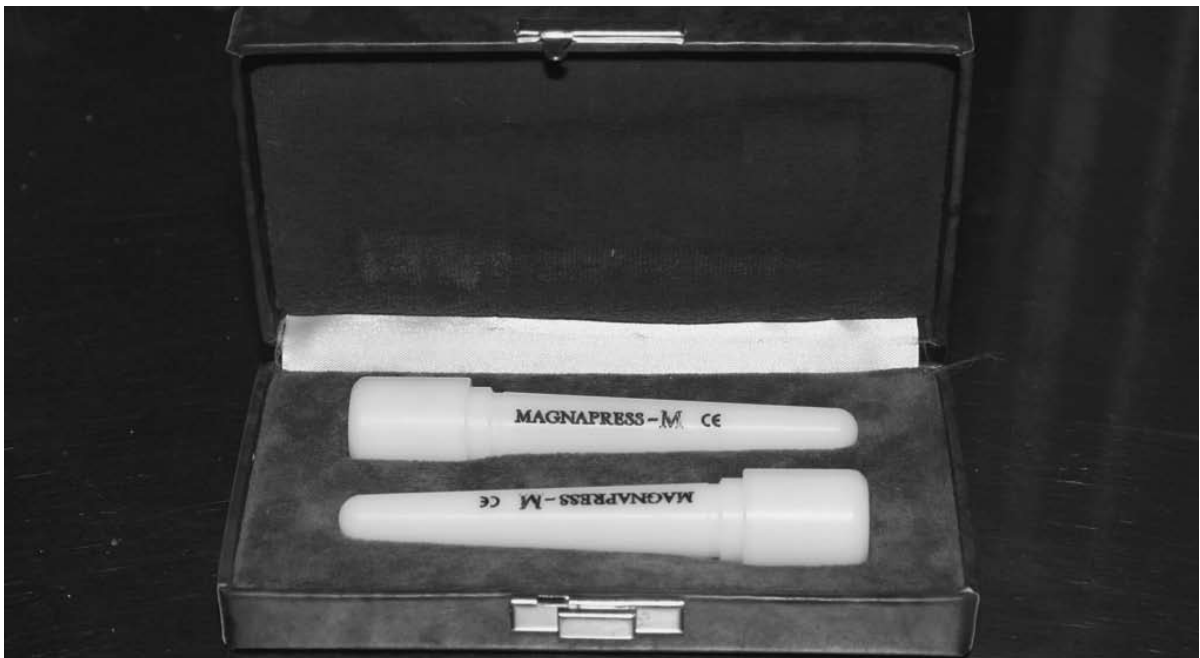
Az áramütés lakott területen található 380 V-os, és többnyire szigetelt vezetékek esetében ritka, és nem jár különösebb károsodással, de trafóházaknál, és lakott területen kívül, természeti területeken húzódó, közép feszültségű, 20 000 V-os vezetékek oszlopai különösen veszélyesek a madarak számára.

Az áramütött madarak többnyire azonnal elpusztulnak, de néha a sokkhatásból pár óra alatt magukhoz térve pár napig még repülni is tudnak. Az áramkört záró végtagjaik azonban - általában az egyik láb és az ellenoldali szárnyvég - lassan elhalnak. Először látható

tünet nincs, csak némi funkcióhiány jelentkezik: kicsit lóg a szárnyuk, többet pihentetik az egyik lábukat, amely melegebb, vagy hűvösebb lehet, mint a másik. Rendellenes érzésük támad, és emiatt csipkedni kezdik saját végtagjukat. A vérző sebet beköpi a legyek, és másnapra-harmadnapra a nyüvek szinte már leemészik a szöveteket. Ha nem, akkor a madár magának rágja le a normális vérkeringés mellett fokozatosan elhaló végtagját, amely száraz üszkösödésnek indul, mumifikálódik, és leesik magától is. Általában a kéztő és a csüd hal el. A folyamat kb. 10-15 napot vesz igénybe. Az előrehaladott, már véres elváltozásokkal járó esetekben már nem lehet érdemben segíteni. A légnyüveket piretroid hatóanyagú spray-vel (Insecticide 2000, Tabrenil Insecticida, Bogáncs) tarthatjuk távol, vagy távolíthatjuk el: a sebet befújva maguktól jönnek ki. Védőkötéssel a végtag elvesztése nem akadályozható meg, csupán a nagyobb terület lecsipkedése. A tartósan sérült madarak a természetben elpusztulnának, életük végéig emberi gondoskodásra szorulnak, ám esetenként zárt téri tenyésztésre alkalmasak.

Az áramütéses sérülés nyomán bekövetkező jelenség oka és kórfejlődése teljesen nem ismert. A szakirodalomban és ezzel foglalkozó kollégák előadásaiban az áramütés hatására keletkező véralvadási zavart említik meg, hivatkozva arra, hogy az elaltatott, vagy elhullott madarak végtagjának ereiben kimutatható véralvadék (trombus) zárja el a keringéstől a szöveteket és ezért halnak el. Saját tapasztalataink ezt nem támasztják alá, ugyanis többnyire jó vérkeringés mellett is lezajlik a folyamat. Véleményem szerint inkább valamilyen egyéb, anatómiailag nem vizsgálható energiaáramlási zavarról lehet szó.

Hatékony beavatkozásra csak az első napokban van lehetőség, amikor még szinte semmilyen tünet nem észlelhető. A vezeték alatt vergődő madár, mely nem, vagy nem jól repül, és nincs más sérülése, vagy betegsége, valószínűleg áramütött. Ez a mentett vörös vércsék 99%-ára igaz. Ha azonnal kórházba kerül, néha megmenthető. A szárny- és lábvég

naponta többszöri bővérűség-keltő (Betadin, Kálium-jodid) kenőcsös masszírozásával, az érintett végtag lokális akupunktúrás pontjainak lézeres kezelésével, Biopton lámpa használatával, meleg, jódos párákötéssel igyekszünk a vérkeringést és az energiaáramlást fenntartani. A kezelések között leukoplaszttal fedett védőkötéssel akadályozzuk meg a végtag csipkedését. Ezzel a módszerrel már sikerült néhány ölyvet és vörös vércsét 2-3 hét alatt meggyógyítani.

Egy új módszer kipróbálásával mindez egyszerűbbnek, és sokkal hatékonyabbnak tűnik: egy hálózatban forgalmazott magyar találmány, a MagnaPress-M készülék, mely irányított mágnesnyaláb segítségével mindezt helyettesíti, és a védőkötés levétele nélkül is alkalmazható. Naponta 2-3 alkalommal, néhány percen át, két északi pólusú, 5000 Gauss erősségű mágnesnyaláb között kezeltük a végtagokat. Az eredmény: a képen látható vörös vércsét két hét után gyógyultán szabadon bocsáthattuk.

A hatásmechanizmus nem ismert, de a lényeg, hogy működik. Az eredetileg ízületi ártalmak kezelését és sebgyógyulást, de akár csontok összeforrását segítő módszert a feltaláló megfelelő akupunktúrás pontokban alkalmazva többféle betegség kezelésére és megelőzésére ajánlja. Áramütés kezelésére saját ötletem alapján próbáltam ki, és pár nap alatt jelentős eredményt tapasztaltam.

Lehet, hogy az esetleges véralvadékot oszlatja, vagy beindítja a leállt energiaáramlást, vagy a sejtek közötti információközvetítést. Ez a módszer is csak akkor eredményes, ha még kezdeti stádiumban van a folyamat, és látható, tapintható elváltozások még nincsenek, vagy alig észlelhetők.

Ezért már a terepen javasolt az alkalmazása az áramütött, vagy áramütés gyanús madár elsősegélynyújtásakor. A MagnaPress készülék, mely valójában egy műanyag foglalattal leárnyékol, és egy irányban ható természetes mágnes, beszerezhető, de meglehetősen drága. Helyettesítésére jó, ha van a zsebben két erős mágnes, amelyeknek előzőleg iránytűvel meghatároztuk és bejelöltük az északi pólusát. A két egymást taszító északi pólus közé fogjuk a szárny kéztői részét, majd a láb csüdtájékát akkor is, ha akkor még nem észlelünk rajta elváltozást, és a két mágnest lassan oda-vissza mozgatva pásztázzuk végig a végtag veszélyeztetett részét. Mivel akkor még nem tudjuk, hogy melyik végtag érintett, mindkét szárnyat és lábat kezeljük, a kéztőtől az alkar közepéig, és a csüdizülettől az ujjak végéig. A kezelést 2-3 percen át végezzük, és naponta 2-3 alkalommal ismétljük 10 napon át.

Ha időben kezdtük el a kezelést, nem fog leesni sem a lába, sem a szárnya!

Dr. Déri János
állatorvos

RAGADOZÓMADÁR-
VÉDELEM

EGY ELEONÓRA SÓLYOM ÉS ÉN

A történet szálai visszanyúlnak a hetvenes évekre Bács megyébe, Kunadacsra, Bugacra, Kecskemétre. Akkoriban Kecskeméten dolgoztam és a szolgálati autóm egy „terepjáró” Trabant volt, melyet az NDK hadseregénél rendszeresítettek. Tudni kell még azt is, hogy ennek a típusnak a lakosság részére nem volt importja.

A kecskeméti székhelyű Kiskun-sági Erdőgazdaság igazgatója Barányi László - aki annak idején szegről-végről kollegám volt - arra kért, hogy terepen ő és egy erdész kollegája hadd próbálják ki az autót, és ha kedvező tapasztalatokat szereznek vele, megpróbálják az Erdészetet ezzel a típussal ellátni. A kérését, hogy annak teljesítése számomra vonzó legyen, még kiegészítette azzal is, hogy „hozzál ám magaddal sörétes puskát is, mert ott a kunadacsi dombok, erdők között sok az üregi nyúl”.

Ezt így már burkoltan ugyan, de egy vadászati meghívásnak is fel lehetett fogni. Természetesen én ezt annak is kezeltem. Az erdőgazdaság vezérigazgatója és erdésze lesz egész nap a sofőröm, én pedig a hátsó ülésről lövöldözöm a homokbuckák között rohangáló nyulakat.

A megbeszélte nap reggelén a kunadacsi erdészház előtt várt ránk Nagy Lajos erdész, aki társunk lett az erdei földutakon történő terepjáró próbán. Délben, no, nem azért mert az autó leállt, hanem egészen természetes módon elfáradtunk és megéheztünk, Lajos indítványozta főnökének, hogy egy kis evés-ivás, ejtőzés céljából menjünk be hozzá.

Az erdészház az erdő közepén, mint mindig, itt is rendkívül hangulatos. A házba belépve ez az érzés csak fokozódott: a helységben a falakon trófeák tömege és a megszokottól kissé nagyobb számban madár preparátumok. Meglepve tapasztaltam, hogy a „mindenapos” fajok között bizony szép számmal akadtak, ahogy manapság hivatalosan mondani szokták, fokozottan védett fajok is, amelyekért talán mégis kár volt.

Bajban voltam, hiszen enni-inni hívtak be ebbe a házba, vendég voltam. Talán egy kicsit el is bambultam. Lajos kérdése riasztott fel gondolataimból. Mit gondolsz, ez a madár lúd vagy kacska? Talán jó is volt, hogy így történt hisz ez már nyílt provokálás! Most már lehetek egy kicsit határozottabb.

- Figyelj, ez *Tadorna tadorna*, bütykös ásólúd, tőlünk északra fészkel és hazánkban esetenként, de akkor inváziószerűen fordul elő. Mondd, te minden madarat lelősz és kitömsz, ami eléd kerül? - kérdeztem, amivel az addig igazán kellemes hangulatot alaposan elrontottam. Még csak mentségem sincs, tudatosan, szándékosan tettem.

Laci úgy érezte, nekik, erdészeknek össze kell fogni és ennek most itt az ideje.

- Lajos mutasd meg a „benti” szobád, vizsgáltsd le a pesti vendégünket.

A benti szobában a falakon mintegy további 100-150 preparátum volt látható. Záporoztak a kérdések és lassabban, de mentek a válaszok is. Meg kellett különböztetni a csúszkát a fakúsztól, a fiatal tollú vándorsólymot az öregtől stb.

Így érkeztünk el egy koromfekete sólyomhoz, amely egy nagyon nagytermetű kabasólyomra hasonlított leginkább, de csak hasonlított! Biztosan tudtam, hogy nem az.

- Te Lajos ez szerinted micsoda?

- Ha, ha, ha - szólt az erdészek kórusa.

- Nem baj Ferikém, te igazán nagyon ismered a madarakat. De tudod ennél mindenki megbukik. Tudod ez egy melanisztikus színváltozatú kabasólyom!!!

- Soha! Lajos ezt hol lótted és mikor?

- Tudod, a madarak legtöbbször a fiam lőtte és preparálta, nem én - mondta el Lajos. - A fiam ezt a sólymot az erdészet bugaci fácántelepén lőtte. Napokig járt oda a madár a pár hetes fácáncsibékre, míg el tudta kapni. Az erdészek egyetértőleg bölögáltak. Az igazgató biztosan a lődíj kifizetését is utalványozta.

- Te Lajos, fantasztikus érzésem van! Ez a sólyom Eleonóra sólyom szerintem, de a problémám az, hogy ez a madár a tudomány mai állása szerintem hazánkban még nem fordult elő. Ha ez igaz, ami itt látható és elhangzott, ennek hatalmas tudományos értéke van. Ez a példány, ez a preparátum a hazai előfordulás bizonyítása. Köztudott, hogy az Eleonóra sólyomnak kétféle színváltozata ismert. A fekete színváltozatát egy hatalmas véletlennek vagy véletleneknek, vagy egy hatalmas szerencsének köszönhetően most nekem van alkalmam látni.

Az udvaron búcsúzkodáskor, ügyelve a diszkrécióra, Lajos közel hajolva megkérdezte: mit gondolsz mennyit ér az a kis sólyom, egy hízó vagy talán egy fejős tehenet?

Másnap reggel az első dolgom volt felhívni a Magyar Madártani Intézettől Dr. Pátkai Imrét és elmeséltem neki előző napi élményemből az Eleonóra sólyommal való találkozásomat.

Azt hiszem, sőt biztos vagyok benne, hogy sikerült Neki is olyan - én egyszerűen csak fantasztikusnak nevezek - hangulatot ébreszteni, mint amit én éreztem egy új faj meghatározásánál.

Az elkövetkező napokban, hetekben bizony többet kellett járnom erdészeti hivatalokba, erdészházakba, mint a tulajdonképpeni kenyérkereső munkahelyemre. De a sok utánjárásnak végül is - mint mindig - meg lett az eredménye. Kezemben tarthattam az Eleonóra sólyom egyetlen hazai előfordulásának bizonyító példányát.

Érkezésünk megbeszélte időpontjában, a Madártani Intézetben annyi ornitológus, kutató, tudós várt bennünket, mint egy kormányfőt a repülőtéri érkezésekor szokott..

Végezetül, megközelítve a teljesség igényét úgy tudom, hogy Kőszegen fogságban volt egy világos színváltozatú Eleonóra sólyom, amely igazoltan emberi fogságból került fogságba, tehát ez esetben nem lehet természetes előfordulásról beszélni.

A Hortobágy Madárvilága p. 234 szerint Dr. Kovács Gábor figyelt meg egy esetben a Kunmadarasi pusztán 1987. szeptember 27-én egy világos színváltozatú példányt vadászat közben.

Tehát két előfordulás! Ki tud esetleg többet?

Budapest, 2009. június 15-én

Dr. Rajnik Ferenc

BESZÁMOLÓ A 2008 ÉVBEN MENTETT MADARAKRÓL SAJÓHÍDVÉG ÁTMENETI MADÁRMENHELY

A 2008-as év kiemelkedő volt minden szempontból. A bekerült 18 madár 72%-a nemcsak túlélte, de vissza is került a természetbe. Valamennyi gyűrűzve lett elengedve, visszajelzés nem érkezett. A madarakat igyekeztünk a közeli Kesznyéteni Tájvédelmi Körzetbe elengedni, hiszen ott többen is figyelemmel kísérhették őket.

A munkámban továbbra is Zákány Albert természetvédelmi őr segített sokat, így például a sérült madarak elhozásában, és természetbe való visszajuttatásában. A legtöbb madarat Bodnár Mihály tájegységvezető delegálta hozzánk. Rengeteget segít párom Ani, nélküle nem is tudnám ellátni a madarakat, hiszen a kezelésekhöz asszisztencia szükségeltetik, Ő pedig igen jól csinálja. Gyűrűzésben, visszaengedésekben sokat segít fiam, Bereczky Attila. A takarmányt továbbra is Mészár Judit, a kesznyéteni baromfitelep tulajdonosa biztosítja, köszönet érte! Hamarosan elérjük a 200-as lélektani határt: erre mondják, hogy nem semmi, hiszen ez csak egy kis telep. Tevékenységem továbbra is közérdekű, önkéntes munka. A bekerült madarak sérülésének típusai: a 18 madárból 16 vezetéknek repülés és áramütés, 1 kerítésnek repülés, 1 pedig saját befogás volt.

Fajonkénti összesítő 2008

Faj	Elhullott	Elengedve	Egyéb	Összesen
Ciconia ciconia	2	10	-	12
Buteo buteo	1	-	1	2
Tyto alba	1	-	-	1
Falco cherrug	-	-	1	1
Accipiter nisus	1	-	-	1
Összesen	5	10	2	17

Egy bekerült kerecsensólyom esete igen különös volt. Nem azért, mert ritkán fordul elő (ez előtt már 2 példány megfordult menhelyemen), hanem mert szlovák vadászmadár volt. Régi solymászbarátom Kövesi György hívott minket, hogy Bekecs határában van egy kerecsensólyom 3-4 napja, amelyen van béklyó, de kesztyűre, galambra, hívásra nem reagál. Fiam, Bereczky Attila fogta be 1 nap alatt, miután egyértelművé vált, hogy egy elszökött solymászmadárról van szó. Valamennyi solymászmadár szerszám rajta volt (névtábla, béklyó, csörgő). A sólyom mínusz kondícióban volt, mivel önállóan rendszeren vadászni még nem tudott. Attila megfigyelései szerint pockokra vadászott, amelyeket egerészólyvektől vett el.

Megfigyelését alátámasztotta a madár tulajdonosa is, aki elmondta, hogy röptetés közben is gyakori volt önálló kis vadászata. Hamar tudtunk egyeztetni a madár tulajdonosával, és a megfelelő hatóságokkal intézkedtünk a mihamarabbi visszaszolgáltatásáról. A madár mintegy 2 hónapja tűnt el (Terebes mellett) körülbelül 70 km-re megkerülési helyétől, Bekecstől. A sólyom ügyintézése, visszajuttatása egy napon belül lezajlott, és tulajdonosa örömmel vihette haza Karácsonyra madarát.

Köszönet a rugalmas ügyintézésért Bagyura Jánosnak, Bodnár Mihálynak (Bükki Nemzeti Park Igazgatóság), és Rodics Katalinnak.

Bereczky István

Fotó: Bereczky Attila

Madármentési összesítő 1996-2008.
Bükki Nemzeti Park, és Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén
 TISZTATAJ TERMÉSZETVÉDELMI KÖZALAPÍTVÁNY ÁTMENETI MADÁRMENHELY
Bereczky István (felelős személy)
 3576-Sajóhidvég Tancsics út. 62.

	Faj neve	Elhullás	Elegendve	Adoptálva	Reparálva	Hortobágy	Vadás park	Ithon	Összesen
1	Böblömbika (<i>Botaurus stellaris</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
2	Törpegém (<i>Icthyophaga minutus</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
3	Szürke gém (<i>Ardea cinerea</i>)	-	1	-	-	-	-	-	1
4	Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
5	Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	-	1	-	-	-	-	-	1
6	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	15	23	-	2	14	1	-	56
7	Bütyökös hatvő (<i>Cygnus olor</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
8	Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
9	Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	1	3	-	-	2	-	-	6
10	Hunvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	-	2	-	-	-	-	-	2
11	Héja (<i>Accipiter gentilis</i>)	2	2	-	-	1	1	-	6
12	Karvaly (<i>Accipiter nisus</i>)	5	1	-	-	-	-	-	6
13	Gyaváslyv (<i>Buteo lagopus</i>)	2	-	-	-	-	-	-	2
14	Egerezsolyv (<i>Buteo buteo</i>)	12	3	-	-	5	3	-	23
15	Vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	8	5	1	-	3	2	-	19
16	Kabásolyom (<i>Falco subbuteo</i>)	-	2	-	-	1	1	-	2
17	Kerecsenyom (<i>Falco cherrug</i>)	-	1	-	-	-	-	-	1
18	Vándorsolyom (<i>Falco peregrinus</i>)	-	1	-	-	-	-	-	1
19	Gyöngybagoly (<i>Nyctalus alba</i>)	3	2	3	-	1	-	-	8
20	Kuvik (<i>Athene noctua</i>)	1	3	-	2	1	-	-	7
21	Méskabagoly (<i>Strix aluco</i>)	1	2	-	2	-	-	-	5
22	Erdi fülcsabagoly (<i>Asio otus</i>)	7	-	-	1	3	-	-	11
23	Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	2	-	3	-	-	-	-	5
24	Gyurgyalag (<i>Merops apiaster</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
25	Zöldkalló (<i>Picus viridis</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
26	Nagy tarkabarkály (<i>Dendrocopos major</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
27	Tovisszáró gébcis (<i>Lanius collurio</i>)	-	2	-	-	-	-	-	2
28	Megvágó (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
29	Molnárfecske (<i>Delichon urbica</i>)	-	-	2	-	-	-	-	2
30	Széninege (<i>Parus major</i>)	-	1	-	-	-	-	-	1
31	Tengelic (<i>Carduelis carduelis</i>)	-	1	-	-	-	-	-	1
32	Dankasirály (<i>Lanius ridibundus</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
33	Bakcsó (<i>Nyctycorax nyctycorax</i>)	1	-	-	-	-	-	-	1
34	Kamasszegm (<i>Platlea leucordia</i>)	-	-	-	-	-	1	-	1
	Összesen	61	43	9	7	32	8	-	186

NÉHÁNY FONTOS ADAT A RAGADOZÓ MADARAK SZÁMÁNAK DRASZTIKUS CSÖKKENÉSÉHEZ

1905-ben Magyarországon:

- 6115 sast és keselyűt,
- 57923 sólymot, kányát, héját, karvalyt és vércsét
- 10921 baglyot lőttek a vadászok.

(Fekete István és Fodor Tamás gyűjtése)

MAVOSZ statisztikák alapján csupán Baranya megyében az alábbi héja és karvaly lelövés történt:

- 1959-60 vadászati idényben: 425 héja és 164 karvalyt ejtettek el.
- 1964-65 vadászati idényben: 357 héja és 309 karvalyt ejtettek el.
- 1969 vadászati idényben: 225 héja és 176 karvalyt ejtettek el.

VÁNDORSÓLYOM ÁLLOMÁNYALAKULÁSI ADATOK A DDT HASZNÁLATÁNAK IDŐSZAKÁBÓL

ADDT és további peszticid tartalmú vegyszerek hatására 1956-57 Angliában nagyarányú vándorsólyom pusztulás kezdődött meg. 1930-hoz képest a vándorsólyom fészkelő párok száma 1962-re 13%-ra csökkent le! (DARACLIFE 1971)

Ennél tragikusabb állománycsökkenést okozott a DDT a két német államban (NSZK, NDK), Svédországban, Finnországban, Franciaországban és az USA-ban. USA 1 millió négyzetkilométeréről pusztult ki gyakorlatilag a vándorsólyom. (Hickley 1971)

Intézkedéseknek köszönhetően: Angliában először 1966-71 között mutatták ki a madarak tojásaiban és a kötőszöveiteiben a Dieldrint 66%-ban!

A nemzetközi betiltásoknak köszönhetően 1982-re a Brit szigeteken a vándorsólyom költőpárok száma meghaladta az 1000 párt, mely az évszázados állományrekordot is megdöntötte.

Németországban a vándorsólyom állományalakulása 1950-70; NDK-ban a 200 költő pár teljesen kipusztult. NSZK 400 párjából 50 pár alá csökkent az állomány nagysága.

Mivel a természetvédelmi szakemberek nem bíztak benne, hogy a meglévő állomány fenntartani képes, illetve reprodukálni tudja a korábbi állomány nagyságot, zárt térben tenyésztett fiatalok visszatelepítése mellett döntöttek.

Dr. Prof. Saar vezette projekt 1977-82 között 101 zárt térben tenyésztett vándorsólyom fiókat helyezett ki természetes fészekbe adaptáció, illetve vadropítéssel repatriálás formában.

Az első eredményt 1982-ben regisztrálták a Hartz hegységben. A visszatelepített tenyésztett és gyűrűvel ellátott sólymok közül egy pár sikeresen nevelt és repített ki fiatalokat.

Dél-Németországban 2000-2006 között végzett DNS vizsgálat, mely 230 fiókából nyert minta szolgáltatva, kimutatták, hogy a vizsgált fiókák génkészletének 67%-nál kimutatható a *Falco peregrinus brookei* alfaj génjei. (Michel Wink 2006). Nem véletlenül, hiszen Saar professzor projektjében lévő tenyész hím vándorsólymok mind Spanyolországból származtak és brookei alfajú madarak voltak.

USA-ban ebben az időszakban tervezett 250 tenyésztett fióka kihelyezése helyett, évente 300 fölötti fióka mennyiséget repatriáltak, a sikeres tenyészeteknek köszönhetően.

USA-ba is elsősorban Spanyolországból importált tenyészsolymokkal (*F. p. brookei*) történt az állomány feljavítására történő tenyésztés.

Hazánkban az utolsó sikeres vándorsólyom költés 1964-ben volt. A környező országokban felszaporodó vándorsólyom állomány migrációjának köszönhetően, az elmúlt években ismét sikeresen rendszeres költő madara lett országunknak a vándorsólyom, egyre növekvő számú költő párokkal.

Bogyai Frigyes

A TARKAVÉRCSÉRŐL (FALCO SPARVERIUS)

A tarkavércse Észak- és Dél-Amerika legkisebb sólyma. Súlya a 70 grammos kis hímektől, a 165 grammos nagy tojóig terjedhet. Fészket a többi sólyomhoz hasonlóan ők sem raknak, de leginkább az épületek réseiben és odvakban költenek. Észak-Amerikában májusban, míg Dél-Amerikában júniustól egészen szeptemberig rakják tojásaikat. Az északon költő madarak télen délebbre vonulnak. Az egyik érdekes dolog ezekkel a színes madarakkal kapcsolatban az, hogy egyáltalán nincsen fiatalkori tollazatuk, illetve a tojóknál a kormánytollak végén öreg korban egy szélesebb fekete keresztzalag található, míg a fiatalokon ez a minta vékonyabb. Étrendjében főleg a rigó nagyságig terjedő madarak, apró rágcsálók és rovarok találhatóak meg. Nem véletlen fogalmaztam így, a táplálék összűlyát mérve, tehát a megevett mennyiség után főleg madarak adják az étrendje nagy részét, bár az igaz, hogy számszerűsítve több rovert fog, mint bármi mást.

*Az egyik hímem szállítódobozán
(A madáron lévő béklyók túlméretezettek, ettől finomabbat ajánlatos használni!)*

Ezek az apró kis sólymok rendkívül hatékony vadászmadarakká tudnak válni, amennyiben a kondicionálás művészetét olyan fokra tudjuk fejleszteni, hogy 1/4 grammos pontossággal tartjuk a madár súlyát. Ez nem könnyű feladat, mert a tarkák anyagcseréje igen gyors és ez naponta többszöri mérést igényel. Ezen felül a tartási helyen állandó hőmérsékletet is kell tartani, hiszen hidegben jóval több energiát igényel az apró szervezet, mint melegben.

A velük való vadászat több eredményes módja is ismert: marokból dobva, kézről engedve, szabadon követésből, anwartból és kocsiból. Az amerikai solymászok főleg az utóbbit kedvelik és fő zsákmányuk a házi veréb és a seregély, míg a mexikói és dél-amerikai solymászok inkább marokból dobva használják szívesen.

Érdekességként megjegyzem, hogy a legújabb genetikai kutatások szerint legközelebbi rokona az Aplomado sólyom (*Falco femoralis*), ami egy agresszív, univerzális vadászmadár, amit Dél-Amerikában sokan jó eredményekkel repítenek. Volt alkalmam két imprint hímet repíteni ezekből a kis ékszerekből, azonban nem vadászat-centrikus idomításuk miatt csak pár szép üldözést produkáltak. Röptük igen gyors, dinamikus, zsákmányuk után karvaly módjára bevágnak a bozótba is.

Takarmányozásuk - amennyiben repítjük - kistrágcshalókkal és aprómadarakkal történjen, különben hamar elpusztulhat a sok-sok energiát követelő madarunk. Nyugaton napos csirkével etetik őket és azon is megél, bár akkor egy „lefojtott” motorral dolgozó madarat kapunk és sokat nem várhatunk tőle.

A madárhoz való felszerelés könnyű és apró kell legyen, ezért a karvalyhoz használt forgók sem alkalmasak, hanem a kb. fele akkora súlyú és nagyságúak. A megfelelő adó kiválasztása is fontos, nálam a hímeket a 3 grammos adó nem zavarta, de a 6 grammos már túl nagy volt és befolyásolta röptüket. Sajnos hazánkban egyelőre magánszemélyek számára nem, csupán közérdekből tartható.

Érdekességként Matthew Mullenix solymásznaplójából:

Sally, a 126 grammos imprint tojó, 95 grammos vadászkonfúzióban 25 hónap alatt 390 különböző aprómadarat zsákmányolt. Tycho, a 111 grammos vadonfogott hím, 86 grammos vadászkonfúzióban 14 hónap alatt 280 aprómadarat zsákmányolt. Phoebe, a 100 grammos öregtollban fogott tojó, 85 grammos vadászkonfúzióban 20 hónap alatt 671 aprómadarat zsákmányolt.

Akit behatóbban érdekel a téma, annak ajánlom Matthew Mullenix könyvét, melynek címe: *American Kestrels in Modern Falconry*.

Gasztonyi Dániel

VÖRÖSFARKÚ ÖLYV (BUTEO JAMAICENSIS)

Az Egyesült Államokban a vörösfarkú ölyv a kezdő solymászok első madara és a leggyakoribb ölyvféle, melyet csak fiatal tollban foghatnak be. Nevét fahéjvörös, gyér mintázatú kormánytollairól kapta, amelyeket fehér, majd fekete keresztsáv zár. Akárcsak a mi egerészölyvünk, a vörösfarkú ölyv is szívesen termikel a magasban, vagy egy magas ponttól kémleli a tájat. Sokan, ahogy meghallják az ölyvet a nevében, máris elfordulnak tőle, pedig megfelelő kezekben igen hatásos vadászmadár válhat belőle. Tollai igen kemények, ennek következtében röpte az egerészölyvénel sokkal dinamikusabb. Viszonylag hosszú kormánytollai és széles szárnya jó manőverező képességet biztosít számára. Lábai igen erőteljesek, vastag ujjakkal, hosszú és vaskos karmokkal felszereltek.

Íme egy átlagosnak mondható B.j. kriderii
vagy Krider's ölyv
(forrás: flickr.com)

Számos színváltozata ismeretes a feketétől a fehérig. Szeme a héjához hasonlóan fiatal korban fehéres sárgás, majd 3-4 éves korára sötét barnászvörös színűre vált. A solymászat szempontjából nézve jó támadókedve és testfelépítése lehetővé teszi, hogy univerzálisan használható vadászmadár váljék belőle. Ezt talán az is mutatja, hogy az USA-ban több vörösfarkút repítenek, mint Harrist. Anwartból, szabadon követésből és kézről engedve is jó eredményeket érhetünk el velük, mind tollas, mind szőrös zsákmányok tekintetében. A jó röpkészség kialakítása igen fontos és keményen meg kell érte dolgoztatnunk madarunkat, de csak így érhetünk el vele vadászsikereket. Kiemelkedően teljesítenek világszerte az amerikai mókusok és a különböző nyúl-félék

pedzésében, de kacsák, fácán- és varjúfélék pedzésére is használják. A hímek átlagosan 700-1300 grammosak, a tojók a 900-2000 grammot is elérhetik. Ennél csak a Király vagy Ferruginous ölyv (*Buteo regalis*) és a különböző sasok nagyobbak (*Aquila* sp.) nála. Egész Észak-Amerikában megtalálhatóak, a hegyvidékektől a síkságokig, valamint a sivatagoktól a sűrű erdőig. Kitűnően alkalmazkodtak az emberi települések, nagyvárosok környezetéhez is. Kivételt képeznek az igen nagy kiterjedésű erdők és a tundra zóna, ahol nem jellemzőek.

Az amerikai őslakosok egyes törzsei szertartásaik során használják a szent ereklyeként tisztelt vörösfarkú ölyv tollait, hasonlatosan a fiatal szirti sas kormánytollaihoz. A vörösfarkú ölyv hangját biztos mindenki ismeri, csak még nem tudja beazonosítani, hiszen igen kedvelt hangeffekt, főleg a western és indián filmekben.

Táplálékának 85%-át a különböző rágcsálók teszik ki, de szinte mindent elfogyaszt és a dögöt sem veti meg. A nagyobb rovaroktól és csigáktól egészen a mi mezei nyulunk méretével azonos amerikai fehérfarkú nyúl méretéig bezárólag ejt zsákmányt a természetben, így egy született nyulásmadarat köszönhetünk személyében. Egy életre választanak párt, nászrepülésük az egerészölyvéhez hasonlatos. Átlagosan 4 tojást raknak magas fára épített fészükbe, melyek 32 napra kelnek ki. A fiatalok 45-50 napos korukban hagyják el először a fészket.

14 alfaja ismeretes, de csak az ismertebbekről írok bővebben.

A fekete színű változat a *Buteo jamaicensis harlani*, amit a solymászok Harlan's ölyvként ismernek.

A fehér egyedek pedig a *Buteo jamaicensis kriderii* alfaj egyedei közül kerülnek ki, ezért a világos vagy fehér madarakat a solymászok Krider's ölyvnek hívják.

Alfajai:

- *B. j. jamaicensis*

- *B. j. alascensis*

- *B. j. borealis*

Az összes alfaj közül a legközönségesebb, fellelhető Kanadától egészen Texas és Florida magasságáig.

- *B. j. calurus*

- *B. j. costaricensis*

- (*B. j. calurus*)

- *B. j. fuertesi*

- *B. j. fumosus*

- *B. j. hadropus*

- *B. j. harlani*

A legsötétebb alfaj. Költési területe Alaszkától Kanada észak-nyugati részéig található meg. Télen azonban Nebraska, Kansas, Texas és Louisiana északi részére vonul.

- *B. j. kemsiesi*

- *B. j. kriderii*

A legvilágosabb alfaj. Kormánytollai fehérek vagy világos rózsaszínűek. Költési időben Alberta, Manitoba, Saskatchewan déli részeitől, Ontarioig, délre pedig Montana középső és déli részén, Wyomingm Nebraska nyugati részein át, Minnesotáig található meg. Dakota és Minnesota déli része, Arizona, Új-Mexikó, Texas és Louisiana kedvelt telelőterülete.

- *B. j. socorroensis*

- *B. j. solitudinus*

- *B. j. umbrinus*

*Íme egy szélsőségesen fehér, ún. leukisztikus Krider's ölyv.
(forrás: photobucket.com/apprenticefalconry2)*

*A Harlan's ölyv sötét változata
(forrás: faculty.ucr.edu)*

*Itt jól láthatóak a elnevezésért felelős vörös kormánytollak.
(forrás: mayo.personcoutry.net)*

*Bár alfaji hovatartozását meghatározni biztosan nem merném,
de itt egy kép az én imprint tojómról fiatal tollban, amint Szandra szeretgeti.
(fotó: Steiger Judit)*

Gasztonyi Dániel

VÉLEMÉNY

MI A TEENDŐ?

Az Egyesület alapító tagjaként hosszú utat jártam be. Egyesületi életünkben és a magánéletemben is voltak nehéz időszakok. Ezeket a nehézségeket több-kevesebb sikerrel oldottam meg.

Az elmúlt két évben sikerült kihasználni életem megfordulását és sorozatosan részt vehettem szervezett rendezvényeinken. A másik motiváció volt a kulturális örökség anyagának összeállításakor újra olvasott egyesületi kiadványok tartalma.

A fejlődés, a megtett út számtalan pozitívuma vitathatatlanul kiolvasható ezekből a megsárgult, kissé szakadozott nyomtatványokból. Ahogy kiadványaink formai, tartalmi fejlődése folyamatos, úgy egyesületi életünk is folyamatosan fejlődött.

Akkor, amikor nap mint nap új kihívásokkal nézünk szembe és kapkodjunk fejünket a környező világ, emberi kapcsolataink megváltozása miatt, át kell gondolnunk mi a teendők egyesületünk további fejlődése érdekében.

Elsősorban nem a tisztségviselőkre, mint az egyesület irányítóira gondolok. A kérdés számomra az, hogy a tag mit tesz az egyesületért? Az egyének szorgos akarata és cselekvése viszi előre közös ügyünket. Természetesen szoros, esetekben életre szóló barátságok is szövődnek az együtt végzett munka során. Ezek a barátságok is segíthetik munkánkat. Egy igaz barát figyelmeztető szava eltévelyedésünk esetén, minden dörgedelemnél többet ér.

A nálam fiatalabb tagtársaimnál tapasztalom ugyanazt az utat, amit én bejártam - feleslegesen. Hosszú éveken keresztül hittem a saját igazságomban, el sem tudtam képzelni, hogy másnak is igaza lehet. Én is hittem a természetvédelmi bürokraták és a törvények elleni szent háborúban. Sokszor nem vettem észre a fától az erdőt. A hatalom az élet területén megjutalmazott renitenskedésemért. Azonban büntető szándékuk arra jó volt, hogy felismerjem a közös akarat érvényesítésének szükségszerűségét. A múlt lehetőségeit minden fórumon visszakövetelni, és ugyanolyan kivételezett bánásmóddal harcolni, ami a múltban a mindennapok része volt, nem érdemes. Ahogy a magyar solymászok szervezettsége megkerülhetetlenné vált, törvényi előrelépés történt.

Többször említett nagynevű elődeink emléke kötelez. Azért írom ezt, mert kezdő éveimben példát mutattak azon az úton, amelyen elindultam. A ragadozó madarak, kutyák társaként kezelése. A törvények közötti eligazodás, a joghézagok felismerése segítette tevékenységüket. Alanyi jogon a törvényi előírások nem korlátozzák a solymászatot. Az egyesület pedig, azért egyesület, hogy a közös érdeklődésű, szenvedélyű, emberek egymástól eltérő véleményét és érdekeit - kompromisszumok árán - egy cselekvési irányba terelje.

A jövő útja az én véleményem szerint az erős és demokratikus, a solymászatban fegyelmezett, a közösségi döntések szellemében cselekedő egyesület lehet.

Az erős egyesület alkalmas a tagjelöltek nevelésére, az egymás segítésére. Fegyelmezett emberi és szakmai ereje, társadalmi megbecsülése lehet a jövő záloga.

A jövő egy ilyen szervezet esetében hozhatja meg azt a változást, amelynek során hagyományos vadászmadarainkkal hagyományos zsákmányokat ejthetünk.

Sokat kell tennünk, hogy rendezvényeink színvonalával, rátermettségünkkel, szakmai felkészültségünkkel szakemberek tucatjait tudjuk elkápráztatni. Ezek a szakemberek a törvények végrehajtói, az állam apparátusának nem lehet feladata szakmai ítélet. Teszik dolgukat a jogszabályi keretek között, és tudomásul kell vennünk az esetleges túlkapásokat. Ezeknek jogorvoslati helye lehet a bíróság.

Bármennyire furcsa, de a külsőségek is sokat számítanak. Példaképpen említem csak, hogy néhai elnökünk, Bechtold István, minden reggel úgy lépett a sorba, hogy ruházata, szakálla, makulátlan volt. Minden részletében ilyen igényességre kell törekednünk. Szégyelljük magunkat, ne magyarázkodjunk csapzott, töredezett tollú madarunk láttán. Járjunk el gondosan, mert nincs lehangolóbb látvány a fark nélküli, csapzott vadászmadárnál egy szép októberi vadásznapon. A szanaszét rohangáló kutyák és fecsegő gazdáik sem nyújtanak épületes látványt. A hirtelen fellelkesülés pedig, ordibálással egybekötött kutyafegyelmezésben végződik. Az erőtlen, „kutyát pórásra” vezényszót nem hallja senki. Zsákmányolásban élenjáró solymászaink kutyái meg úgy rohangálnak a terítéken, mintha lakodalomban lennének.

A solymászat hevében elkövetett hibáknak sem vagyunk híján. Ezekkel a példákkal csak azt a véleményemet szeretném erősíteni, hogy van mit tennünk!

Az első és legfontosabb: saját gyarlóságunkat felismerve javítsunk magatartásunkon. Az erőssé váló, tagjelöltek által ostromlott egyesületünk lehet majd azoknak a változásoknak a zászlóvivője, amit tagtársaim vizionálnak.

Veresegyház, 2009. február 12.

Ertinger Géza

A Vélemény rovatban megjelenő írások nem a Magyar Solymász Egyesület, illetve a Magyar Solymász szakszervezetek véleményét tükrözik, a szerzők saját álláspontjukat képviselik.

MELLÉKLET

A MAGYAR SOLYMÁSZAT ETIKETTJE

A legtöbb ember erkölcs alatt a szabályoknak azt az elegyét érti, amelyek az ő kultúrkörében széles körben ismertek mint követendő. Ismeretükhöz leginkább konkrét példákön keresztül jutott el - „tudniillik”, hogy bizonyos dolgokat „szabad, nem szabad”, vagy enyhébb formában „illik-nem illik”. Ezek a társadalmi szabályok írott vagy íratlan formában, de leginkább szájhagyomány, azaz nevelés útján maradnak fenn, maradnak közismertek. Éltetjük a megszokás, nem a szükség vagy a célszerűség. Ez nem jelenti azt, hogy nem lehetnek szükségesek, ésszerűek és célszerűek, de ha egy szabály alkalmazásakor nem tekintjük annak eredeti értelmét, akkor legfeljebb véletlenül fogjuk jól és hatékonyan használni. A rendszer pedig - ha volt egyáltalán - szétesik; semmi sem biztosítja, hogy az „erkölcsi szabályoknak” az összefüggés nélküli halmaza az eredetileg választott érték érvényre jutása felé segíti a történést.

Kiindulni az olyan dolgokból kell, amelyeknek jó-voltában teljes az egyetértés - ilyen például a mértékletesség -, és ebből kell bizonyítani azt, hogy a változatlan dolgokban még fokozottabb mértékben - van jelen az erkölcs. Hiszen mindazok a dolgok, amelyeknek jó-voltában egyetértünk, a rendezettség és a nyugalom állapotában vannak. Így életünk, solymászatunk támpillérei lehetnek.

A fentiekre tekintettel a Magyar Solymász Egyesület kiemelt jelentőséget tulajdonít - mint önálló, felelősségteljes és etikailag korrekt társadalmi erő - a magyar solymász erkölcsiség megőrzésének és növelésének.

Ha elfogadjuk azt az állítást, hogy a solymászat ünnep, ami nem hétköznapi, amit várunk, amire készülünk, akkor ebből az következik az az állításunk, hogy – mint minden ünnepnek – a solymászatnak is adottak a viselkedési szabályai.

Milyenek és melyek ezek a viselkedési szabályok, mit jelent a solymásziasság, kell-e egyáltalán a XXI. század elején a magyar solymászoknak egy újabb „kényszerzubbony”? Tettük fel mi magunk is a kérdések tömkelegét. A válasz egyértelmű igen, és ennek több oka is van.

Folyamatosan változó világunkban, a nap mint nap ránk zúduló információk özönében, általában is szükség van az iránytűkre, hogy el tudjunk igazodni az élet különböző területein, hogy megtanuljunk különbséget tenni az értékek és az értéktelen dolgok között, miért ne kellene a solymászoknak is egy speciális iránytű, amely a solymászat, vadászat dolgaiban, szabályaiban segíti elő a tájékozódást, könnyíti meg az eligazodást.

A magyar solymászatban – miközben rendületlenül érvényesek és elfogadottak voltak az általános magatartáskultúra viselkedési szabályai – az elmúlt századokban fokról-fokra alakultak ki a solymásziasság külön szabályai is, amelyek részben vagy részleteiben, de beépültek solymászati kultúránkba. Ezek a szabályok a közmegegyezésen alapulnak, egy speciális szakmai solymász erkölcsöt tükröznek, betartásukért nem jár sem jutalom, se büntetés – mégis kötelezőek (!) a magukat kultúrált, igazi solymásznak tartók számára.

A Magyar Solymász Egyesület szükségesnek látta, hogy a a magyar solymászat történetében először, összegyűjtse és rendszerezze a solymásziás viselkedési szabályokat, a solymászat illemtanát, etikettjét.

MIT NEVEZÜNK SOLYMÁSZIASNAK, MIT JELENT A SOLYMÁSZIASSÁG FOGALMA?

Ahhoz, hogy a legfontosabb alapfogalmakat tisztázzuk, elsőként megpróbáltuk meghatározni a solymásziás, a solymásziasság fogalmát.

Mielőtt erre sort kerítenénk, illendőnek tartjuk előrebecsátani, hogy mi, akik az összeállítást készítettük, jó néhány szabály megfogalmazásában bizonytalanok voltunk, és nem tartjuk magunkat tévedhetetleneknek. Mégis úgy döntöttünk, hogy összeállításunkkal egy maximálisan ideális állapot elérését célozzuk meg, amelyből a minimum(!) betartása, megvalósulása is – meggyőződésünk és hitünk szerint – sok magyar solymász viselkedésének, modorának, öltözködésének, megszólalásának, stb. a gyökeres változását jelentheti majd.

Végül be kell vallanunk, hogy rendszerezés során egy-egy pont megfogalmazásakor sokat vitatkoztunk egymással, amit a kézirat zárásakor úgy értelmeztünk: úttörő munkánkat nem lehet befejezettek, lezártak tekinteni – közös ügyünk a folytatás!

A SOLYMÁSZIASSÁG DEFINÍCIÓJA

Solymásziás mindaz a tárgy vagy eszköz, történés vagy cselekedet, viselkedés vagy magatartás, amelyet az igaz solymászok többsége a solymászat világnézetéhez tartozónak fogad el.

A solymászok világnézete – egy adott korra és társadalmi szituációra jellemző – fogalom- és képzetrendszer, amely a solymász tudásától, szakmai felkészültségétől, emberi morális tartásától függ, ugyanakkor a solymásziati kultúrára épül, a nemzetközi-, nemzeti-, vagy helyi solymász-szokásokon és hagyományokon alapul, általános és speciális etikai tartalmú szabályokat tartalmaz.

A solymásziasság nem velünk született tulajdonság, dialektikusan változó, de arculatában a közjót erősítő normarendszer – minden jóra való solymász számára megtanulható, a tanulás folyamatában, a solymásszá válás stációi szerint alakul ki a vadászban.

A solymásszá válás stációinak érzelmi és értelmi motívumai – kortól, rangtól, nemtől, foglalkozástól, vagy vagyoni helyzetétől függően – egyénenként változnak, ezért nem törvényszerű valamennyi stáció bekövetkezése.

A solymásszá válás a „fertőzéssel” kezdődik, amit az első sikeres zsákmányszerzés öröme, a barátok elismerése vált fel. A pozitív solymásziati élmények, a solymász közösségek erkölcsi értékítéletei, a látott vagy olvasott példák, a közvetlen barátok példamutatása és az egyén erkölcsi fejlettsége, lelkiismeretének működése befolyásolja és határozza meg, hogy a tanuló, a kezdő solymászban, mi válik fontossá: a ragadozómadár önös birtoklása, a mindenáron zsákmányolni akarás vagy a solymászat világnézetének, kultúrájának

megismerése, erkölcsének, viselkedési szabályainak elsajátítása – így alakul ki a solymász minősítése, így lesz valakiből hús vadász, vagy igaz solymász.

A legnehezebb és időben meghatározhatatlan stáció tehát, amíg a kezdő solymász megismerkedik a solymászat valódi világnézetével, megtanulja a solymásziasság szabályait, emberi és szakmai tapasztalatokat gyűjt, hogy a mai pénz és a hatalom sugalmazta eredménycentrikusságot fölválthassa benne a természetben eltöltött és megfigyelt élmények, az öröm és az örömszerzés forrásainak bölcs fontossága.

A solymásziasság olyan erény, amely mind az egyén, mind a társadalom számára megkülönböztetett érték. Érték, amely az általános viselkedési szabályok betartásával párosulva az illető solymász személyiségét kivételessé teszi, biztonságot nyújt, elősegíti az elismerését, elismertségét, sikerességét, a boldogság érzetének elérését.

ÁLTALÁNOS VISELKEDÉSI SZABÁLYOK

Amióta az ember „lemászott a fáról” az emberek együttélését mindig szabályok határozták meg. A szabályok alakították ki a rendet, határozták meg az emberek magatartását, tevékenységét, cselekedeteit és ezek módját. A szabályozás – ezen belül a jutalmazás és büntetés – tehát egyidős az emberiséggel.

A szabályok betartása gyakorlatilag mindig a közösségeket alkotó egyéneken múlt, azon, hogy mit tanult meg, mit tartott jónak, hasznosnak, igazságosnak, stb. a jó, a rossz, az erény és a bűn kérdéseit vizsgálja az etika, az erkölcs és tulajdonképpen belülről önmagunk által megítélhetően sugallja, hogy mi a helyes és mi a helytelen. A szabályok mentén alakultak/alakulhattak ki a szokások, amelyek egy-egy közösség általában vagy rendszeresen végzett cselekedeteit jellemzik. Ezek a szokások, hagyományosan beidegzett cselekvések határozzák meg, hogy egy-egy adott korban, népcsoportban mit illik és mit nem illik tenni/megtenni.

Az illendőségek egyik része íratlan szabály, amire a családok, az iskolák, az egyházak, stb. tanítják meg az egyéneket és betartásuk az adott közösségben kötelező érvényű. De van az illendőségeknek egy másik – minőségileg fejlettebb – része is, amely a kultúra és a civilizáció fejlődésével párhuzamosan már írott formában is napvilágot látott, és ez az etikett.

Az etikett korábban az udvari ceremóniakon, a diplomáciai életben való szigorú viselkedési szabályoknak a gyűjteménye volt, de ide sorolhatók a különböző egyházak kanonizált szertartásai is. Ma már az etikett a világon mindenhol a fejlettebb társadalmak érintkezési formáinak szabályozott rendszere, amely felöleli az egyetemes kultúra, az emberi kapcsolatok szinte valamennyi elemét, betartása részben ajánlott, részben kötelező.

A szokásokból – idővel – törvények lettek, amelyek a jog nyelvén pontosan körülírva megszabják, hogy mit kell és mit szabad cselekednie az egyénnek, és amelyeknek a betartását már nem csak az adott közösség, hanem az egész társadalom, az állam és a mögöttük felsorakozó elnyomó szervezetek ellenőrzik és a be nem tartásukat büntetik.

A törvények többsége tehát az emberek együttélésének szabályaiból, a magatartási normarendszerből, általában egy közmegegyezésen alapuló erkölcsi értékrendszerből alakult ki.

A fenti gondolatmenet végig nyomon követhető az egyetemes és a magyar solymászat fejlődésében is, hiszen az ősember is szabályozta már a vadászatait azzal, hogy csak annyi vadat ejtett el, amennyit meg is tudott enni és a vad elejtésére a legügyesebb vadászokat választotta ki.

A jó és a rossz, az erény és a bűn, de káros és a hasznos vizsgálata évezredes – lelkiismereti – gondja az emberiségnek és feltehetően a solymászoknak is.

A szokások idővel hagyományokká nemesültek, amelyeknek kialakultak a nemzetközi, a hazai és a helyi viselkedési szabályai, az illő és illetlen kategóriái – és természetesen a mindenkori hatalom érdekei diktálta jogszabályok, amelyek behatárolják, meghatározzák a solymászat kereteit és lehetőségeit.

Az összeállítást készítette:

Agyaki Gábor, Brányai János, Dúcz László,

Homonnay Zsombor, Mátyás Ferenc,

dr. Nédics István, Pomázi Ágoston,

Ring Péter, Somfalvi Ervin, Csekő Sándor

Átdolgozta: Szalay Sarolta, Földvári István

Valamint: a Magyar Solymász Egyesület

AZ IGAZ SOLYMÁSZ TÍZPARANCSOLATA

1. Ismerd meg, és óvd a természetet, mely nemcsak életünk kerete, de a sokszínű földi élet, benne az emberi faj fennmaradásának előfeltétele.
2. Szeresd és tiszteld az élet minden formáját. Ismerd el és tedd életed vezérlő csillagává a vadonélő állatok méltóságának elvét.
3. Becsüld és őrizd az eleinktől öröklött solymásztudást. Ápold, fejleszd és önzetlenül add tovább az ifjú nemzedéknek.
4. A solymászat nemcsak szenvedély, sport, hanem szakma, tudomány sőt művészet is, az igaz solymász élete éppen ezért folyamatos ismeretgyűjtés és tanulás.
5. Adj esélyt a vadnak! Ha az egyszer megüldözött és fedezékbe menekült, ne háborgasd tovább!
6. Tanúsíts önmérsékletet! A solymászat élménygazdagsága és szépsége nem az el ejtett vadak mennyiségétől függ. Ha megtelt solymásztarisznyád, segíts pedzéshez társaidat.
7. A biztonság mindennél előbbre való. Az önfegyelemnek korlátoznia kell a szenvedélyt. Nincs jogod saját vagy mások vadászmadarát veszélyeztetni!
8. A vad halála ünnep és gyász. Add meg az elejtett vadnak járó tiszteletet, ismerd meg és ápold a solymászat nemes kulturális hagyományait.
9. Magánemberként is éld az igaz solymászok életét: légy mértéktartó, udvarias és segítőkész. Légy megelégedett, ha repítés után mindenki vadászmadarával az öklén tér haza.
10. Vezérelje mindennapjaid ragadozó madaraid és solymásztársaid legmélyebb tisztelete. Solymászatod legyen olyan példa a következő nemzedék számára, ahogyan azt elődeid rád hagyták.

*Az összeállítást készítette:
Agyaki Gábor, Brányai János, Dúcz László,
Homonnay Zsombor, Mátyás Ferenc, dr. Nédics István,
Pomázi Ágoston, Ring Péter, Somfalvi Ervin, Csekő Sándor.*

*Átdolgozta: Szalay Sarolta, Földvári István
Valamint: a Magyar Solymász Egyesület*

VEZETŐSÉG,
TAGOK, TAGJELÖLTEK

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET VEZETŐSÉGE

Tóth János

elnök

Dr. Lakos István

elnökhelyettes

Wrábel György

titkár

Prágay István

gazdasági vezető

Sinkovics Ferenc

titkárhelyettes

Lóki György

fősolymász

Molnár Imre

pénztáros

Czifrák Gábor

ellenőrző bizottság elnöke

Záborszky Ede

fegyelmi bizottság elnöke

AZ EGYESÜLET ELÉRHETŐSÉGE:

www.solymaszat.hu

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET RENDES TAGJAI

Ács Frigyes	Fodor Tibor	Lórentei Zoltán	Stift Imre
Ambrózy Árpád	Főnyad Ábel	Lüttger Ernst	Szabó László I.
Angalét Béla	Földvári István	Magyar György	Szabó László II.
Aradi János dr.	Földvári József	Mák Lóránt	Szakács József
Baán Péter	Fördös Zsolt dr.	Malya Pál	Szakonyi Norbert
Bagyura István	Gasztonyi Dániel	Martin Rezső	Szalay Sarolta
Bagyura János	Geiger Kálmán	Mayer János	Szalontai Zsolt
Balázs Petra	Gerzsei Gábor	Medgyesi György	Szappan László
Bálint Miklós	Gilly Kornél	Mészáros Márk	Szathmári Szabolcs
Balogh Ferenc	Glavanovits Tamás	Mizser Tamás	Szatmári Roland
Balogh Tibor	Gróf Sándor	Molnár Béla	Szekerka János Zoltán
Barti Róbert	Gyórfy Villám András	Molnár Imre	Szemző Péter
Basa István	Hankó György	Molnár László Krisztián	Szilágyi János
Bató Miklós	Heringer Gábor	Nagy Imre	Szobotin Gábor
Békési Ferenc	Holics Árpád	Olajos Csaba	Szőcs Tímea dr.
Bérces János	Horváth Ildikó	Pákozdi Sándor	Szloboda Béla
Bereczki Attila	Horváth István	Pálfi Antal	Terényi Gábor
Bereczki István	Horváth Zoltán I.	Palkovics István	Tóth Gábor I.
Berkesi József	Horváth Zoltán II.	Panajotidisz Pavlosz	Tóth Gábor II.
Bodó Csaba	Kagyerjak Pál	Papp István	Tóth János I.
Bogyai Frigyes	Kakánek József	Papp István Tibor	Tóth János II.
Bögyös Attila	Kalácska Gábor	Papp Zoltán	Tóth László
Chalupa László	Kaló László (Bandi)	Pataki Zsolt	Tóthné Bányai Márta
Csáki Imre	Kerekes Csaba	Perness János	Tóthné Szikszai Annamária
Csenkey Gábor	Keskeny Attila	Pesti József	Török István
Cserényi Gábor	Kis Árpád	Pintz Tibor	Turcsányi Zoltán
Csurcsia Imre	Kiss Gyula	Poós Ferenc István	Udvarnoki Péter
Czakó Csaba	Kiss Róbert	Prágay István	Váczi József
Czifrák Gábor	Kiss Tamás	Puskás László ifj.	Valyon László
Déri János dr.	Kiss Tibor	Rab László	Vancsó Géza
Dorogi Sándor	Kópiás Balázs	Rimaszécsi László	Varga István
Dózsa Attila	Korcsog Krisztián	Rimóczi József	Walter Géza
dr.Aradi Jánosné	Kovács András	Rostás Attila	Wesniczky Csaba
Dudás Miklós	Kovács István I.	Roth Fritz	Wrábel György
Duhay Gábor	Kovács István II.	Sági Oszkár	Záborszky Ede
Egyed István	Kovács István III.	Salamon Endre	Zátonyi László
Erdei József	Kó Péter	Sárkány Pál	Zatureczki László
Ertinger Géza	Kőszegi János	Schmidt Pál	Zoltán Ákos rossz a cím
Farkas Béla	Krekács Zoltán	Sebestyén Sándor	Zoltán Levente dr.
Fehér Vilmos	Krucsó Balázs	Sinkovits Ferenc	Zsigri László ifj.
Fehér Vilmos ifj.	Kulcsár Zoltán	Skerlec Balázs	
Fekete Sándor	Lakos István dr.	Somogyi László	
Ferenc Árpád	Lóki György	Ster Erika	

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET ÖRÖKÖS TAGJA

Káló Ferenc

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET PÁRTOLÓ TAGJAI

Pintér György

Ripka Gergely

Varga Gábor

Kányi József

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET TISZTELETBELI TAGJAI

Adrian Williams

Dr. Beregi Attila

Garry Morris

Josef Hiebeler

Morgan Douglas

Ralf Pfeffer

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET TAGJELÖLTJEI

Billege Balázs

Bíró László

Csenkey Gábor ifj

Demus Gábor

Erdődy Mihály Csaba

Fenesi Gabriella dr.

Fülöp Attila

Galács Gábor

Galambos József ifj.

Hajdók Fruzsina

Horváth Miklós

Hutás István

Kányi József

Kertész András

Kiss Iván

Kisteleki Gergely

Kovács István

Kőszegfalvi Péter

Mákos M. József

Mónus Anita

Nagy Bence

Nagy Richárd

Nánási Tibor

Novák Csaba

Obszidián Károly

Papp Sándor

Plaveczi Zoltán

Polgár Ildikó

Popa Zoltán

Rácz Zsolt dr.

Rajnik Ferenc

Rózsa Márkó

Soltész István

Sumicz Gábor

Szalai László

Szép Viktor

Thomka Magdolna dr.

Tóth Márton

Tóth Norbert

Varga József

Varga Szilveszter

Végh Péter

Vozár János

Zornánszky Richárd

Zsenit Ákos

Zsírai Zsolt

SUMMARY

WELCOME

- János Tóth: Celebrating the 70th anniversary of the Hungarian Falconers Club (HFC) - The president of the HFC is recounting the history of Hungary's falconry, the example of the founding falconers.

LOOKING BACK

- Frigyes Bogyai: History of the Hungarian falconry after 1956 - The noted falconer is discussing a part of falconry history, where the profession had to deal with serious issues. Politicians, environment protection authorities and hunters held falconry responsible (as scapegoat) for the significant decrease in the numbers of raptors, especially falcons in the 60's and 70's. Therefore, falconry was banned for many long years.
- The farewell letter: The document about the reestablishment of the HFC - Letter from the president of the reorganized, independent Association.
- György Wrábel: Interview with the fate-changing president: János Aradi - He is explaining about the times of reorganization and his career as falconer.
- József Berkesi: A falconer's walk of life - The author is a significant figure of today's falconry, readers can get familiar with the career of the new member for the Committee of Masters of the HFC.
- János Aradi: An old press report about prince Zoárd Odescalchi's falconry - Newspaper documents and contemporary photos from the early XX. century about the Hungarian falconry.

FALCONER OF THE YEAR

- György Medgyesi - He has been a falconer for 51 years and the General Assembly of the HFC chose him as the best falconer of 2007.

THE HISTORY OF FALCONRY

- Dr. Borbála Obrusánszky: Mongolian falconry from the ancient times - The orientalist author is discussing about the remaining relics of the Mongolian falconry, the ethnological findings of Gábor Biró Szentkatolnai and its connections with falconry (he conducted an ethnological research in the XIX. century among the kalmyk tribe)
- Sándor Dorogi: Additions for falconry's history - enquirers can read a compilation about last year's developments in the history of falconry.

FALCONRY

- István Földvári: Inauguration of falconers - The author is writing about the ceremonial inauguration of falconers, a new tradition. Readers can also see the text of the Hungarian falconer's oath.
- Oszkár Sági: Raising carnivorous bird offspring - The author is an internationally recognized Hungarian falconer, who is giving tips about raising young birds, mainly for beginners, however his experience can be equally interesting for experts as well.
- Zoltán Krekács: Falconry at the airport - As number one falconer in this area, he is explaining about the methods and practices used at the Budapest airport to scare birds away using falcons.
- Dani Gasztonyi: Pasa and our road till the first rabbit - The young falconer is sharing his experiences about the dressage of eagle in his article.
- György Wrábel: Hunting at Fegyvernek - The HFC is organizing the hunting at Fegyvernek each year in memory of György Lelovich, one of the best Hungarian falconers of the XX. century.
- Géza Ertinger: Raffle 2008 - Proposals for the raffle.

GREEN AUTHORITY

- Anna Práger: The CITES authority - changes - review about the latest changes and updates regarding the control of Hungarian falconry.

A GLIMPSE TOWARDS THE OUTSIDE

- László Szappan: Falconry in Morocco - The report of a Hungarian falconer from Morocco.
- Peter Chungnak: Hunting with Crowned Eagle - A real specialty - An article from a Thai falconer about hunting with Crowned Eagles.
- Gábor Varga: Eagle trainers from Slovakia - Slovakia has a remarkable tradition of using eagles during falconry, this is the topic of the article.

SCIENCE

- János Déri: Treating magnetic wave with magnets - The „Pusztá(Barren)-doctor”, who is a falconer as well as a veterinarian is reporting about a brand new treatment option, which he started to use in order to treat the electricly shocked birds with a magnetic wave.

PROTECTION OF BIRDS OF PREY

- Ferenc Rajnik: An Eleonora Falcon and me - In Hungary, it is very rare to observe Eleonora falcons as their habitat lays further South from Hungary. The author had the privilege to see one.
- István Bereczky: The temporary bird shelter of Sajóhídvég - The results of a Hungarian bird shelter in 2008.
- Frigyes Bogyai: Statistics about predator bird shootings - The author is reporting on hunting traditions about earlier decades, extermination of noxious animals and statistics about shootings of predator birds.
- Dani Gasztonyi: The American Kestrel - The brief introduction of the bird, native to America.
- Dani Gasztonyi: The Red-Tailed Buzzard - A description of a specie also from America, commonly used for falconry.

OPINION

- Géza Ertinger: What to do? - The author's opinion of his ideal falconry.

APPENDIX

- The etiquette and morals of Hungarian falconers.

LIST OF MEMBERS

LIST OF PLEDGES

Bogáncs Állatorvosi Rendelő Állatpatika Kutyakozmetika

Kiskunhalas, Gerle u. 8. • Telefon: 77/423-002 • Mobil: 30/427-3095

Szolgáltatások: kutyák, macskák, görények, madarak, rágcsálók, hüllők
belgyógyászati, sebészeti és szülészeti ellátása
veszettség és egyéb védőoltások
laboratóriumi vizsgálatok, fogászati kezelések
széles körű szaktanácsadás, kutya- és macskatápok
állatgyógyszerek

Rendelési idő: hétfő-péntek 12-18 óra
Hétvégén és ünnepnapokon készenléti ügyelet!
Telefon: 30/427-3095

Dr. Beregi Attila Ph.D
egyetemi docens
kisállatgyógyász szakállatorvos
egzotikus állatspecialista

Dr. Tóth Anna
állatorvos

Dr. Berta Péter
magánállatorvos

IMPRESSZUM

Magyar Solymász 2009.

A Magyar Solymász Egyesület szakfolyóirata

Szerkesztő: Dorogi Sándor

Szerkesztőbizottság: Dorogi Sándor, Wrábel György

Borító és címlap: Varga Szilveszter

Nyomdai előkészítés: Mónus Anita - Marker Reklámstúdió Kft.

Nyomás: Norma Nyomdász Kft.

Megjelenik évente.

ISSN 1587-9593